www.dacoromanica.ro

VECHILE LEGIUIRI ROMÎNEȘTI

I.

LEGIUIREA CARAGEA

www.dacoromanica.ro

De acelaşi:

Excursiune în Grecia.— Craiova 1901 (epuizat).
Instituţia Juratorilor. — „ . 1903 („).

www.dacoromanica.ro

VECHILE LEGIUIRI ROMÎNEŞTI

I.

LEGIUIREA CARAGEA

(DUPĂ EDIŢIA DE LA 1818)

precedată de actele privitoare la întocmirea ei şi adnotată cu jurisprudenţa înaltei Curţi de Casaţie de la 1879—1900 şi cu diferitele legiuiri modificatoare.

DE

DEM. D. STOENESCU

— fost magistrat —

AVOCAT.

CRAIOVA

Tipografia FANE CONSTANTINESCU Instalaţie cu electricitate.

1905.

www.dacoromanica.ro

PREFAȚA

Vechile noastre legiuiri se găsesc tipărite în diferite broșuri și colecții, care aproape, mai toate, se găsesc epuizate, așa că de multe ori ne găsim în imposibilitate de a avea textul de lege trebuincios în vre-o speță, care ni se presintă cîte-o dată. Pentru aceasta m'am hotărît a da la iveală, după alții, toate vechile noastre legiuiri, după care s'au condus judecătorii poporului nostru în împărțirea dreptății celor cărora o cereau.

Unele din aceste legiuiri le voi publica și cu adnotări după decisiile înaltei noastre Curți de Casație și după hotărîrile și sentințele Tribunalelor și ale Curților de Apel, cunoscîndu-se în deajuns foloasele care le aduc aceste adnotări, mai cu seamă d-nealor avocații, în diferitele discuțiuni ale cauzelor, care li se prezintă spre a le discuta înaintea instanțelor judecătorești. Din punctul de vedere istoric al întocmirii legilor, voi publica și actele referitoare, cîte le voi găsi.

www.dacoromanica.ro

Incep publicarea acestei colecţiuni de legiuiri vechi prin publicarea legiuirei lui Caragea, de oarece încă, înaintea tribunalelor noastre, se mai găsesc pricini, care se judecă după paragrafele acestei pravile. Lucrarea aceasta am căutat să o public însoţită de diferitele acte, de pe vremuri, din care să se poată vedea cine au fost redactorii codului, cum s'a format comisiunea pentru studierea întregei lucrări, cînd s'a promulgat legiuirea, ş. a. Iar în textul legiuirei pe lîngă adnotaţiile cu jurisprudenţele luate din Buletinele Casaţiei, din anii 1879—1900, am făcut şi trimeteri la diferitele legiuiri, care au modificat sau abrogat parte din paragrafele condicei lui Caragea, promulgată la 1818, şi care fusese tipărită şi în greceşte şi în romînește, traducerea în romînește datorindu-se unui Văcărăscu, şi spre mai multă înlesnire cercetătorilor, le-am publicat şi pe acestea în anexe.

La intervale, nu rari, voi continua şi cu celelalte legiuiri.

D. D. St.

www.dacoromanica.ro

CÎTEVA ACTE

PRIVITOARE LA ÎNTOCMIREA LEGIUIREI

CARAGEA

www.dacoromanica.ro

I.

Pitacul prin care s'a înfinţat o comisiune ca să întocmească un proect de codice.

Cinstiţilor şi credincioşii boerilor ai Domniei Mele, d-neata vel Logofete al străinilor pricini *Athanasie Hristopolu* şi d-neata biv vel Clucere *Nistor*, ştiută vă este d-voastră rîvna ce avem Domnia Mea şi trebuinţa ce este de a se întocmi aici în pămîntul Domneştei Noastre ţări *o pravilă* coprinzătoare desăvîrşit de toate pricinile cîte privesc la chinonia norodului, ca nici judecătorii să nu cerce discolie la hotărîrile ce au a face, nici ipotesiarii să nu cerce năpăstuiri la dreptul lor din vre-o întunecare sau nedeslușire a pravilelor, după care această trebuinţă, *măcar că* d-neata vel Logofete al străinilor pricini, precum şi d-neata biv vel Clucere Nistore, *aţi făcut în scris cîte o întocmire de pravilă*, care s'au văzut şi de Noi, dar pentru ca să se facă cu desăvîrşită întregime şi cu bună deslușire întru toate, spre a se şti legiuit apoi prin Domneasca Noastră în-

www.dacoromanica.ro

tărire şi hotărîre, poruncim d-voastră ca, orînduind într'adins un loc de adunare şi luînd împreună cu d-voastră şi pe d-nealui Stolnicul *Constantin* şi pe d-nealui Stolnicul *Ioniţă Bălăceanul*, să începeţi a vă şi aduna cu toţii la locul cel orînduit şi, puind înaintevă aceste Nouă de mai sus arătate ale d-voastră întocmiri de pravilă să urmaţi fără de contenire şi pregetare *a găsi prin adunare şi din alte pravili* şi a chibzui ori cîte veţi socoti că sunt trebuincioase şi destoinice, spre a aduce această nouă întocmire întru întregime şi bună fiinţă, adăogînd adecă cîte vor fi lipsind şi scoţînd cîte vor fi de prisos; după care aceasta a d-voastră chibzuire şi întocmire în scădere sau adăogire, să arătaţi Domniei Mele rînduri, rînduri, practicalele ce veţi face înscris, ca să le teorisim şi să le chibzuim şi însine toate pînă la sfîrşit. Cerem însă de la d-voastră cu de adinsul, ca să arătaţi toată rîvna şi silinţa spre a săvîrşi cîtuşi de puţină zăbavă acest lucru obştei folositor, care priveşte şi spre a d-voastră laudă.

1816 Octombrie 2.

www.dacoromanica.ro

II.

Actul de convocare al unei adunări obștești, ca să cerceteze lucrarea comisiunei.

Prea Sfinția Ta Părinte Mitropolite, iubitorilor de Dumnezeu Episcopi și d-voastră cinstiți, și credincioși boerilor veliți ai Divanului Domniei Mele halea și mazili. Din rîvna ce avem de a se păzi întru toate o bună cumpănire și dreptate și mai vîrtos asupra pricinilor de judecăți (din a cărora hotărîri este atîrnată fericirea sau ticăloșia fieș-căruia), îndemnați fiind Domnia Mea ca să întregim cît va fi prin putință aici în pămîntul Domneștei Noastre țări mijlocul cel povățuitor la calea dreptății, adecă pravila coprinzătoare desăvîrșită și cu întreaga deslușire de toate pricinile cîte privesc la chinonia norodului, ca nici judecătorii să nu cerce discolii la hotărîrile ce au a face, nici ipotesarii la drepturile lor să nu sufere năpăstuiri din vre-o întunecare sau nedeslușire a pravilelor, de aceea încă din anul trecut, prin pitacul Domniei mele, am orînduit într'adins pe d-nealui

www.dacoromanica.ro

vel Logofătul al străinilor pricini Athanasie Hristopolu şi pe d-nealui biv vel clucerul Nistor, boeri cu ştinţă şi praxis la ale pravilelor, de au întocmit această pravilă, ce vi se va arăta de către d-nealui vel Logofătul de Ţara de sus, care şi de Domnia mea s'au teorisit, s'au chibzuit după cuviinţă cu deamănuntul şi s'au întocmit toată coprinderea ei cu cea mai cuvincioasă orînduială şi întreaga fiinţă a dreptăţei, dar *pentru ca nu cumvaşi să fi rămas cevaşi nepomenit într'această pravilniceascâ întocmire*, dîndu-se uitărei ori de către Noi, sau de către întocmitorii săi, iată prin acest domnesc al Nostru pitac orînduim pe Prea Sfinţia Voastră şi pe d-voastră şi cu deadinsul *poruncim, ca pe toată săptămîna adunîndu-vă cu toţi la un loc, Marţea şi Simbăta*, fără cîtuşi de puţină pregetare sau prelungire, să urmaţi a o teorisi cu bună luare aminte *şi adăogînd orice veţi găsi lipsă şi de trebuinţă* a se mai întocmi, prin bună şi cuviincioasă chibzuire, *să arătaţi Domniei mele prin obşteasca anafora*, ca chibzuindu-se şi de către Noi acele adăogiri, să dăm apoi cuviincioasă întărire şi hotărîre, spre cea desăvîrşită legiuire a acestei pravilniceşti întocmire, fără de întîrziere, ca să o trimetem de a se şi tipări.

1817 Februarie 15.

www.dacoromanica.ro

III.

Pitacul prin care se dă poruncă, ca să se sfîrșească desbaterea proectului.

Fiind-că de la d-nealui vel Logofătul de Țara de sus, am luat Domnia Mea pliroforie că teoria pravilelor s'au săvîrșit, *rămînînd a se mai face chibzuire la vre-o cîte-va însemnări* de adaosuri, ce osebit ați mai făcut Prea Sfinția Voastră și d-voastră, și fiind-că în porunca Domniei Mele, ce este dată prin pitacul de mai înainte, se coprinde ca cît mai în grabă să se dea sfîrșit teoriei pravilelor, ca unui lucru folositor obștei, și împotrivă vedem că s'au făcut prea multă întîrziere pînă acum, de aceea *poruncim ca negreșit să începeți a vă aduna cu toții Marțea sau Sîmbăta la două ceasuri din zi la Domneasca Noastră curte* și puind toată silința, fără mai multă zăbavă, să dați sfîrșit și chibzuirii ce este să mai faceți asupra acelor însemnări de adaosuri, căci îndestulă vreme este de cînd se prelungește.

1817 Aprilie 16.

www.dacoromanica.ro

IV.

Anaforaua obștească a părinților Arhierei și a boerilor, adresată lui Caragea pentru primirea și votarea condicei.

Prea Inălțate Doamne!

De pe luminata poruncă Mării Tale adunîndu-ne în multe rînduri cu toți la un loc, am citit cu luare aminte pravila ce s'a alcătuit de către Măria Ta; și ne pliroforisirăm că alcătuirea acestei pravili este o deslușire a pravililor Impărătesci, ce se obișnuesc aci în pămîntul nostru, și a vechilor și a canonisitelor obiceiuri ale pămîntului, nefiind împrotivitoare celor vechi urmate pînă acum. De aceea ne rugăm să bine voești Măria Ta a porunci să se și tipărească.

1818 Iunie 9.

Ungrovlahias *Nictarie. Iósif* Argeș. *Costandie* Buzău. *Radu Golescu*, vel Ban, *Grigorie Brîncoveanul*, biv vel Ban. *Costandin Cretulescu*, biv vel Ban. *Grigorie Ghica*, biv vel Ban. *Barbul Văcărăscu*, biv vel Dvornic.

www.dacoromanica.ro

Dumitrașco Racoviță, biv vel Dvornic. *Istrate Crețulescu*, biv vel Dvornic. *Constantin Bălăceanu*, vel Logofăt, *Mihalache Manu*, biv vel Logofăt. *Grigorie Filipescu*, biv vel Dvornic. *Grigorie Băleanu*, biv vel Dvornic. *Iordache Slătineanu*, vel Dvornic. *Costandin Caliarch*, biv vel Dvornic. *Costandin Dudescu*, vel Dvornic. *Dumitrache Racoviță* biv vel Dvornic. *Gheorghe Filipescu* biv vel Logofăt. *Mihalache Racoviță*, biv vel Logofăt. *Ioan Stirbei*, vel Dvornic. *Petrache Ritoridis*, biv vel Dvornic. *Constandin Filipescu* biv vel Logofăt. *Iordache Golescu*, biv vel Logofăt. *Alexandru Filipescu*, biv vel Logofăt. *Alexandru Ghica*, vel Logofăt, *Atanasie Christopulo*, biv vel Logofăt. *Nicolae Văcărăscu*, vel Logofăt. *Grigoire Ralea*, vel Logofăt. *Costandin Golescu*, vel Hatman. *Grigorie Romanit*, biv vel Vistier. *Pană Costescu* biv vel Dvornic. *Mihalache Cornescu*, vel Dvornic. *Costache Rasti* biv vel Agă.

www.dacoromanica.ro

V.

Pitacul prin care se ordonă ca anaforaua comisiunei din 9 Iunie 1818, să se tipărească în pravila întocmită.

Cinstite şi credincios boerule al Domniei Mele, d-neata vel Logofete de Ţara de sus, fiind-că pentru pravilele, ce prin sfat de obşte al părinţilor arhierei şi al d-nealor boerilor s'au întocmit de Domnia mea, *Ni s'au făcut rugăciune prin obştească anafora a Prea Sfinţilor şi a d-nealor, de la 9 a acestei luni, ca să se tipărească*, de aceea poruncim d-neatale, ca tipărindu-se trupurile pravilelor ce sunt scrise în limba romînească, să se treacă la sfîrşitul fie-cărui trup în parte şi mai sus arătată obştească anafora din cuvînt în cuvînt, împreună cu toate iscăliturile ce să văd într'însa, apoi să se dea mai sus numita anafora la Sfînta Mitropolie, ca să stea acolo împăstrare dimpreună şi cu acest domnesc al Nostru pitac.

1818 Iunie 22.

www.dacoromanica.ro

VI.

Protocolul marelui Logofăt C. Bălăceanu.

Din luminata poruncă a Mării Sale prea Înălţatului Domn *Ion Gheorghe Caragea W.* fiind orînduit de am protocolit toate aceste pravili după isvoadele ce prin Sfat de Obşte s'au alcătuit şi, găsindu-le întocmai aşezate din cuvînt, în cuvînt şi fără cîtuşi de puţină schimbare, leam adeverit şi însumi cu iscălitură în toate foile, precum se vede în dos, punîndu-se şi luminată pecetea Măriei Sale la fie-care foaie.

1818 Iunie 28.

www.dacoromanica.ro

VII.

Pitacul dat de Caragea prin care se promulgă codul.

Prea Sfinţia Ta Părinte Mitropolite, iubitorilor de Dumnezeu Episcopi şi d-voastră cinstiţilor şi credincioşii boerilor veliţi ai Divanului Domniei Mele halea şi mazili. Precum din începutul Domneştei Noastre Oblăduiri, ce din Dumnezeeasca pronie Ni s'au încredinţat asupra acestei de Dumnezeu păzită Ţară, n'am contenit de apururea, nu numai de a cugeta, ci şi în faptă de a pune orice am chibzuit că priveşte şi în parte şi de obşte spre bună petrecere şi fericire tutulor celor ce sunt sub a voastră oblăduire, aşijderea Ne-am silit după cuviinţă din toată virtutea (precum este ştiut tutulor de obşte), ca şi la pricinile de judecăţi să se păzească dreptatea întru a sa întregime, vînîndu-se şi deslușindu-se fără de părtinire cea adevărată fiinţă a fieş-căreia pricini din învăluirea a orice fel de întîmplare ce ar putea ca să acopere adevărul şi dreptatea, ca una ce numai printr'a sa

www.dacoromanica.ro

neschimbată şi neschimonosită fiinţă se poate păzi datoria bunei cuviinţe a fiecăruia către altul, din care se alcătuesce întru norod o fericită chinonie şi petrecere. Aceasta dar a obştei dorită şi folositoare alcătuire mai cu adaos dorind-o Domnia mea, după a oblăduirei datorie, am întocmit prin sfat de obşte (precum este ştiut), cu destulă osteneală, pravila ce este adunată din împărăteştile pravili şi din *prăvilniceasca condică şi din obiceiurile pămîntului ce s'au urmat pînă acum*, alcătuind-o şi deslușind-o după povăţuirea dreptului cuvînt şi cu bună orînduială, în cît au fost prin putinţă, care pravilă s'au şi dat în tipar, atît în limba romînească, cît şi în limba grecească şi fiind-că această bună întocmire urmează după cuviinţă a se pune şi în lucrare, *de aceea hotărîm ca de la zîntîi a viitorului Septembre să se pue în lucrare şi să înceapă toate judecătoriile ţărei a judeca pricinile după această pravilă*, de ale căreia trupuri tipărite poruncim d-neatale vel Logofete din Ţara de sus să se şi împarţă după însemnarea de mai jos arătată, însă astă una dată din cele greceşti, pînă vor sosi de la Tipografia Rîmnicului din Sud Vîlcea şi cele romîneşti şi atunci se vor împărţi şi dintre acelea tot după această însemnare. Iar pe de altă parte să se facă acum şi Domneştile Noastre publicaţii, atît aici în poliţie, cît şi prin

www.dacoromanica.ro

toată Domneasca Noastră Țară, după coprinderea de mai sus arătată, iar prototipa ale acestei pravili, adică cele două trupuri scrise de mînă în limba grecească și altul în limba romînească, care sunt adeverite cu însăși iscălitura și pecetea Domniei mele, să se dea în păstrare la Sf. Mitropolie.

1818 August 9.

www.dacoromanica.ro

VIII.

Titlul codicelui tipărit pentru întîia oară

Legiuire a Prea Inălţatului şi Prea Pravoslavnicului Domn şi oblăduitor a toată Ungrovlahia *Io Ioan Gheorghe Karagea W.*

Cu toată cheltueala d-nealor Constantîn Caracaş, doftor şi d-lui Răducanul Clinceanul biv vel Stolnic şi d-nealui Dumitrache Topliceanul biv vel Sluger.

Tipărită în privileghiata tipografie a d-nealor ot cismeaua răposatului întru fericire Domn Mavrogheni, din Bucuresci 1818.

www.dacoromanica.ro

IX.

Porunca Domnească tipărită la începutul primei ediții din 1818.

Domneasca și părintească Noastră dragoste și voire de bine judecînd ca o lege Sfîntă obștescul folos al supușilor noștrii și pururea îngrijind mai înainte de bună petrecere a lor a fi statornică și neclintită, am bine-voit în cele de pe urmă a potoli deasupra dreptății războiul cel mult turburător.

Țara Romînească avînd din vechime canoane, pentru cele în parte drepturi ale locuitorilor săi, ale sale nescrise, și nedeslușite obiceiuri, și ale condici sale puține și nedesăvîrșit pravile înscris, care, și nefiind destoinice nu puteau cumpăni, nici drept a îndrepta dreptatea fie-cărui, de aceea și era silită a năzui la pravilele împărătești ale Romanilor, și a se sluji cu toate aceste pravili, fără deosebire. Așa dar uluindu-se în trei întocmiri de pravili, adică a obiceiurilor, a condicii Sale și a Romanilor, urma a nu avea nici o pravilă, căci obiceiurile prefă-

www.dacoromanica.ro

cîndu-se în multe chipuri, adesea se împotriveau pravilelor Romane, și acestea iarăși, unele fiind pricinuitoare de două tîlcuiri, și altele cu totul împrotivitoare între ele, surpau una pe alta, în cît dreptățile tutulor mădularilor politicești oblăduiri, căzînd neîncetat în amestecături și învălueli de multe cuvîntări împrotivitoare, apururea erau în primejdie, ca cum ar înnota în noeanuri de ape turbure ce se tălăzuesc de multe vînturi împrotivitoare; și în cele de pe urmă nici se îndreptau, ci se abăteau de pe voința celor mai tari sau celor mai meșteșugareți în vicleșuguri, care tot la o pricină puneau înnainte cînd obiceiul, cînd condica țării, cînd pravilele împărătești, după plăcerea lor.

Aceste dar fără orînduеala strămutări ale dreptății voind Domnia mea ale osteia, mai întîi cu adîncă chibzuire am socotit, ce fel de întocmire de pravili se cuvine și cîte sunt spre deplin îndestule la cea de acum politicească oblăduire a țării Romînești. Și așa primind apoi unele din cele vechi, iar altele îndreptînd, și cele mai multe adăogînd, am întocmit aceste pravili ale Domniei Mele cît s'a putut cu bună orînduеală și foarte deslușite, în cît și cei neînvățați foarte lesne să le înțeleagă.

Deci legiuind Domnia Mea aceste pravili cu sfat de obște al Prea sfinției sale Părintelui Mitropolitul, și al iubitorilor de Dumnezeu Părin-

www.dacoromanica.ro

ţii Episcopi şi tutulor d-nealor cinstiţilor şi credincioşi boeri veliţi ai Divanului Domnii Mele, şi cu dreapta Domniei mele făcîndule cunoscute către obştirea prea iubiţilor noştri supuşi, am şi dat această Domnească a noastră întocmire de pravili întărită cu Domneasca Noastră iscăliturâ şi pecetie în anul 1817 de la naşterea Domnului şi al şeasălea an al Domnii Noastre.

www.dacoromanica.ro

X.

Adeverirea pusă pe exemplarul, care de la Divanul Veliților Boeri a trecut la desființata înaltă Curte și care se află azi la Curtea de Casație.

De la logofeția mare a Țării de sus.

Această pravilă a pământului, întocmai de pe cea grecească, s'a dat la d-nealor Veliți Boeri ca să stea în păstrare de apururea, împreună cu cea grecească, spre a se metahirisi în pricinile de judecăți ce se vor întîmpla.

1819 Ianuarie 2.

---

www.dacoromanica.ro

Bibliografie :

V. A. Ureche.—Justiția sub Caragea.
Costaforul.—Magazinul Istoric V. I.
Colecțiunile:—Bujoreanu, Pastia și Brăiloiu.

www.dacoromanica.ro

TEXTUL LEGIUIREI CARAGEA

— DUPA —

ediția din anul 1818.

www.dacoromanica.ro

Partea întîi

Pentru obraze.

Impărţim obrazele:

a) După fire: în bărbaţi şi femei.

b) După naştere; în fii adevăraţi, din curvie, vitregi şi buni.

c) După vîrstă şi după minte: în vîrstnici, nevîrstnici, risipitori şi fără minte.

d) După noroc: în slobozi, robi şi sloboziţi.

CAP. I.

Pentru bărbaţi şi femei.

1. Numai bărbaţii se fac boeri, judecători şi cîrmuitori obşteşti.

2. Numai bărbaţii se fac arhierei, preoţi şi diaconi.

www.dacoromanica.ro

3. Femeile sunt depărtate de toate cinurile politiceşti, stăpîniri şi slujbe publice [1]).

CAP. II.

Pentru fii adevăraţi, din curvie, buni şi vitregi.

1. Fii adevăraţi sunt cîţi se nasc din cununie după lege.

2. Din curvie sunt cîţi din împreunare fără de lege se nasc.

3. Cîţi tot din acelaşi tată şi aceiaşi mumă se nasc sunt buni.

4. Cîţi sau dintr'un tată şi deosebite mume se nasc, sunt vitregi, (care se şi zic buni de tată), sau din aceeaşi mumă şi deosebiţi bărbaţi (care se şi zic buni de mumă). [2])

CAP. III.

Pentru vîrstnici şi nevîrstnici.

1. Vîrstnici să se socotească atît bărbaţii cît şi femeile, de la două zeci şi cinci de ani ai vîrstei lor şi nevîrstnici pînă la două zeci şi cinci de ani.

[1]). Vezi art. 379 din Reg. organic, legiuirea din 1 Mai 1836 şi decretul din 19 August 1864, (anexa No. 1 la finele acestui volum).

[2]). Vezi Anexa No. 3 al cap. 8 din Reg. organic, (anexa No. 2).

www.dacoromanica.ro

2. Cei în vîrstă sunt stăpîni să-şi chivernisească averea lor cum vor vrea şi să facă or ce vor vrea după pravilă.

Iar cei nevrîstnici nu pot, ci şi chivernisirea averi lor şi faptelor lor spînzură de puterea părinţilor lor sau a epitropului lor.

3. Cei nevîrstnici orice tocmeală şi dar vor face, fără adeverirea părintelui lor sau a epitropului, este fără tărie, de le este spre stricăciune; iar de le este spre folos, este cu tărie.

4. Cei nevîrstnici, de la douăzeci pînă la douăzeci şi cinci de ani ai vîrstei lor, au voe a cere de la Domnie ertarea vîrstei ca să să socotească între vîrstnici.

5. Cîţi nevîrstnici vor primi ertarea vîrstei, sunt stăpîni, pe cîte sunt şi cei în vîrstă (§ 2), însă fără a fi volnici să-şi înstrăineze vre-un lucru mişcător pînă la douăzeci şi cinci de ani ai vîrstei lor.

6. Cîţi nevîrstnici se vor cinsti de Domnie cu cin de veliţi, se socotesc între vîrstnici [1]).

---

[1]). Vezi legiuirea din 23 Februarie 1833, întărită cu ofisul No. 30, (anexa No. 3).

www.dacoromanica.ro

CAP. IV.
Pentru cei fără minte.

1. Fără minte numim pre cei ce sunt întru adevăr nebuni sau lipsiţi de minte, şi smintiţi.

2 Cei fără de minte ori ce tocmeală, sau dar vor face, se socoteşte drept nimic şi se strică.

3. Cei fără minte, ori ce greşeală vor face, nu se învinovăţesc.

CAP. V.
Pentru risipitori.

1. Risipitorii, sunt cîţi îşi prăpădesc fără cuvînt averea lor.

2. Risipitori să se tragă la judecată de rudele lor, sau de prieteni, şi să se înfrîneze prin epitropi rînduiţi de judecată.

3. Risipitorii, după înfrînarea ce li se va face de către judecată, ori ce tocmeală sau dar vor face de sineşi fără adeverirea epitropilor lor, drept nimic se socoteşte, şi se strică.

4. Risipitorii, ori ce stricăciune vor face, sau vină, se vinuesc [1]).

[1]) Vezi legiuirea indeplinitoare Cap. VII din Reg. organic întărită cu ofisul din 8 Martie 1834 No. 67, (anexa No 4).

www.dacoromanica.ro

CAP. VI.

Pentru slobozi.

1. Slobozi sunt acei care nu sunt dobîndă altuia.

2. Cîţi se vor naşte din părinţi slobozi, slobozi sunt.

3. Slobozi sunt şi cîţi se nasc din mumă slobodă.

CAP. VII.

Pentru robi şi ţigani [1])

1. Robi sunt cîţi sunt dobîndă altuia. „Acest fel sunt ţiganii în ţara Romînească".

.2 Cîţi se vor naşte din părinţi robi sunt robi.

.3 Şi cîţi numai din mumă roabă se vor naşte, sunt robi.

4. Stăpînul ţiganului, n'are putere asupra vieţii ţiganului.

5. Stăpînul ţiganului e slobod să vîndă şi să dăruească pe ţigan.

[1]) Vezi legiuirea din 22 Martie 1843, prin care se vede cum toţi ţiganii Statului s'au desrobit punîndu-se în rîndul birnicilor rumîni; cea din 13 Februarie 1847, 8 Februarie 1856, şi un ofis domnesc adresat către sfatul administrativ sub No. 1580 din 22 Noembrie 1850. (anexa No. 5).

www.dacoromanica.ro

6. Cîţi ţigani în ţara Romînească nu vor avea stăpîn cu dovadă, sunt domneşti.

7. Cine prin ştiinţă va ţine întru a sa stăpînire ţigan străin sau ţigancă, să-i dea înnapoi stăpînului lor (plătindu-i pentru ţiganul meşter tl. 40 pe an, iar pentru cel fără meşteşug tl douăzeci, şi pentru ţigancă meşteră tl. treizeci şi pentru cea fără meşteşug, tl. cincisprezece); iar cine va ţine prin neştiinţă, numai să-l întoarcă înapoi.

8. Cine-şi va cununa ţiganul cu ţigancă străină ştiind sau împotrivă, fără voia stăpînului lor, să piarză pe ţigan sau pe ţiganca lui cu copii lor, şi să-i stăpînească stăpînul lor.

Iar cînd neştiind îl va cununa, atunci să se facă schimb, mergînd totdeauna ţiganca dupe bărbat.

Cînd obrazul cel străin va avea meşteşug, să se schimbe iarăşi cu meşter; iar de nu va fi asemenea să se preţuiască talentul meşteşugului său, şi cu bani să se împlinească.

Ţiganii ce se cunună prin neştiinţa stă-

www.dacoromanica.ro

pînului, de se întîmplă să aibă şi copii, atunci cei din partea bărbătească sunt ai stăpînului bărbatului, iar partea femeiască este a stăpînului femeei, cari şi acestea să se schimbe.

9. Cîţi ţigani străini se vor socoti între cei domneşti, aceştia întîmplîndu-se a se căsători dupe lege, de se vor cere prin judecată de stăpînii lor, să se schimbe, mergînd nevasta după bărbat cum s'a zis mai sus.

10. Care ţigan sa va cununa cu slobodă sau care slobod se va cununa cu ţigancă fără ştirea stăpînului lor, să se despartă.

Dar de se va dovedi că stăpînul lor a dat voe, ştiind, atunci să nu se mai despartă, ci să rămînă amîndoi sloboziţi şi să-i păgubească stăpînul lor.

CAP. VIII.

Pentru cei sloboziţi.

1. Sloboziţi sunt, cîţi din robi se slobozesc.

2. Toţi cei sloboziţi ţigani sunt tot de o cinste cu cei slobozi supuşi, adică cu birnicii domneşti.

www.dacoromanica.ro

3. Să nu poată neştine să slobozească ţiganul său înaintea vîrstei sale de douăzeci de ani.

4. Nici unul din Egumeni să nu poată slobozi ţigan mănăstiresc [1]).

5. Slobozenia să se facă totdeauna în scris.

---

[1]) Vezi legiuirea din 13 Februarie 1847 (anexa No. 5).

www.dacoromanica.ro

Partea doua

Pentru lucruri.

Lucrurile sunt ori mişcătoare, sau nemişcătoare.

Mişcătoare zicem acelea cîte au suflet sau şi neavînd suflet, se mişcă şi se strămută, cum dobitocul, hainele şi celelalte.

Iar nemişcătoare zicem precum pămîntul, copacii, zidirile şi celelalte.

CAP. I.

Pentru stăpînirea lucrurilor.

1. Orice lucru nu este al nimănui, acela se face al celui ce va apuca să-l ea înainte. Deci:

Cîte pietre scumpe sau altele găsim prin locuri slobode, se fac lucruri ale noastre, vez comorile cele îngropate, care sunt domneşti [1]).

[1]) Vezi art. 333, 334 al. I şi II din codul penal din 1852, care acordă despăgubiri stăpînului locului unde s'a descoperit vre-o comoară, deci s'a desfiinţat dispoziţia codului Caragea, prin care se considerau domneşti; art. 178 şi 179 din Reg. Organic (anexa No. 6).

www.dacoromanica.ro

Cîte sălbatice vînăm în locuri slobode spre vînătoare, se fac ale noastre.

Cîte sălbatice vînîndu-le alţii şi lovindu-le şi perzîndu-le din ochii lor, vor cădea în mîinile noastre, se fac ale noastre.

Cîte sălbatice încuibînd aiurea, şi apoi lăsînd acele locuri, vor veni la noi spre încuibare, sunt ale noastre în cît vor sta încuibînd.

Cît peşte vom vîna în locuri slobode de a vîna, este al nostru. .

2. Cîte lucruri mişcătoare pierdute vom găsi, de nu se va găsi stăpînul lor pînă în trei ani, ale noastre sa fac.

3. Orice se clădeşte pe pămîntul nostru fără ştirea şi voirea noastră, se face al nostru.

4. Orice se sădeşte fără voia şi ştirea noastră în pămîntul nostru, al nostru se face [1]).

5. Cînd gîrla prevălindu-se cîte puţin va adăoga pămînt la pămîntul nostru, adaosul este al nostru.

[1]) Legea Caragea avînd prevăzut între robiri şi pe aceia a dreptului de sprijinire, Curtea a făcut o justă aplicare a acestei legi. Bul. Cas. p. 239/83.

www.dacoromanica.ro

Iar cînd va rupe o parte de pămînt şi o va lipi lîngă al nostru, acesta este al cui a fost pămîntul de la care s'a rupt.

6. Cînd gîrla se află între doi sau mai mulţi stăpîni, atunci fiecare dintre dînşii stăpîneşte partea gîrlei cît ţine de la mal pînă în mijlocul ei [1]).

CAP. II.

Pentru robirea lucrurilor.

1. Robire de lucru numim dreptul care robeşte la oareşice un lucru spre folosul altuia; precum o casă cînd supune pe alta ca să-i dea loc de drum, adică să treacă prin curtea sa, sau fereastră să vază, şi altele.

2. De multe feluri sunt robirile, adică pentru trecere, lumină, vedere, sprijinire, vărsături, picătură de apă şi altele.

3. Orice lucru este robit la altul pentru vre-un sfîrşit, negreşit acest lucru este supus şi la mijlocul ce priveşte spre acel sfîrşit, de este adică o ţarină îndatorată

---

[1]) Vezi art. 165, din Reg. Organic şi legiuirea din 1835 (anexa No. 7).

www.dacoromanica.ro

a da apă alteia, este datoare a-i da şi trecere la apă, şi altele.

4. Cel ce fără tocmeală dobîndeşte robire de zece ani fără împotrivirea stăpînului lucrului, acela are să o dobîndească totdeauna după împlinirea de zece ani [1]).

5. De se va slobozi lucrul robit şi stăpînul robirei nu va preînoi robirea ani zece iarăşi rămîne acel lucru slobod de robire.

CAP. III.

Pentru vecinătatea lucrurilor.

1. Care vecin fără ştirea stăpînirei va strămuta semnul de hotar, să plătească drept pedeapsă păgubaşului vecin atît cît se preţueşte locul care au însuşit cu strămutarea semnului [2]).

[1]) Sub imperiul vechei legiuiri Caragea, o servitute se putea dobîndi, în urma efectuărei unor lucrări, prin neîmpotrivirea stăpînului lucrului servient. Astfel, în urma lucrărilor ce ministerul lucrărilor publice, întemeiat pe dispoziţiile legei de la 1835 şi pe art. 165 din Reg. Org., a întreprins pe rîul Dîmboviţa, în scop de a apăra oraşul Bucureşti de inundaţii, acest oraş a dobîndit un drept de servitute asupra unui pîrîu de domen privat în care s'a revărsat surplusul apei provenind din Dîmboviţa, prin neîmpotrivirea proprietarilor riverani cu acel pîrîu în timp de 10 ani. Bul. Cas. p. 711/95.

[2]) Vezi art. 323 şi 363 codul penal din 1852.

www.dacoromanica.ro

2. Ale cîtor vecini hotare se vor amesteca, să se aleagă şi să se descopere cu cărţile lor de hotărnicii, cu măsurătoarea moşiei lor de cîţi stînjeni sunt, cu semnele ce sunt puse drept hotare, şi cu cîte mărturii dovedesc ceilalţi răzaşi şi săteni, şi locuitorii celorlalte sate de prin prejur [1])

3. Cînd se întocmesc hotarele vecinilor ce au prigoniri, sunt datori să fie faţă cu cărţile lor şi vecinii ce n'au prigonire [2])

4. Cînd se măsoară o moşie, să se facă măsurătoarea cu stînjenul ce anume se cuprinde în sineturile sale.

Adică: de se coprinde stînjenul lui Constantin Vodă Brîncoveanul, cu acela să se măsoare; iar de se coprinde al lui Şerban

[1]) Vezi circulările departamentului dreptăţei pentru regularea lucrărilor de hotărnicii: No. 1481 din 8 Decembrie 1837, No. 6255 din Septembrie 1847, No. 6745 din 26 Septembrie 1847, No. 436 din 18 Octombrie 1847, din 14 Maiu 1848, No. 6550 din 3 Decembrie 1848, No. 2579 din 1849, No. 2581 din 28 Martie 1849, No. 559 din 2 Maiu 1849, şi ofisul No. 11 din 3 Februarie 1847 relativ la avocaţi şi hotarnici şi ofisul No. 50 din 2 Februarie 1850. (anexa No. 8).

[2]) O hotărnicie făcută între nişte vecini, nu se poate opune altora care n'au luat parte la dinsa. Bul. Cas. p. 183/80.

www.dacoromanica.ro

Vodă, cu al lui Şerban Vodă să se măsoare.

5. Iar cînd în scrisori nu se coprinde anume ce stînjen, atunci să se facă măsurătoare cu stînjenul lui Şerban Vodă.

6. Cînd moşia ce se măsoară avînd sineturi cu stînjeni, nu va avea şi semne netăgăduite, atunci să se înceapă din semnele răzaşilor cele netăgăduite, sau dintr'ale lăturaşilor cu aceia, şi celor l'alţi [1])

7. Iar cînd se sforesc la doi ori ale mai multor răzaşi moşii şi n'au nici scrisori de stînjeni coprinzătoare, nici semne netăgăduite, atunci sforîrea să se înceapă din semnele vechei stăpîniri [2]).

[1]) In materie de hotărnicii, cînd semnele despărţitoare se contestă, ambele părţi devin reclamante. astfel că nu mai este nevoe de o acţiune reconvenţională în regulă. Bul. Cas. p. 183/80.

[2]) In materie de hotărnicie, cînd instanţa de fond constată în fapt că în linia despărţitoare a două moşii au existat două pietre vechi, care se păstrează şi azi, recunoscute de părţi ca semne de hotar despărţitoare, şi că documentele lor nu prescriu că între aceste două pietre să fie o abatere, a putut decide ca acelo două puncte să fie unite printr'o linie dreaptă, fixînd în acest sens direcţia hotarelor fără ca prin aceasta să violeze art. 7 p. II c. III din vechiul cod Caragea, şi deciziunea sa în această privinţă este o decizie de fapt care scapă de controlul Curţei de Casaţie Bul. Cas. p. 598/90.

www.dacoromanica.ro

8. Pentru mai multă a hotarelor deslușire, de acum înainte să se măsoare și lungul moșiilor, și să se treacă în cartea de hotărnicie.

9. De acum înainte în cărțile de hotărnicii și în zapisele de vînzare a moșiilor să se scrie stînjenul lui Șerban Vodă.

10. Cînd se trage moșia de vecini, și unul dintr'înșii va arăta cartea de hotărnicie cu sumă de stînjeni, iar altul zapisul de vînzare, iarăși cu sumă de stînjeni, atunci cel ce arată cartea de hotărnicie să-și ea mai întîi stînjenii deplin, iar cel ce are zapisul să ia prisosul.

Iar cînd unul are zapis cu stînjeni, iar celălalt or n'are zapis sau are, însă fără sumă de stînjeni, atunci mai întîi să-și ia stînjenii deplin cel ce are suma de stînjeni, și apoi cellalt [1]).

11. Atunci să pue hotarnicii pietre și celelalte semne de hotare, cînd vecinii se

[1]) Hotărniciile cu semne despărțitoare de hotare, au precădere înaintea ori căror acte de vînzare deși în ele s'ar arăta suma de stînjeni. Bul. Cas. p. 1181/83.

www.dacoromanica.ro

vor mulțumi, sau se va da hotărîre domnească [1]).

12. Să nu aibă răzaşii voe să facă lucruri din pricina cărora potopesc sau înputinează uneori gîrlele şi heleşteele ; iar de vor face, să răspundă toată paguba ce vor pricinui cu înmulțirea sau cu scăderea apelor.

13. Cîți răzaşi avînd locuri în care se pot face heleştee cu zăgazuri, vor vrea să facă heleşteu, să se aşeze între dînşii pentru cheltuiala ce vor face deavalma şi pentru stăpînirea cea deavalma a lucrărilor ce vor face.

Cînd unul din răzaşi nu va vrea, este dator să dea celuilalt înscris că se lapădă de această tovăroşie şi celălalt să-şi lucreze slobod heleşteul şi să-l stăpînească singur.

De va da înscris răzaşul că se lapădă şi în urmă se va căi, şi va vrea el sau moştenitorii lui să se facă tovaroşi la heleşteu răspunzînd cheltuiala pe jumătate, să nu li se dea ascultare.

[1]) Vezi circulara departamentului dreptății No. 559 din 2 Mai 1849. (anexa No. 8).

www.dacoromanica.ro

Cînd răzaşul nu va vrea să primească nici să se lepede în scris, atunci să se tragă la judecată şi să se silească să facă or una or alta.

14. Cîte am legiuit pentru locurile în care poate să se facă heleştee, tot acestea legiuim şi pentru mori.

15. Cîţi vor să facă moară pe gîrla ce trece prin moşiile lor, să aducă meşter cumpănitor de apă, şi de faţă cu toţi răzaşii şi cu toţi cei ce au mori din susul lor, să se chibzuiască moara, ce este să se facă, cu înălţarea apei, moşiile vecinilor sau morile cele mai din sus, şi, de nu vor îneca, să fie slobozi să facă, iar înecînd să nu fie [1]).

De nu va face nici o înecătură acea moară şi vecinii sau stăpînii morilor celor din sus, se vor împotrivi, să se tragă la judecată şi să se silească.

Iar cînd fără chibzuirea cumpănitorului de apă şi fără a fi răzaşii faţă sau stăpînii morilor celor din sus, se va face moară, atunci de orice fel, sau cîtă pa-

[1]) Vezi art. 364 din codul penal din 1852.

www.dacoromanica.ro

gubă va fi pricinuitoare moara ce se va face, s'o plătească îndoit stăpînul ei.

16. Vecinul din sus de va face moară nouă pe gîrlă şi vecinul de la vale va tace ani zece, avînd vad vechi, şi nu-l va supăra, atunci să nu poată să facă moară pe vadul său, de va înneca moara vecinului din sus, cu facerea mori sale.

17. Cu bătaia de pari, dupe cum pînă acum se obişnuia, să nu dobîndească cineva robire de a face moară.

§

18. In oraşe mari sau mici şi în sate, cînd vecinul zideşte, este volnic celălalt vecin, de socoteşte ca să vatăme, să dea de ştire însuşi sau prin altul vecinului, sau purtătorului de grije, sau meşterilor ca să nu lucreze.

19. De i se va da de ştire de aceasta vecinului şi el nu va înceta din lucru, să se tragă la judecată.

20. Pîrîşul vecin în trei luni să-şi săvîrşească prigonirea; iar de va prelungi

www.dacoromanica.ro

mai mult judecata să dea pîrîtului încredinţare [1]) şi atunci :

21. De se va dovedi că fără dreptate zideşte pîrîtul, este dator cu cheltuiala sa să-şi strice zidirea, iar împotrivă dovedindu-se că cu drept cuvînt zideşte, atunci pîrîşul să-i plătească cîtă pagubă i s'a pricinuit din zăticnire şi din judecată.

22. Slobod e vecinul să vadă în curtea vecinului.

23. Volnic e vecinul să înalţe zid pe locul său ca să nu vadă vecinul în curtea sa, afară numai cînd va avea robire, să nu înalţe.

24. Cel dintre vecini zid cînd se va întemeia pe locul şi al unuia şi al altuia vecin, e deavalma.

25. Zidul deavalma să-l zidească vecinii, şi să-l preînoiască cu cheltuiala pe din două.

26. Cînd se va porni zidul tău spre zidul vecinului şi stă a cădea, eşti silit ori a-l propti, ori a-l preînoi, sau a-l dărîma.

[1]) Efectele unei servituţi constituesc drepturi cîştigate pentru părţi şi prin urmare nu se pot restrînge prin legile din nou introduse. Bul. Cas. p. 9 86.

www.dacoromanica.ro

27. De va fi aproape a se dărîma peretele or casa putredă a vecinului tău, şi tu zicîndu-i să o dreagă, el nu va vrea, să-l tragi la judecată, iar judecata să-l silească ori să o dreagă, sau, de nu va avea mijloc să o dărîme [1]).

28. Cine va zidi împotriva ferestrelor vecinului să fie departe douăsprezece palme domneşti de ferestre şi să zidească orice şi cum-va vrea.

Insă zidind eşitoare sau grajd, să deschiză uşa către dînsul, iar nu către vecin.

Iar de va zidi împotriva unui zid orb, atunci, de va avea robire, să se depărteze pentru picături, cît ese afară din zid învelitoarea; iar de nu are robire, să tae şi straşina cît trece afară şi să zidească.

---

[1]) Vezi art. 374, al. 5 codul penal din 1852.

www.dacoromanica.ro

Partea treia

CAP. I

De obște pentru tocmeli

1. Tocmeala este o făgăduială de o potrivă, de doi sau de mai mulți inși.

2. Tocmelile se fac de noi în trei feluri:

Or lucrare pentru lucrare,

Or dare pentru dare

Sau lucrare pentru dare

3. Numai pentru cît stăpînim, putem și a ne tocmi.

4. Tocmeala împotriva pravilelor și a năravurilor celor bune nu se tocmește.

5. Tocmelile cele viclene și silite n'au tărie.

6 Putem să ne tocmim și înșine noi și

www.dacoromanica.ro

prin altul, adică cu scrisoare, prin mijlocitori, sau ori cu ce alt mijloc [1]).

7. Putem să ne facem tocmelile şi înscris şi fără scrisoare.

8. Tocmeala cea nescrisă, cînd se va încredinţa cu întreagă dovadă, are tot o tărie ca şi cea scrisă [2]).

9. Tocmeala cea scrisă atunci are tărie cînd se va iscăli de cei ce fac tocmeala şi se va da de către dînşii [3]).

10. In aşezămînturi, ori ce se va tocmi, or înscris sau nescris, de nu va fi împotriva pravilelor, prinde loc de pravilă.

---

[1]) După codul Caragea nu era trebuinţă ca înzestrarea să se facă prin act scris, şi ca ambii viitori soţi precum şi înzestrătorii să fie faţă la confecţionarea lui. Prin urmare este valabilă zestrea constituită verbal de şi n'au fost faţă la aşezarea zestrei de cît înzestrătorul şi viitorul bărbat. Bul. Cas. p. 1371/90.

[2]) După codul Caragea proba testimonială era admisibilă în toate contestaţiile. Bul. Cas. p. 39/900.

[3]) Contractele bilaterale, nu este necesar să se facă în atitea exemplare cîte sunt şi părţile care se obligă, cînd una din ele şi-a executat obligaţia în timpul cînd actul s'a redactat.

— Perfectibilitea mutaţii proprietăţei imobiliare, nu mai depinde de la predarea actului, întru cît priveşte pe terţiile persoane de cînd prin legea din 1840 ea se dovedeşte prin transcripţia actului în registrul tribunalului situaţii imobilului. Bul. Cas. p. 311/83.

www.dacoromanica.ro

11. In orice aşezămînt cine nu va păzi toată tocmeala, sau vre-o parte, or va zăbovi să o pună în lucrare, este dator paguba celuilalt de pe firea tocmeli, lucrarea, zăbava şi întîmplarea.

Bez numai cînd nu se va ţine de aşezămînt din vre-o împedicare întîmplătoare şi neapărată adică: foc, potop, înnecăciune răsboi, tîlhari, boale, slujbă domnească şi altele asemenea.

12. Se strică tocmelile:

Cînd cei ce se tocmesc vor primi.

Cînd de silă se vor tocmi.

Cînd cu vicleşug se vor tocmi.

Cînd cei ce se tocmesc şi pentru cîte se tocmesc n'au putere a se tocmi.

Cînd nu se vor pune în lucrare cele tocmite de pe aşezămînt.

Cînd sorocul tocmeli se va împlini şi nu se va preînoi.

CAP. II.

Pentru vînzări.

1. Cînd tocmindu-ne dăm lucru pe bani numai sau pe lucru numai, dar preţuit în bani, sau şi pe bani şi pe lucru mai pu-

www.dacoromanica.ro

ţin la preţ de cît bani, sau de o potrivă, atunci această tocmeală se numeşte vînzare.

2. Cîte lucruri opreşte pravila, nu putem să le vindem.

3. Orice lucru stăpînim cu tocmeală de a nu-l vinde, nu putem să-l vindem.

4. Bărbatul nu e volnic a vinde muerei, nici muerea bărbatului.

5. Năstavnicii nu sunt volnici să vînză lucruri nemişcătoare şi ţigani mănăstireşti, fără numai pentru plată de datorie ce nu se poate iconomisi, şi atunci iarăşi cu ştirea şi voia stăpînirei.

6. Vînzarea celor mişcătoarea să se facă şi înscris şi fără scrisoare, iar a celor nemişcătoare şi a ţiganilor, numai înscris [1]).

[1]) Sub legiuirea Caragea contractul de vînzare nu era un contract solemn astfel că vînzarea exista şi era perfectă prin consimţimîntul părţilor şi tradiţia obiectului. După această legiuire, prin art.6 p. IV c. II prescriindu-se că vînzarea imobilelor să se facă numai înscris, aceasta nu înseamnă altceva de cît că pentru siguranţa dreptului de proprietate imobiliară, vînzarea să nu se poată constata, mai cu seamă faţă cu cei de al treilea, de cît prin înscris între părţi: însă, vînzarea unui imobil se putea dovedi, nu numai prin înscris ci şi prin mărturisirea şi prin jurămîntul părţei. Cu alte cuvinte. nici contractul de vînzare al unui imobil nu era un contract solemn, dar modul de dovedire al unui asemenea contract era mărginit.

www.dacoromanica.ro

7. Cel ce vinde lucru nemişcător, atunci numai poate să vîndă la alţii cînd mai înainte va da de ştire celor ce au cădere sau protimisis, sau epitropilor lor şi aceia

— Cînd sub codul Caragea vînzarea unui imobil se făcea prin act legalizat de Tribunal şi transcris într'un registru al Tribunalului, vînzarea se considera definitivă prin remiterea, în mîna cumpărătorului a actului legalizat de Tribunal şi după care se efectuase transcrierea.

— In caz cînd originalul act de vînzare, legalizat de tribunal nu mai există, cu alte cuvinte, cînd partea ce revendică un imobil, în baza unui asemenea act, nu-l poate produce. transcrierea din registrul tribunalului, dacă pe lîngă semnăturile judecătorului conţine şi semnăturile părţilor, are oare care valoare: dacă însa transcrierea din registru nu conţine şi semnăturile părţilor, atunci instanţele judecătoreşti, în lipsa originalului act. trebue să considere vînzarea unui imobil, în asemenea condiţiuni, ca un simplu proect căruia părţile n'au voit a-i da nici o urmare.

— De şi codul Caragea admitea în general proba cu martori, însă în materie de vînzare imobiliară, prescriind oare care forme şi anume: un act scris şi legalizat, proba testimonială nu era admisă spre a se dovedi o vînzare imobiliară.

De asemenea o vînzare imobiliară nu se putea dovedi nici prin presumpţiuni. Bul. Cas. p. 35/94 şi p. 27/95.

— Vînzarea unui nemişcător este valabilă după codul Caragea, dacă este făcută prin act scris şi iscălit de doi martori şi de scriitorul actului, care poate fi chiar şi notarul statului, părţile neştiind carte. Bul. Cas. p. 67/98.

www.dacoromanica.ro

neavînd să cumpere vor iscăli zapisul vînzărei.

Se protimisesc la cumpărătoarea celor nemişcătoare:

a) Rudele de sus şi de jos.

b) Rudele de alăturea pînă la a patra spiţă, cînd sunt şi părtaşi sau dăvălmaşi.

c) Rudele de alăturea pînă la a patra spiţă, cînd sunt şi vecini.

d) Cei ce sunt numai rude de alăturea pînă la a patra spiţă.

e) Cei ce sunt numai părtaşi sau dăvălmaşi.

f) Cei ce sunt numai vecini (întîi); cei ce se vecinesc în lung (al doilea); cei ce se vecinesc în lat (al treilea); cei ce se vecinesc la un colţ.

Iar cînd doi inşi sau mai mulţi se vor întîmpla să aibă de-o potrivă cădere şi vor vrea toţi să cumpere, de-o potrivă împărţesc şi lucrul ce se vinde.

8. Cel ce vinde lucrul nemişcător, de va fi în Bucureşti şezător, să înştiinţeze înscris Logofătului celui mare de Ţara de sus că vinde cutăruia cutare nemişcător lucru, cu atît preţ şi să arate pe cei ce

www.dacoromanica.ro

au cădere, cine sunt şi unde se află; şi atunci Logofătul cel mare să fie dator:

a) Pe cei ce au protimisis şi se află în Ţara Romînească, să-i silească să-şi ea seama şi să hotărască, în soroc de patru zeci de zile, de cumpără sau de se lapădă.

b) Iar pentru cei ce au protimisis şi lipsesc din Ţara Romînească, asemenea să facă în soroc de un an şi jumătate, de va voi, să cumpere de la vînzător lucrul cel nemişcător, fără de a sădi ceva într'însul ci să-l aibă cu tocmeală că de va voi să-l răscumpere pînă la soroc cel ce are protimisis să se tragă, iar de nu va voi, să-l stăpînească desăvîrşit.

Iar cînd cei cu protimisis, în numitele soroace, nici vor cumpăra, nici se vor lăpăda, Logofătul cel mare atunci să adevereze zapisul vînzării, şi vînzătorul să-şi vînză acel lucru nemişcător cumpărătorului său şi cei cu protimisis să numai fie ascultaţi.

Iar de va fi vînzătorul şezător în

www.dacoromanica.ro

vre un judeţ, să dea de ştire ispravnicilor, şi ispravnicii să urmeze asemenea [1]).

9. Cînd se vinde lucru sădit sau clădit pe loc străin şi închiriat, stăpînul locului se protimiseşte mai mult de cît toate rudele şi vecinii: iar de se va lepăda el şi va iscăli zapisul vînzării, atunci să se protimisească rudele şi vecinii vînzătorului.

10. Vînzarea ţiganilor să se facă după chipul vînzărei lucrurilor celor nemişcătoare (§ 8) şi atunci vînzătorul lor să-i vînză la alţii cînd rudele lor pînă la a patra spiţă, avînd protimisis şi nevrînd să cumpere, vor iscăli zapisul vînzarei în soroc de 20 de zile (de vor fi în Bucureşti), şi de 40 zile (de vor fi afară în pămîntul ţării

[1]) Formalităţile cerute de art. 8 p. III c. II cod. Caragea pentru actele de vinzari imobiliare, nu erau prescrise de cît în interesul celor d'al treilea; aşa dar, lipsa lor nu poate fi invocată de însăşi părţile contractante sau de urmaşii lor. Bul. Cas. p. 965/90.

—Legea Caragea prescriind forma actelor de donaţiuni de a se pune legalizarea tribunalului pe dînsele ca şi pe actele de vînzări, pe acestea le-a declarat acte originale, iar nu pe acelea reproduse în rapoartele tribunalului, astfel că copia trasă după un asemenea act nu are nici o valoare dacă nu este după însuşi actul original păstrat de parte. Bul. Cas. p. 860/82, 35/63 şi 27/95.

www.dacoromanica.ro

Romineşti); iar cîţi vor fi afară din ţară să aibă protimisis nici să se facă lor în ştire.

11. Oricine va vinde lucru nemişcător sau ţigan, şi va tăinui pe vre unul din cei cu protimisis, şi în urmă se va arăta, să-i plătească 'aceluia drept osîndă a zecea parte din preţul lucrului ce s'a vîndut [1]).

§

12. Vînzarea celor mişcătoare atunci e săvîrşită, cînd cel ce vinde va da lucrul în mîna cumpărătorului şi cumpărătorul va da preţul sau încredinţare pentru preţ. Desăvîrşită vînzare este şi cînd vînzătorul singur începe a da lucrul, sau cumpărătorul singur a da preţul.

[1]) In pitacul lui Gr. D. Ghica din 31 Martie 1825 găsim explicaţia: „celui cu căderе de protimisis, cînd nu va fi minisit de logofeţie sau de, isprăvnicat după rînduеala pravili, pe lîngă osînda ce are a-i plăti vînzătorul, să i se dea şi dreptate a răscumpăra lucrul cel vîndut" iar jurnalul sfatului administrativ extraordinar din 19 August 1837 şi ofisul domnesc No. 318 din 11 Mai 1837, dat de Alexandru Dimitrie Ghica, întăresc ca bună explicaţia dată de Gr. Ghica, fiind-că fusese în drept a da acel pitac potrivit cu art. 3 partea VI cap. III din această legiuire.

— Vezi şi legiuirea din 15 Martie 1840 şi cea din 1 Mai 1836 (anexa No. 9 şi No. 1).

www.dacoromanica.ro

13. Vînzarea celor nemişcătoare atunci e săvîrşită cînd vînzătorul, primind preţul sau încredinţare pentru preţ, va da cumpărătorului zapisul vînzărei [1]).

14. Cînd vînzarea se va face desăvîrşit. (§ § 12, 13), atunci cumpărătorul se face stăpîn lucrului.

15. Inaintea vînzării cei desăvîrşite orice bine sau vătămare se va întîmpla lucrului celui de vînzare, către vînzător priveşte.

16. După săvîrşirea vînzării orice bine se va întîmpla lucrului celui de vînzare, către cumpărător priveşte.

17. După ce va lua sfîrşit vînzarea, de va rămînea lucrul la vînzător, orice se va întîmpla lui de primejdie de foc, potop, tîlhari şi orce altă silă neapărată, acea întîmplare către cumpărător priveşte.

18. Iar de va rămînea lucrul după săvîrşirea vînzării, la vînzător, şi se va strica din vicleşugul lui sau din neluare aminte a lui, stricăciunea către dînsul priveşte. .

19. De se va tocmi să fie slobod vînzăto-

[1]) Vînzarea atunci era perfectă, cînd cumpărătorul număra preţul vînzătorului şi acesta libera actul cumpărătorului. Bul. Cas. p. 276 82.

www.dacoromanica.ro

rul de căpuirea lucrului, sau de se va hotărî cu aşezămînt cum să se căpuiască, atunci să se urmeze după aşezămînt şi legătură.

§

20. După săvîrşirea vînzării, de nu se va soroci cînd să se dea lucrul, se înţelege în toată vremea.

21. După săvîrşirea vînzării, de nu se va aşeza în ce loc să se dea lucrul, se înţelege în orice loc se va găsi.

22. După săvîrşirea vînzării, de se va aşeza în ce loc şi în ce vreme să se dea lucrul, se urmează după aşezămînt.

23. Cînd vînzătorul după ce va vinde lucrul nemişcător, nu-l va da în sorocul cel orînduit, este dator să dea cumpărătorului rodurile de cînd s'a vîndut lucrul pînă în ziua ce-l va da.

24. Cînd vînzătorul după ce va vinde lucrul nemişcător şi nu-l va da în vremea sau în locul ce s'a sorocit, atunci de era să se neguţătorească cumpărătorul, îi plăteşte căştigul ce a păgubit după cum s'a vîndut de către alţii lucrul acela în orînduitul loc şi vreme.

www.dacoromanica.ro

25. De se va întîmpla să se zăticnească răspunderea lucrului de vre-o silă neapărată, cum de tîlhari, răsboi şi altele asemenea, nu se îndatorează vînzătorul.

26. De se va orîndui vreme, cînd adică cumpărătorul să-şi primească lucrul, şi la soroc nu-l va primi, şi după aceea se va întîmpla stricăciune lucrului, atunci vînzătorul nu e dator nimic.

Dar cînd cumpărătorul va zăbovi a lua lucrul, şi vînzătorul va cheltui fără a fi tocmeală pentru căpuirea acelui lucru, cumpărătorul atunci e dator să-i plătească cheltueala.

§

27. Dupe săvîrşirea vînzărei, de nu se va tocmi vreme şi locul de plată, atunci se cuvine a se plăti ori în ce vreme şi ori în ce loc se dă lucrul.

28. Dupe săvîrşirea vînzărei ori unde şi ori în ce vreme se va tocmi preţul ca să se plătească, să urmează după aşezămînt.

29. De va zăbovi cumpărătorul plata, este dator a da şi dobînda banilor.

www.dacoromanica.ro

30. De va lua vînzătorul o parte din preţ, iar pentru celelalte este în primejdie, slobod este să poprească lucrul pînă i se va plăti, sau să i se dea încredinţare de către cumpărător.

31. De se va face vînzare cu arvună, şi se va căi vînzătorul, dă înapoi arvuna şi mai plăteşte încă atît; iar de se va căi cumpărătorul o pierde.

§

32. Cînd va vinde vînzătorul nemişcător lucru străin, şi cu judecată se va cere, şi se va lua de stăpînul său, atunci vînzătorul se fie dator a întoarce cumpărătorului preţul şi dobînda banilor, iar cumpărătorul să dea stăpînului rodurile lucrului.

De va îmbunătăţi cumpărătorul lucrul acela cu sădiri, atunci stăpînul lucrului să-i plătească cheltuiala îmbunătăţirii.

De va clădi cumpăratorul ceva pe lucrul acela, şi acea clădire aduce folos, să o cumpere stăpînul, iar de nu aduce, să o ridice cumpărătorul.

33. De va vinde vînzătorul lucru de

www.dacoromanica.ro

prigonire şi dintr'aceea se va întîmpla judecata cumpărătorului, plăteşte atunci vînzătorul toată cheltuiala judecăţii.

34. Cînd un vînzător va vinde fără zapis la doi cumpărători tot acelaşi lucru mişcător al său, şi-l va da unuia dintr'înşii atunci cumpărătorul ce-l va primi să se facă stăpîn, iar celălalt să ceară de la vînzător ceea ce i se cuvine, iar vînzătorul să piardă a treia parte din preţul lucrului, şi să se dea la cutia de milostenie.

35. Cînd vînzătorul va vinde cu zapis tot acel mişcător lucru la doi cumpărători, atunci să-l ia care din cumpărători se va vedea din zapisul cumpărătoarei că l'a cumpărat mai întîi; iar celălalt să ceară de la vînzător ce i se va cuveni, şi vînzătorul să piarză asemenea a treia parte din preţul lucrului şi să se dea la cutia de milostenie.

36. Cînd vînzătorul va vinde acelaş nemişcător lucru la doi cumpărători, să-l ia care din cumpărători se va vedea din zapisul cumpărării că l'a cumpărat mai întîi şi celălalt să ceară de la vînzător ceea

www.dacoromanica.ro

ce i se cuvine; iar vinzătorul să piardă a zecea parte din preţ şi să se dea la cutia de milostenie.

§

37. Cînd vinzătorul va vinde lucrul fără a hotărî felurimea lui, atunci este dator a da cea de mijloc felurime; iar de o va hotărî, e dator să dea cea hotărîtă; adică: de va vinde grîu fără a hotărî ce fel de grîu, este dator a da grîu de mijloc, iar de va zice foarte bun e dator să dea foarte bun.

38. De va pune vînzătorul altă felurime şi va fi alta, atunci cumpărătorul este slobod sau să nu ia lucrul, sau să scadă din preţ.

39. De nu va arăta vînzătorul sminteala lucrului ce vinde şi la urmă se va vedea, este slobod cumpărătorul să nu ia lucrul, sau să scadă din preţ.

Aceasta însă atunci să se facă cînd lucrul acela, pentru sminteala ce are, rămîne a fi netrebnic sau cu anevoe de trebuinţă, iar altminteri să rămîe vînzătorul nesupărat.

40. Pentru smintelile cele adevărate (cum ochiul stricat al unui cal şi altele a-

www.dacoromanica.ro

semenea) nu se învinovăţeşte vînzătorul, pentru că cumpărătorul nu poate pricinui că nu le-a văzut şi

41. De obşte orice sminteală se va socoti că cumpărătorul putea să o vadă, să o cunoască sau să o bănuească, nu poate pentru aceasta să pricinuească.

42. Cînd vînzătorul va şti sminteala lucrului ce vinde şi o va tace, şi dintr'aceasta se va întîmpla pagubă cumpărătorului, se îndatorează la pagubă; iar cînd nu o va şti nu se îndatorează.

Precum: de va vinde neştine turmă smreduită şi se vor smredui şi alte oi, şi altele asemenea.

43. Vînzătorul lucrurilor nemişcătoare dator este să arate şi cîte robiri au acele lucruri; iar de nu va urma aşa, slobod este cumpărătorul să strice vînzarea, sau să scadă din preţ.

44. Să strică vînzarea şi cumpărătoarea:

Cînd se vor tocmi vînzătorul şi cumpărătorul să o strice.

Cînd vor vinde sau cumpăra cei ce nu sunt slobozi să vînză ori să cumpere.

www.dacoromanica.ro

Cînd se vor vinde lucruri oprite de pravilă a nu se vinde [1]).

Cînd nu se va plăti preţul la soroc sau la locul unde s'a tocmit şi va vrea vînzătorul să strice vînzarea.

Cînd nu se va da lucrul la soroc şi la locul unde s'a sorocit şi va vrea cumpărătorul să strice cumpărătoarea.

Cînd nu se va păzi legătura ce se coprinde în vînzare.

Cînd se va găsi că are sminteală lucrul cel cumpărat, şi nu o va spune vînzătorul, şi va vrea cumpărătorul să strice vînzarea.

Cînd se va găsi că are robire lucrul cel nemişcător vîndut, şi nu o va spune vînzătorul, iar cumpărătorul va vrea să strice cumpărătoarea.

Cînd lucrul ce se vinde, străin fiind, se va cere prin judecată şi se va lua.

Cînd se va face vînzare spre stricăciu-

[1]) Starețul mănăstirei Cernica singur sau împreună cu soborul nu a avut nici o dată dreptul să vînză imobile aparținînd mănăstirei : prin urmare Statul, cu drept cuvînt revendică pe cele înstrăinate cu modul acesta. Bul. Cas. p. 235 81.

www.dacoromanica.ro

nea împrumutătorilor şi împrumutătorii vor da jalbă.

Cînd vînzătorul va vinde silit de altul mai cu putere.

Cînd prin nestiinţă va vinde vînzătorul lucrul cu preţ mai jos de jumătate de cît se obişnueşte.

Cînd vînzătorul şi cumpărătorul se vor ului, unul gîndind că vinde alta, iar celălalt că cumpără alta.

§

45. Cine va vrea să vîndă lucru nemişcător la mezat, să ceară voe de la stăpînire către starostea de neguţători.

46. Starostea luînd voe şi poruncă de la stăpînire, datorie are să strige lucrul prin Bucureşti, şi pe lîngă aceasta să înştiinţeze cu cărţi de publicaţie toate isprăvnicaturile, iar ispravnicii să înştiinţeze obştea ca să poată fie-care ori însuşi sau prin vechilı să se afle la mezat.

47. De se va vinde lucrul la mezat pentru datorie după hotărîrea judecăţii, atunci să ia săvîrşire vînzarea în şeasezeci de zile.

48. In vînzările ce se fac cu mezat pro-

www.dacoromanica.ro

timisis nu se dă; ci cel ce adaogă mai mult la preţ acela cumpără.

49. Vînzarea ce se face cu mezat să se întărească cu hotărîre domnească şi cu pecetie [1]).

CAP. III.

Pentru schimb.

1. Cînd învoindu-ne dăm lucru pentru lucru, sau lucru şi bani mai puţini de cît preţul lucrului ce să dă, atunci aceasta schimb se numeşte [2]).

2. Schimbul este ca şi o vînzare şi cumpărare; şi unul şi altul din schimbători se socoteşte însuşi vînzător şi cumpărător împotrivă. Deci:

3. Cele legiuite pentru vînzare şi cumpărare (3, 4, 5 şi 15 pînă la 29 şi 35, 36 şi 40 pînă la 46) se alcătuesc deopotrivă şi la schimburi.

4. La schimburi protimisis nu se dă.

5. Nestavnicii mănăstirilor sunt slobozi

[1]) Vezi anexa No. 5 cap. 7 din Reg. Organic şi ordonanţa domnească din 21 Septembrie 1862 (anexa No. 10).

[2]) Sub legiuirea Caragea schimbul lucrului dotal pe un alt lucru nu se putea face de cît cu consimţimîntul femeei, stăpîna zestrei. Bul. Cas p. 1175 900.

www.dacoromanica.ro

să schimbe lucru mănăstiresc nemişcător cu nemişcător, de îndoit preţ cu ştirea stăpînirei iar altminteri nu.

6. Se strică schimbul ca şi vînzarea, tocmai pentru asemenea pricini.

CAP. IV [1]).

Pentru închirieri sau arendă.

1. Închirierea sau arenda este tocmeală şi se zice cînd zidirea noastră (sau rodurile) şi veniturile pămîntului nostru le dăm altuia, cu cutare preţ, în cutare soroc ca să le stăpînească [2]).

2. Egumenii nu pot da în arendă moşiile mănăstireşti de cît pe un an fără numai cînd vor avea neapărată trebuinţă, şi atunci cu ştirea stăpînirei.

3. La închirieri sau arenzi protimisis nu se dă fără numai părtaşilor care, cînd se

[1]) Vezi legiuirea din 1852, luată după codul civil francez (art 1718—1751), întărită cu ofisul No. 762 din 26 Mai 1852 şi legiuirea din 1847 (anexa No. 11).

[2]) Acţiunile în materie de locaţiuni se prescriu dacă în termen de 6 luni de la expirarea termenului de închiriere nu se intentă acţiunea la instanţele judecătoreşti singure competinte, a întrerupe cursul prescripţiei. Bul. Cas. 23 84.

www.dacoromanica.ro

dă în chirie sau în arenda lucrul lor cel deavalma, să protimisesc să-l ea.

§

4. De va călca tocmeala stăpînul lucrului şi va păgubi pe chiriaşi, răspunde paguba

5. De va vinde stăpînul lucrul ce a închiriat sau a dat în arendă, şi cumpărătorul nu va vrea să lase pe chiriaşi pînă la soroc, atunci stăpînul se îndatorează la paguba chiriaşului.

6. De va închiria sau va da în arendă stăpînul lucrul cu soroc, şi înaintea acelui soroc va muri, atunci moştenitorul e dator să se ţie de tocmeală pînă la soroc.

7. Cînd stăpînul va lăsa legaturi, un lucru ce este închiriat şi va muri înaintea sfîrşitului închirierii, atunci chiriaşul să fie neclintit, iar legatarului să i se facă îndestulare după cum am legiuit la legaturi (vezi pentru legaturi).

8. Chiriaşul poate şi el a închiria altuia lucrul, afară numai cînd se va tocmi împotrivă.

9. Chiriaşul să aibă a păzi după zapis

www.dacoromanica.ro

tocmeala închirierii, căci nepăzind-o ori ce pagubă se va pricinui dintr'aceasta o plăteşte.

10. Chiriaşul să nu poată a se sluji cu lucrul cel închiriat de cît numai în trebuinţă şi cu mijlocul ce s'a tocmit: iar urmînd împotrivă, slobod este stăpînul să strice tocmeala, şi de cumva din schimbarea mijlocului se va strica lucrul, supus este chiriaşul la pagubă.

11. Chiriaşul său arendaşul, orice va zidi sau va preînoi la lucrul ce l'a închiriat, fără ştirea stăpînului, cheltueala este a sa, bez numai cînd se va tocmi altmintrelea.

12. Chiriaşul în orice stare va primi lucrul cel închiriat, e dator tot într'aceeaşi stare să şi-l răspundă, sau cum se va tocmi; iar de nu, plăteşte paguba.

13. Ori ce stricăciune va cerca lucrul închiriat, tot sau parte dintr'însul, de răsmeriţă, înecăciune, cutremur, venire de ape, şi din alta asemenea întîmplătoare şi neapărată pricină, chiriaşul nu se îndatorează; dar şi împotrivă ori ce pagubă va cerca chiriaşul nu se îndatorează stăpînul..

www.dacoromanica.ro

14. De se va închiria o casă și va arde, atunci de se va fi aprins de dinăuntru se îndatorează chiriașul; iar de va fi venit focul de aiurea și s'a aprins, stăpînul pă-gubește.

15. Să strică închirierea cînd cu o glă-suire va vrea și stăpînul și chiriașul.

Cînd stăpînul ori chiriașul nu se ține de tocmeală.

Cînd chiriașul strică lucrul sau se va sluji cu dînsul împotriva mijlocului ce s'a tocmit.

CAP. V.

Pentru sădire sau clădire.

1. Sădirea este un chip de închiriere, și se zice cînd închiriem pămîntul nostru la altul, ca să sădească, sau să zidească pe dînsul, plătindu-ne un ce și cel ce cu arătatul mijloc ia pămîntul nostru, să chia-mă săditor sau clădítor [1]).

[1]) După codul Caragea era o constituire de emfiteoză (embatic), nu o simplă închiriere, convențiunea prin care se închiria cuiva un pămînt pentru clădire sub obligați-une, pentru chiriași, de a plăti o redevență anuală și cu drept, pentru dînsul, de a deveni proprietarul ecaretului ce va construi. Fixarea unui termen nu schimbă întru ni-mic natura și caracterul convențiunei. Bul. Cas. p. 632/99.

www.dacoromanica.ro

2. Tocmeala clădirii şi a sădirii sa se facă în scris [1]).

— Epitropia unei biserici putea conceda sub legiuirea Caragea înaintea legei din 15 Mai 1843 cu titlu de embatic, imobilele aparţinînd bisericei. Bul. Cas p. 618/92.

— Dreptul de embatic se putea dobîndi, după legiuirea Caragea, ca şi dreptul de proprietate, prin prescripţia de 10 şi 30 ani după cum s'a esercitat posesiunea cu bună sau rea credinţă. Bul. Cas. p. 618/92.

— Sub imperiul codului Caragea, egumenii mănăstireşti, nu erau în drept a conceda embaticuri, fără autorizaţia stăpînirei. Legea din 1868 nu confirmă embaticurile concedate de egumeni contra legei ci încuviinţează răscumpărarea numai a locurilor date de egumeni în urma legei din 1843 şi care ar avea făcute pe dinsele îmbunătăţiri. Bul. Cas. p. 244 83.

[1]) Art. 2 p. III de la c. V din cod. Caragea, care prescrie ca „tocmelile clădirei“ şi-a sadirei, adică embaticul, să se facă „în scris“ are înţelesul că aceste drepturi se pot dovedi numai prin acte scrise, fără însa a se determina forma acestor acte; prin urmare, existenţa embaticului se poate proba şi prin chitanţele de plata acestui drept.

— Prescripţiile începute sub codul Caragea se regulează după acea legiuire (art. 1911 din c. c. act); ast-fel plata embaticului se prescrie prin trei ani. Dacă însă judecătorul stabileşte că prescripţia a început sub legea nouă, atunci trebue să aplice dispoziţiile art. 1907 din codul civil, relativ la prestaţiile periodice, iar nu să respingă cererea sub cuvînt ca părţile au invocat alt text de lege. Bul. Cas. p. 15/93 şi 1072/97.

— In materie de prescripţie decenală, pentru ca titlul pe temeiul căruia s'a exercitat posesiunea să fie just, trebue ca legea să autorize concedarea dreptului ce se acordă prin el şi să fie revestit de formele cerute de ea

www.dacoromanica.ro

3. Sădirea să se urmeze întocmai după tocmeală.

4. Cînd stăpînul clădirei sau al sădirei nu va plăti în trei ani, ceia ce s'a tocmit a da să se tragă la judecată, şi după ce-i va da judecata soroc de şase luni şi iarăşi nu va plati, atunci să preţuiască lucrul cel sădit sau clădit în starea ce se va găsi şi să-l răscumpere stăpînul locului, iar clăditorul să se isgonească.

pentru validitatea lui, aşa că el nu incetează de a fi ca atare dacă persoana de la care emană nu era proprietară sau nu avea capacitatea dea conceda un asemenea drept căci perscripţia are de scop tocmai dea acoperi viţiul resultînd din lipsa de capacitate a persoanei ce a transmis dreptul. Aşa dar o dată ce legea Caragea autorisa constituirea dreptului de embatic şi se constată că titlul prin care s'a făcut o asemenea concedare este revestit cu formele ce acea lege cerea pentru validitatea lui, urmează că el constituia un just titlu în virtutea căruia embaticarul putea să prescrie printr'o posesiune cu bună credinţă în timp de 10 ani.

— Art. 1415 din actualul codice civil. care proibă pe viitor intiinţarea embaticurilor, dar păstrează pe cele ce au luat naştere în trecut, dispunînd că aceste embaticuri să se reguleze după legile sub care s'au născut n'a statuat numai asupra embaticurilor ce erau dobîndite într'un mod definitiv la promulgarea codului civil, ci a înţăles ca embaticurile care au luat naştere în virtutea unui titlu anterior acestei promulgări să se urmeze cu dînsele ca cum legea sub care s'au născut ar fi încă în

www.dacoromanica.ro

5. Cînd sădirea va fi zidire şi va arde, sau se va dărîma cu totul, atunci de nu va fi fost mai dinainte tocmit cum să se urmeze, să rămîe locul slobod în stăpînirea stăpînului său [1]).

CAP. VI.

Pentru clacă [2]).

1. Claca este un chip de clădire obişnuită în ţara romînească, şi se întocmeşte cînd stăpînul moşii primeşte pe clăcaşi, adică pe săditor să şeadă pe moşia lui.

vigoare,—aşa că fie pentru a se judeca resultatul ce ar avea lipsa de capacitate a persoanei de la care emană titlul, fie pentru a se şti dacă dreptul concedat prin acel titlu putea sau nu să fie concedat — legea sub care s'a dat titlul trebue să se aibe în vedere.

Astfel fiind, odată ce legiuirea Caragea autoriza concedarea de embatic şi sub imperiul ei un embatic e concedat chiar à non domino, putea să fie cîştigat printr'o posesie de bună credinţă în timp de 10 ani, este invedecă acela care se află în aceste condiţiuni are dobîndit în virtutea acelei legi dreptul de embaticar. Bul. Cas. p. 1048 91.

— De şi art. 2 c. V p. III din codul Caragea, prescrie că tocmeala sădirei să se facă în scris, această prescripţiune, însă nu este prevăzută sub pedeapsa de nulitate, neiind cerută ad solemnitatem, ci mai mult ad probationem. Bul. Cas. p. 2 94.

[1]) Vezi legea din 15 Mai 1843. (anexa No. 12).

[2]) Claca a fost abrogată prin decretul din 14 August 1864.

www.dacoromanica.ro

2. Dator este clăcaşul să lucreze stăpînului moşiei 12 zile pe an şi de se va tocmi de acum înainte vreunul din stăpînii moşiilor cu clăcaşul pe mai puţine zile, tocmeala aceea să nu aibă tărie: iar cîte tocmeli sunt făcute pînă acum pe mai puţine zile de cît 12, acelea să se păzească.

3. Care din stăpînii moşiilor cu vicleşug se va tocmi cu clăcaşii altuia să-i facă lui clacă mai puţine zile de cît douăsprezece şi-l va trage pe moşia sa, acesta cînd se va sădi, să piarză privelegiul clacei şi să plătească şi stăpînului moşiei claca clăcaşilor ce a tras.

4. Clăcaşul bez claca de douăsprezece zile, să are stăpînului moşiei încă o zi primăvara sau toamna, să-i dea şi un car de lemne la Crăciun, cărîndu-i-le or la moşia lui sau aiurea, unde are stăpînul trebuinţă de dînsele, pînă la un loc cu depărtare de şease ceasuri.

5. De nu avea stăpînul nimic a lucra atunci să-i dea clăcaşul cîte un leu de fie-care zi.

6. Să nu fie volnic stăpînul să aducă pe-

www.dacoromanica.ro

clăcaş de la moşia ce locueşte pe alta să lucreze, fără numai cînd moşia îi va fi cu depărtare cel mult de trei ceasuri.

7. Clăcaşul să nu poată să facă curătură fără voia înscrisă a stăpînului, cuprinzătoare unde şi cît loc să cure ; iar urmînd împotrivă să-şi piarză osteneala şi să ia curătura stăpînul moşiei.

8. Stăpînul să nu poată să ia curătura clăcaşului ce o are de la părinţi sau o face cu voia stăpînului.

9. Care din clăcaşi fără voia stăpînului va sădi vie pe locul lui, să se piarză.

10. Cînd clăcaşul va lasa via sa nelucrată în trei ani, să se tragă la judecată şi atunci dîndu-i judecata încă un an soroc, de nu o va lucra şi într'acel an, să o piarză, şi să o ia stăpînul.

11. Clăcaşul să nu poată să vîndă vin, sau rachiu pe moşie de nu se va tocmi cu stăpînul.

12. Clăcaşul să nu poată să deschidă băcănie pe moşie, de nu se va tocmi cu stăpînul.

13. Clăcaşul să nu poată să facă moară pe moşie.

www.dacoromanica.ro

14. Clăcaşul să nu poată să vineze peşte în heleşteul stăpinului.

Dar în bălţile Dunărei să vineze peşte dînd cîte un peşte la zece.

Iar pe girla ce trece prin moşie e slobod să vineze peşte fără zeciuială.

15. Clăcaşul fugind dupe moşie sau murind fără moştenitor, de nu e dator visteriei, să stăpinească stăpinul casa lui, grădina lui şi curăturile lui.

16. Clăcaşii să dea stăpinului moşiei:

Din douăzeci vedre din vinul său, o vadră domnească.

Din zece căi de grîu, de orz, de mei, una.

Din tot pogonul de porumb, patru baniţe porumb bătut sau opt cocoloşi, cu baniţă de oca douăzeci. Din toate cele l'alte roduri, de la zece una.

Toate acestea cărîndu-le cu carul sau la casa stăpinului ce are pe moşie.

17. Clăcaşul să dea stăpinului pentru fiecare stup, trei bani.

18. Clăcaşul, pentru fiecare capră să dea stăpinului bani doi, atît iarna cît şi vara.

19. Stăpinul să ia de fiecare turmă de

www.dacoromanica.ro

oi ce se află pe moşia lui, (de la Blagoveştenie şi pînă la sfintul Gheorghe şi fată) cîte un miel şi un leu, şi de fiecare stînă, brînză, sau bani dupe tocmeală [1]).

CAP. VII.

Pentru tocmeli de slujbe.

1. Tocmeala de slujbă se zice cînd ne tocmim cu cineva să ne facă ceva şi să-i plătim adică să ne zidească, să ne sape, să ne coase, să ne aducă ceva, să ne lucreze, să ne înveţe, să ne tămăduiască, şi cu un cuvînt or ce alt lucru cu plată.

2. Tocmeala de slujbă să se urmeze întocmai.

3. Cel ce plăteşte şi cel ce ia plata să îndatorează unul altuia după tocmeala.

4. De vei tocmi meşter cu plată ca să facă din materia ta ceva şi nu va face lucrul acela întocmai după cum te-ai tocmit cu el, sau îl va greşi şi nu-l va face cu meşteşug, atunci, de este materia din cel ce se prefac fără stricăciune, pierde osteneala sa; iar de este din cele ce nu se prefac, o ia el şi plăteşte preţul ei.

[1]) Vezi legiuirea din 23 Aprilie 1851 (art. 138-146 Reg. Org). (Anexa No. 12).

www.dacoromanica.ro

5. De vei tocmi meşter cu tocmeala ca lucrul făcut de dînsul, de va fi pe placul cutăruia, să fie primit, atunci, de nu-i va fi pe plac, perde munca şi plăteşte şi materia de nu va fi a sa.

6. De vei tocmi meşter cu plată să-ţi lucreze ceva cu soroc, iar el pînă la soroc nu-l va săvîrşi, eşti slobod să strici tocmeala.

7. De vei tocmi meşter să-ţi lucreze ceva din lucrul tău, şi lucrînd se va întîmpla să cerce vre-o stricăciune lucrul din pricina uneltelor sale sau din nemăestrie, meşterul răspunde, bez numai cînd se va tocmi almintrelea.

§

8. De vei tocmi meşter, să-ţi facă zidire, şi, lucrînd, tot lucrul sau parte se va dărîma de cutremur, sau va arde, sau va cerca altă stricăciune din întîmplare şi neapărată pricină, paguba este a ta; iar de se va întîmpla să cerce stricăciune din pricina nemăestriei lui, orice pagubă va pricinui stricăciunea aceia, priveşte la meşter, şi este dator a o răspunde.

www.dacoromanica.ro

9. De vei tocmi ducător de sarcini, sau chirigiu cu cai sau cu carul, sau corabier să mute, de la un loc la altul lucrul tău, iar lucrul va cerca stricăciune pe drum, atunci, de se va întîmpla aceasta din vicleşugul, sau neluarea aminte sau din beţia lor, sunt datori ei paguba; iar de va fi din întîmplare împotriva luărei aminte a lor, paguba priveşte asupra ta, bez numai cînd se va tocmi almintrelea.

10. De vei tocmi slugă cu soroc, şi nu te va sluji bine, eşti slobod ca şi mai înainte de soroc să-l goneşti dîndu-i ce i se cuvine pe cît te-a slujit, iar de-ţi va face stricăciune, să-i ceri şi paguba.

11. Să se strice tocmeala de slujbă cînd nu se vor păzi cele tocmite. [1])

CAP. VIII.

Pentru împrumutare de datorie.

1. Imprumutarea este tocmeală.
Imprumutător se zice cel ce împrumută.
Dator cine se împrumută.

[1]) Vezi legiuirea din 4 Iulie 1834 (anexa No. 13).

www.dacoromanica.ro

Datorie, ceia ce este neştine dator din împrumutare sau din pagubă [1]).

2. Cine împrumută nevastă cu bărbat fără adeverire şi a bărbatului şi a judecăţei, să-şi piarză împrumutarea.

3. Cine împrumută Egumen cu pecetea mănăstirii şi adeverirea epitropilor, sau a arhiereului din partea locului (de nu va avea epitropi) are pe mănăstire datoare; iar cine împrumută împotriva arătatei forme, are dator pe Egumen iar nu pe monastire.

4. Cine este dator este îndatorat a-şi plăti datoria dupe tocmeală [2]).

5. Orice lucru răfueşte datoria, sau o împuţinează, sau ii face îndestulare, drept plată prinde loc.

[1]) Cesiunile actelor de împrumut la înfăţişetor, sub regimul Caragea, nu erau supuse notificaţii cînd ea nu avea loc.

— Excepţiunea de anargherie nu mai este admisibilă în apel, cînd se constată că debitorul a plătit parte din datorie.

— La contractarea înscrisurilor de datorie, după legea Caragea, se cereau martori, numai cînd datorul nu ştia carte şi nu era subscris în carte. Bul. Cas. p. 184/86.

[2]) Nici un text din legea Caragea nu prevede ca înscrisurile de datorii să coprinză numele împrumutătorului sub pedeapsă de nulitate. Bul. Cas. p. 177/83.

www.dacoromanica.ro

6. Care datornic se va muta şi se va da de împrumutător sau platnic la altul, este dator a plăti aceluia cît este dator la împrumutătorul său.

7. Cel cu soroc împrumutat e dator a plăti la soroc.

8. Cel împrumutat fără a pune soroc cînd să-şi plătească datoria, este dator a o plăti ori cînd i se va cere.

9. Cel cu soroc împrumutat, mai înainte de soroc nu se poate sili.

10. Cînd un dator la soroc sau după soroc ducîndu-şi datoria la împrumutător şi el nu o va primi, atunci punîndu-i pecetea să o dea în păstrare la judecată, şi de atunci să se socotească că a plătit.

11. Cînd se va trage la judecată un datornic ce n'a plătit şi va cere soroc, atunci de va fi bogat în lucruri, să i se dea soroc de patru luni, dar de va fi sărac şi fără a avea mijloc de plată, să i să dea puţin soroc, şi să se precurmeze judecata în grabă.

12. Cînd peste sorocul de patru luni, nu va plăti datornicul şi împrumutătorii si-

www.dacoromanica.ro

lesc, atunci să se vînză de judecată averea lui şi să se plătească.

13. Cînd un datornic după sorocul de patru luni, mai cerînd şi alt soroc, şi cei mai mulţi din împrumutători îi dau lui acel soroc, atunci birueşte voia celor mai mulţi. Iar cînd de opotrivă sunt la număr şi cei ce-i dau soroc şi cei ce nu-i dau, atunci birueşte voia părţei ce are mai mult capital să ia. Iar de vor fi şi părţile de o potrivă şi capetile, atunci pentru iubirea de oameni, birueşte voia celor ce-i dau soroc.

14. Orice lucru va dărui, sau va da de zéstre, sau va vinde datornicul spre paguba împrumutătorilor se dă înapoi [1]).

15. Cînd un datornic va mofluzi, să se tragă la judecată, şi de va dovedi pagubile sale înfiinţate, să afle de la creditorii lui milostivire; iar de nu, să se învinovăţească ca un mofluz prefăcut [2]).

16. De va da datornicul, cînd mofluzeşte, averea sa împrumutătorilor ca să

[1]) Vezi p. III c. II art. 44.

[2]) Aceste dispoziţii au fost abrogate posterior prin codul de comerţ, cartea II.

www.dacoromanica.ro

se isbrănească de datorie, sunt slobozi împrumutătorii să o primească sau nu.

17. Cînd împrumutătorii vor primi spre isbrănirea datoriei averea unui dator, de nu se isbrănesc toţi pe tocma să-şi isbrănească datoria după analogia capetelor.

18. Cîţi împrumutători vor primi pe seama lor averea datornicului spre isbrănire, se socotesc de toţi plătiţi, ori cum se vor isbrăni.

19. Cîţi împrumutători nu vor primi teslimatul averei datornicului, rămîn totdeauna buni împrumutătorii.

20. Obşteştile şi domneştile datorii se protimesc a se plăti mai întîi de cît cele particulare.

21. Cei cu zălog împrumutători se protimisesc la plată mai întîi de cît cei fără zălog.

22. Cei cu zălog înainte de nuntă împrumutători se protimisesc zestrii.

23. Zestrea se protimiseşte celor cu zălog după nuntă împrumutători [1]).

[1]) Femeia măritată sub legea Caragea, cu act dotal inscris in condica foilor de dotă, are drept de a se despăgubi de creanţele sale dotale din întreaga avere a bărbatului cu preferinţă asupra creditorilor ipotecari pos-

www.dacoromanica.ro

24. Zestrea se protimiseşte de cît toată fără zălog datorie.

25. Datoriile morţilor trec la moştenitori.

CAP. IX.

Pentru polițe[1]).

1. Poliţa este un fel de împrumutare de bani sau de preţ de bani împrumutaţi aici ca să-i luăm aiurea.

Împrumutătorul banilor poliţei se zice stăpînul poliţei, iar cel împrumutat trăgător de poliţe, şi platnic acela pe care orînduește trăgătorul să o plătească.

Carte de poliţă numim cartea de împrumutare.

Oricare din platnici va primi să plătească poliţa, să iscălește în cartea de poliţă, şi atunci se socotește că a primit poliţa.

2. Care din platnici va primi poliţă este dator negreşit să o plătească la soroc.

teriori căsătoriei. Dispozițiile legei noi, privitoare la regimul dotal, nu pot întru nimic să schimbe drepturile cîştigate, căci să violează principiul neretroactivităţi legi. Bul. Cas. p. 153/89.

[1]) Acest capitol a fost abrogat prin codul de comerț posterior, care trata materia polițelor în cartea I titlu VIII.

www.dacoromanica.ro

3. Iar de nu o va plăti la soroc, să i se mai dea trei zile cînd nu este om de primejdie.

4. Iar cînd şi dupe sorocul de trei zile nu o va plăti, să se osîndească a o plăti cu dobîndă îndoită [1]).

5. Cînd trăgătorul va trage poliţa şi platnicul nu o va primi, atunci să o înfăţişeze într'acea zi la judecată şi să o întoarcă înapoi.

Poliţa infăţişeată la judecată va să zică că nu s'a primit de platnic.

6. Cînd o poliţă infăţişată la judecată se va întoarce înapoi, atunci este îndatorat trăgătorul a plăti stăpînului ei în douăzeci şi patru de ceasuri cu dobînda îndoită.

CAP. X.

Pentru dobînzi.

1. Dobînda se zice un atît ce după tocmeală dă datornicul împrumutătorului său pentru datoria sa.

2. Să nu plătească nimeni pentru altă

[1]) Vezi nota 1 de la cap. X următor, pag. 87.

www.dacoromanica.ro

datorie dobîndă mai multă de cît unul la zece într'un an.

Iar pentru datoriile polițelor ce nu se plătesc la soroc, să plătească dobînda îndoită [1]).

3. Nimeni să nu plătească dobîndă la dobîndă.

Iar dacă datornicul mulțumindu-se va face dobînda capete, și va făgădui pentru toată suma dobînda atunci să-i plătească căci aceasta nu mai este dobîndă la dobîndă, ci dobîndă la capete.

4. După ce dobînzile se vor face tot deopotrivă cu capetile, dobînda să nu se mai plătească [2]).

5). Datornicul cel mort, din ziua morței sale pînă în ziua ce se va numi moștenitorul său să nu dea dobîndă.

[1]) Circulara depart. dreptății No. 2659 din 14 Aprilie 1852, încunoștințează că noua condică de comerț, care regulează și materia specială a polițelor, în art. 179, determină plata de dobîndă, nu îndoită.

[2]) Dispozițiile legei Caragea, că după ce dobînzile se vor face tot de o potrivă cu capetile, dobînda să nu se mai plătească, sunt aplicabile atît la dobînzile convenționale cît și la cele moratorii. Această dispoziție nu-și mai are locul dupe ce s'a pronunțat o hotărîre condamnatoare. Bul. Cas. p. 46 83 și 414 87.

www.dacoromanica.ro

6. Cel ce e dator bani fără dobîndă, însă cu soroc, acela dupe soroc, e dator şi dobîndă [1]).

7. Cel ce e dator fără soroc şi fără dobîndă, acela plăteşte dobînda din ziua ce se va dovedi că i s'a cerut datoria şi n'a plătit-o.

8. Cîte datorii hotărăşte judecată, pînă se vor plăti curge dobînda [2]).

9. Care înzestrător făgăduesţe bani în zestre, cînd la soroc nu-i va da, după soroc este dator dobînda.

[1]) Dobînzile curg după legea Caragea. de la data scadenţei termenului de plată numai în privinţa datoriilor lichidate şi fixate termenile pentru convenţia părţilor. iar pentru acelea lichidate de instanţele judecătoreşti. dobînda curge de la data hotărîrei. Bul. Cas. p. 739 85.

— Stipulaţia dintr'un contract de vînzare. de a se considera vîndut şi prisosul de stînjeni de moşie, de se va găsi un prisos prin hotărnicia ce va face cumpărătorul, nu constitue o datorie cu termen pentru acest cumpărător, ci o datorie condiţională, căci nu se ştie de va fi sau nu un prisos, şi, prin urmare, în asemenea caz nefiind aplicabil art. 6 de la dobînzi, din codul Caragea. dobînzile nu pot să se cară de cît de la lichidarea datoriei ce va fi rezultat prin descoperirea că exsistă un prisos. Bul. Cas. p. 265 99.

[2]). Dobînda la o datorie constatată prin o hotărîre judecătorească. după legea Caragea, curge pînă la plata integrală a datoriei, măcar că a devenit mai mare de cît capitalul. Bul. Cas. p. 503 85.

www.dacoromanica.ro

CAP. XI.

Pentru zălogire.

1. Zălogire se zice cea după tocmeală dare zălogului.

Zălog se zice lucrul ce dă datornicul împrumutătorului spre încredinţarea datoriei.

2. Zălogul nu se socoteşte numai pentru datorie, ci şi pentru dobîndă şi pentru cheltuelile ce se vor face la el.

3. Cîte stăpînim acelea le şi zălogim. Drept aceea de se va zălogi lucrul străin să se dea stăpînului său.

4. De se va zălogi acelaşi zălog în două cursuri de vreme la doi împrumutători, şi unuia din ei se vor da cele adevărate sineturi ale acelui lucru, iar celuilalt nu, atunci să se protimisească cel ce va avea sineturile; iar de nu se vor da sineturile, atunci să se protimisească cel dintîi după cursul vremii zălogaş.

5. Cînd se va zălogi tot acelaşi zălog, tot într'un curs de vreme, la doi împrumutători, fără a se hotări cîtă parte unuia şi cîtă altuia se zălogeşte, atunci acel zălog se

www.dacoromanica.ro

socoteşte întreg zălogit la fiecare în parte şi de nu va fi destul la amîndoi să se plătească, atunci să aibă a se plăti fie căruia după analogia capetelor lor.

Adică: unul a împrumutat zece mii, cel lalt cinci: să ia acel cu zece mii, două părţi şi celălalt una, căci fiind şi cele zece mii şi cele cinci tot împrumutate pe tot zălogul, se cuvine tot de o potrivă pagubă să cerce, pentru că de vor lua pe jumătate, cele zece mii cearcă mai multă pagubă, şi cele cinci mai puţină.

6. Cînd tot într'o vreme se va zălogi unuia lucrul întreg, iar altuia parte din lucru, atunci împrumutătorul cu lucrul întreg se protimiseşte la plată.

7. Cînd tot acelaşi zălog se va zălogi la doi împrumutători, hotărît la fiecare cîte cît, adică parte atît unuia şi atît altuia atunci fiecăruia din partea lui se plăteşte.

8. Cînd din lucrul ce e deavalma un părtaş va zălogi nehotărît partea sa, atunci împrumutătorul are zălog partea ce a hotărît-o.

www.dacoromanica.ro

9. Cînd se va da zălogul, or ce adaos de avere se va întîmpla la aceasta, şi acel adaos se numără drept zălog.

Adică: de voi zălogi nemişcător lucru, şi după acea voi face o clădire pe dînsul, şi clădirea aceia se socoteşte zălog.

10. De se va strica din întîmplare lucrul zălogit şi se va preface, şi prefăcîndu-se tot zălog rămîne.

Adică de voi zălogi casă, şi va arde, şi o voi preface.

11. Orice prefacere va face datornicul zălogului, totdeauna rămîne zălogul nestrămutat.

Adică: dînd zălogul un cîmp, de-l va face la urmă vie, şi altele.

12. Cînd un zălog va cerca sminteală fiind în mîna împrumutătorului, atunci de va fi sminteală pricinuită din întîmplare neapărată, paguba este a datornicului; iar de se va pricinui din viclenie sau din lenevirea împrumutătorului, paguba este împrumutătorului.

13. Cu zălogul mişcător nu poate împrumutătorul să se slujească la trebuinţele

www.dacoromanica.ro

sale, de nu se va tocmi cu datornicul, căci altminteri ori ce stricăciune va cerca plăteşte.

14. Zălogul nemişcător cînd se va da cu anticrisis, [1]) atunci poate împrumutătorul să-l aibă în trebuinţele sale şi să-l închirieze altora.

15. Împrumutătorul poate să zălogească şi el zălogul datornicului său la al său împrumutător, în cîtă datorie l'a luat şi el, şi precum îl are, afară numai cînd se va tocmi împotrivă.

16. Cînd un datornic se va muta de la împrumutător la altul, se mută cu dînsul şi zălogul cu toate drepturile sale.

17. Zălogul mişcător să se vînză cu ştirea judecăţii, iar cel nemişcător cu ştirea Domniei [2]).

18. Cînd împrumutătorului nu i se plăteşte deplin datoria din zălogul ce are, şi alţi împrumutători fără zălog nu mai

[1]) Anticrisis se zice cînd se va da zologul la împrumumutător casă-l întrebuinţeze şi să-i ia venitul.

[2]) Vezi legile din 28 Martie 1840, din 1836 şi ordonanţa domnească din 21 Septembrie 1862, care au abrogat ultima dispoziţie a acestui articol (anexa No. 14 şi 10).

www.dacoromanica.ro

sunt, atunci lipsa să i se împlinească din cealaltă avere a datornicului.

Iar de vor fi şi alţi împrumutători, să intre şi el cu acea lipsă dimpreună cu aceea, şi să i se plătească ca unui de rînd împrumutător. [1])

CAP. XII.

Pentru chezăşie [2]).

1. Chezăşia este tocmeală şi faptă a chezaşului.

Chezaş se zice cine către altul pentru datorie sau obrazul altuia făgăduieşte încredinţare.

Chezăşuit se zice acela pentru care chezaşul dă chezăşie.

2. Cel ce va primi odată chezaş, nu poate să mai ceară pe altul în locul aceluia.

3. Chezaşul cînd nu va zice curat pe

[1]) Vezi art. 332—341 Reg. Org. şi legea din 1860 (anexa No. 15).

[2]) Ofisul domnesc No. 1660 din 10 Decembrie 1850. adresat statului ad-tiv extraordinar relativ la chezăşia contracciilor. cari contractează cu aşezămintele publice, o-dona ca chezaşii să fie păminteni şi să nu se primească fără a depune zălog îndoitul preţ al sumei sfertului de bani.

www.dacoromanica.ro

cit se pune chezaş, se socoteşte că-şi dă chezăşia pe ori cit e dator chezăşuitul; iar cînd va zice curat pe cit se chezăşueşte, atunci numai pe atita este chezaş.

4. Cine se chezăsueşte pentru datorie, de nu va plăti datornicul după sorocul ce se va pune de către judecător, însuşi el să o plătească şi apoi să o ceară de la acela.

5. Cînd datornicul se va muta de la un împrumutător la altul, se mută şi chezaşul cu dînsul.

6. De se vor chezăşui mulţi pentru aceeaşi datorie, este dator fiecare dintr'înşii pe toată datoria, şi împrumutătorul sileşte pe care va vrea.

7. De se va tocmi chezăşuitul datornic cu împrumutătorul să schimbe datoria cea dintîi, adăogind'o, s'au scăzînd'o, s'au schimbîndu-şi numele, atunci chezaşul lui, de nu se va chezăşui şi la schimbare, este slobod de chezăşie.

8. Chezăşia ce se face pentru datorie trece şi la moştenitori.

9. Cine se va pune chezaş pentru om şi nu-l va înfăţişa cînd se va cere, se

www.dacoromanica.ro

osîndeşte a plăti cîtă datorie este acel om dator, afară numai cînd va cere un soroc de mijloc ca să'l aducă.

CAP. XIII.

Pentru obştire sau deavalma.

1. Zicem obştire sau deavalma tocmeala aceea după care doi sau mai mulţi stăpîni (ce se chiamă împreună părtaşi sau dăvălmaşi) stăpînesc un lucru de obşte.

2. Cîţi părtaşi stăpînesc lucrul deavalma au deopotrivă deavalma şi dreptăţile lor.

3. Orice cîştig va veni din lucrul deavalma, se împarte deavalma.

4. Orice cheltuială se va face la lucru deavalma, se împarte deavalma.

5. Care din părtaşi este purtător de grije pe lucrul deavalma, dator este să ia aminte de dînsul ca şi de al său, iar de nu, este dator de oricîtă pagubă se va pricinui din vicleşug, din lenevire şi din greşeala lui. Şi de obşte:

6. Fiecare părtaş cîtă pagubă se va pricinui la lucrul de obşte, e dator să o plătească.

www.dacoromanica.ro

7. Nici unul din părtaşi nu poate să facă vre-o prefacere fără învoirea tutulor; iar de va face e dator paguba ce se va pricinui dintr'acea afacere.

8. Fiecare părtaş slobod este să opreasc̆ă din prefacere pe tovarăşul său.

9. Cînd părtaşii vor vedea sau vor afla de acea prefacere a tovarăşului lor, şi nu-l vor opri, nu pot jelui pentru dînsul de se va întîmpla pagubă din pricina prefaceri, căci văzînd prefacerea sau aflînd şi ne oprind'o, se vede că a primit-o.

10. Toţi părtaşii sunt datori să împartă lucrul cel deavalma, cînd unul va vrea de şi s'au tocmit mai înainte să nu se împartă nici o dată.

11. Cînd la împărţeala celui deavalma lucru este neapărată trebuinţă a fi supusă o parte la celelalte spre robire (pentru drum, sau pentru apă, sau pentru altceva asemenea), atunci judecătorii sau împărţitorii să supue la robire orice parte va găsi cu cale, şi pentru robire să despăgubească pe stăpînul părţii aceia cu bani, sau cu loc mai mult sau cum într'alt chip s'ar socoti.

www.dacoromanica.ro

12. De nu se va putea împărți lucrul cel deavalma în părți deopotrivă, împărțitorii să potrivească partea ce nu se potrivește cu bani sau cu altceva.

13. Cînd lucrul deavalma nu se poate împărți (cum un pod deavalma) sau cînd pricinuește pagubă de se va împărți, atunci sau să dea unuia cu preț hotărît pe an cîte atît, sau să se strige la mezat pe tot anul, și prețul să se împartă.

CAP. XIV.

Pentru tovărășie.

1. Tovărășia este un fel de obștire și se zice cînd doi inși sau mai mulți tocmindu-se, vor pune toți cîte atît cu care să neguțătorească împreună, avînd deobște și cîștigul și paguba.

2. Tovărășia se poate tocmi:

a) Cu soroc sau fără soroc.

b) Cu puneri de capital deopotrivă sau nu deopotrivă.

c) Cu punere unii de lucruri și alții de fapte, cînd adică unii pun bani sau altceva, iar alții osteneală, credință și altele.

www.dacoromanica.ro

d) Cu deopotrivă putere a tovarăşilor sau nu deopotrivă, precum cînd tovarăşii toţi se însarcină deopotrivă să cîrmuiască lucrul cel de obşte, sau cînd aleg să fie numai unul cîrmuitor şi pe acela îl însărcinează.

e) Cu voe de a lua din cîştig sau fără voe: Cum cînd se dă voe tovarăşilor cît să aibă a lua fiecine pe an din cîştigul lucrului de tovărăşie pentru ale lor trebuinţe, şi cît nu; sau cînd nici de cum nu li se dă, şi altele.

3. Toţi tovarăşii, sau mai mari capete de vor pune, sau mai mici, sau numai osteneala, tot acele dreptăţi au la tovărăşie, sau cum se vor tocmi.

4. Tovarăşul unei tovărăşii slobod e să se facă tovarăşi şi alteia, de nu se va tocmi anume împotrivă.

5. Cînd un tovarăşi, bez tovarăşii săi, se va întovărăşi şi cu alţii, aceia nu se socotesc tovarăşi cu tovarăşii săi.

6. După ce se va tocmi tovărăşie odată, sunt datori toţi tovarăşii să păzească tocmeala negreşit, că de nu, să osîndesc a

www.dacoromanica.ro

plăti paguba ce se va pricinui din călcare.

7. La tovărăşii cîte pedepse se rînduesc de tovarăşi asupra călcătorilor, vicleniloŗ şi nestrăduitorilor tovarăşi, să se păzească.

8. Nici unul din tovarăşi, fără primire de obşte a tovărăşiei, nu poate să prefacă ceva în tovărăşie; iar prefăcînd e dator paguba.

9. Fiecare tovarăş voinic este să poprească orice prefacere a tovarăşului său.

10. De va vedea tovarăşul prefacerea tovarăşului său, sau ştiind n'o va popri, şi din acea prefacere se va pricinui pagubă, nu poate să ceară paguba de la dînsul, pentru că se socoteşte că a primit prefacerea.

11. Care din tovarăşi va vătăma cinstea sau credinţa tovărăşiei, e dator paguba ce dintr'acea se pricinueşte.

12. Care tovarăşi va ascunde lucrul sau bani ai tovărăşiei, sau furiş se va sluji cu ei spre al său cîştig, se socoteşte fur, şi e dator cele ascunse, dobînda banilor, şi paguba ce dintr'acestea s'a pricinuit.

www.dacoromanica.ro

13. Orice pagubă va pricinui tovarăşul, sau însuşi, sau prin altul, din greşala sa, să îndatorează a o plăti; încă nici răsplătire i se socoteşte de va aduce dintr'altă parte vreun folos nenădăjduit.

Pentru că e dator şi pagubă să nu aducă, şi să folosească.

14. Tovarăşul de va orîndui pe un mai mic tovarăş al său, sau pe altul, oblăduitor părţii lui sau al obştii, şi orînduitul va pricinui pagubă, însuşi el e dator paguba.

15. Nici un tovarăş nu este dator, avînd sau cîrmuind el lucru de tovărăşie, de se va strica sau se va pierde acel lucru din întîmplătoare şi neapărată pricină, cu toată a lui prin putinţă pază şi luare aminte.

Adică de se va fura lucrul, sau se va arde, sau se va îneca şi altele.

§

16. Cit cîştig aduce tovărăşia se împarte la toţi tovarăşii după analogia capetelor părţii lor, sau cum se vor tocmi; şi cîtă pagubă se va întîmpla să cerce, iarăşi toţi sunt datori a o răspunde cu analogie, sau cum se vor tocmi.

www.dacoromanica.ro

17. Cită datorie va face tovarăşul pentru tovărăşie, tovărăşia este datoare.

18. Cite cheltueli trebuincioase va face tovarăşul pentru tovărăşie, tovărăşia este datoare.

19. Fiecare tovarăşi este slobod să ridice din cîştigul obştei tovărăşiei atît cît face analogia capitalului părţei sale, afară numai de se vor tocmi împotrivă.

20. Nici un tovarăşi nu poate să-şi tragă capitalul părţei sale din tovărăşie, fără numai la desfacerea tovărăşiei.

21. Tovărăşia tovarăşului nu trece la moştenitori, adică nici tovarăşii nu sunt datori să primească de tovarăşi pe moştenitorul de-l va vrea, nici el e dator să fie tovarăşi de vor vrea ei, însă;

a) Cită pagubă s'a întîmplat la tovărăşie pînă la sfîrşitul vieţii mortului, sau care vieţuind el a pricinuit-o, este dator şi moştenitorul, cum şi toate celelalte cheltueli şi datorii ale tovărăşiei, cu analogie.

b) Orice cîştig a adus tovărăşia pînă la sfîrşitul vieţei mortului, ia şi el parte cu analogie.

www.dacoromanica.ro

c) la şi partea capetelor.

§

22. Se strică tovărăşia:

Cînd vor primi toţi tovarăşii.

Cînd se va împlini sorocul, (de este cu soroc).

Cînd va lua sfîrşit felul neguţătoriei sau lucrul pentru care s'au întovărăşit.

Cînd se va pierde marfa de neguţătorie.

Cînd de obşte se va popri felul neguţătoriei pentru care s'a tocmit.

Cînd se va vădi vicleşug sau furtişag din partea tovarăşilor.

Cînd vor face prefaceri tovărăşii.

Cînd nu se vor păzi cele tocmite.

Cînd unul din tovarăşi se va rîndui în slujbă politicească.

Cînd se va pedepsi unul din tovarăşi cu ocna, cu puşcăria, sau cu surghiunul şi cu altele asemenea.

Cînd va muri unul din tovarăşi.

Pentru toate aceste întîmplări volnici sunt tovarăşii, de vor vrea, să strice tovărăşia.

www.dacoromanica.ro

CAP. XV.

Pentru logodnă.

1. Logodna se zice cea mai întîi cuvîntare de tocmeală a nunții.

2. Cîți cu cîte sunt slobozi a se căsători, aceia cu acestea pot a se logodi.

3. Se strică logodna:

a) Cînd se va face împotriva pravilelor căsătoriei (§ 2).

b) Cînd voesc a se călugări, or amîndoi logodnicii, sau numai unul din amîndoi.

c) Cînd se vor bolnăvi de o boală ce nu se poate tăgădui.

d) Cînd se va dovedi că unul pe altul ponosluește și oare cum îl defaimă.

e) Cînd, putînd să se căsătorească pricinuesc pricini fără temei și nu să căsătoresc.

f) Cînd se va hotărî vremea de a se căsători, și la soroc pricinuesc fără de cuvînt.

g) Cînd nu se va hotărî vremea căsătoriei și peste trei ani nu se căsătoresc.

h) Sau cînd așa numai fără pricină se vor căi.

www.dacoromanica.ro

4. Cînd se va strica logodna, atunci arvunele, adică darurile de la logodnă, se dau înapoi cu osîndă de pagubă sau fără osîndă.

Şi de se va strica logodna pentru pricinile a. b. c. (§ 3) atunci se dau înapoi fără osîndă luînd fiecare ce a dat; iar de se va strica pentru pricinile d. e. f. g. h. atunci cine le-a luat, de va fi pricina, întoarce arvunele şi plăteşte încă atît preţ în bani; iar cine le-a dat le pierde.

CAP. XVI.

Pentru nuntă, zestre şi exoprică.

1. Nunta este tocmeala uniri bărbatului cu femeea spre facere de copii.

2. Să nu se căsătorească:

Slobozii cu robii.

Creştinii cu cei de altă lege.

3. Nevîrstnicii fără voinţa părinţilor sau a epitropilor să nu se căsătorească, şi părinţii sau epitropii fără voia lor să nu-i căsătorească.

4. Vîrstnicii avînd părinţi, cu blagoslovenia lor să se însoare; iar cînd pă-

www.dacoromanica.ro

rinţii lor nu se vor îndupleca şi după a treia lor rugăciune, atunci să se arate neprimirea lor la stăpînire.

5. Epitropul să nu ia întru căsătorie pe cea de sub epitropia lui, cît îi va fi sub epitropie.

6. Se desparte căsătoria:

a) Cînd se va face împotriva legii (§ 2)

b) Cînd bărbatul din slăbiciune nu-şi va împlini datoria căsătoriei sale pînă în trei ani.

c) Cînd femeia dintru început are pricini împotrivitoare spre împreunare, ce nu se pot tămădui.

d) Cînd bărbatul sau nevasta vor vrea să se călugărească sunt slobozi a se despărţi.

e) Cînd bărbatul va dovedi cum că nevasta lui a cugetat rău împotriva vieţii sale, sau muerea cum că bărbatul a cugetat rău, atunci de trebuinţă e a se despărţi.

f) Cînd bărbatul va dovedi că muerea lui n'a fost fecioară, este slobod să se despartă.

www.dacoromanica.ro

g) Cînd bărbatul va dovedi pe muerea lui de curvă, e slobod să o despartă.

h) Cînd bărbatul are posadnică în casa sa, sau că ţine cu cheltuială de faţă aiurea, este slobodă nevasta să-l despartă.

i) Cînd bărbatul îşi va defăima nevasta cum că n'a fost fecioară, sau că e curvă şi nu o va putea dovedi, este slobodă nevasta să-l lase.

j) Cînd bărbatul neguţătoreşte cinstea nevestei, este slobodă nevasta să-l despartă.

k) Cînd nu voeşte unul pe altul, şi nu se vor învoi pînă în trei ani.

7. Cînd se va despărţi căsătoria atunci din copii lor partea femeiască să rămîe totdeauna la mamă, iar partea bărbătească, de sunt mici şi-au încă trebuinţă de creşterea mamei, să rămîe iarăşi la mamă, iar de sunt mari, să-i ia tatăl.

După despărţirea căsătoriei să fie dator tatăl să poarte de grije pentru hrana copiilor; iar de va fi el fără stare, şi mama lor în bună stare, să fie mama datoare.

§.

www.dacoromanica.ro

Zestre.

9. Zestrea se zice averea femei ce la căsătorie dă bărbatului ei cu tocmeală ca ea să fie stăpînă zestrei totdeauna iar el să-i ia venitul totdeauna. [1])

10. Nici bărbatul poate vreodată să însușească stăpînirea zestrei muerii sale, nici

[1]) După legea Caragea zestrea se putea constitui, ori cînd și sub orice formă. Bul. Cas. p. 299/82.

— Actul dotal era valabil, dacă se constituia înainte de celebrarea căsătoriei și se depunea la tribunal măcar că legalizarea se făcea mai în urmă. Bul. Cas. p. 1035/83. și 448/91.

— Prețul unui imobil dotal este dotal conform codului Caragea și imobilul cumparat cu acești bani devine dotal. Bul. Cas. p. 1003/90.

— Creanța dotală constituită sub imperiul codului Caragea și constituită prin act sub semnătură privată, poate fi opozabilă unui creditor ipotecar. de și actul dotal nu întrunește formalitățile prescrise de lege sub pedeapsă de nulitate. cînd însăși creditorul ipotecar i-a recunoscut dreptul de prioritate. Bul. Cas. p. 115/81.

— Femeia măritată sub legea Caragea cu act dotal legalizat de tribunal, are drept de a se despăgubi de creanțele sale dotale din întreaga avere a bărbatului mobiliară și imobiliară. cu preferință asupra creditorilor ipotecari posteriori căsătoriei.

Dispozițiile legei noi, privitoare la regimul dotal, neputînd întru nimic să schimbe drepturile cîștigate, fără să violeze principiul neretroactivității legi. Bul. Cas. p. 901/87.

— Vezi nota No. 2 la pagina 67 și nota No. 1 la pag. 93; de asemenea art. 335 Reg. Org. (anexa No. 16).

www.dacoromanica.ro

femeea rodul zestrei ei de la bărbatul său ci zestrea este dreptul femei, iar rodul al bărbatului, însă;

11. Cînd venitul zestrei este venit de peste an, atunci nu mai este al bărbatului; iar cînd nu va fi de peste an, este al femei, adică adaosul zestrei.

Cum adică: de se va da pădure cu ghindă de zestre, ghinda ca un venit de peste an este a bărbatului, iar de va tăia bărbatul pădurea și va vinde copacii cei tăiați, atunci prețul lor, nefiind venit de peste an, este adaosul zestrii muerii; și iarăși:

De se va da de zestre un cîmp cu fineţe și cu o zidire dărîmată netrebuincioasă, atunci finul este venit al bărbatului; iar de se va vinde materia zidirii cei netrebuincioase, atunci prețul ei îi este adaos la zestre [1]).

12. Tatăl este dator să-și înzestreze pe fiesa din averea lui.

[1]) Pădurile dotale, chiar cele de foc. sub imperiul cod. Caragea, constituesc adaosul zestrii și nu devin proprietatea bărbatului, fiind, din contră, ținut a restitui valoarea lor. Bul. Cas. p. 161 88.

www.dacoromanica.ro

13. Murind tatăl şi rămînînd fata neînzestrată, şi avut părintesc, dator este fratele să o înzestreze din acel avut, dînd şi dintr'al său cînd nu se va ajunge, ca să o mărite după bărbat deopotriva ei şi după cinstea ei.

Încă şi cînd nu va rămîne nici un avut dator este şi atunci fratele să o înzestreze cu dintr'ale sale [1]).

14. Nu poate tatăl să înzestreze pe fiesa din zestrea muerii sale, de nu va vrea ea.

15. Muma e slobodă să înzestreze fată cu zestrea sa.

16. Care tată or mamă, or rudă, sau străin va făgădui zestre, e dator a o da negreşit.

17. Zestrea ce se făgădueşte se protimiseşte a se plăti mai întîi de cît cei ce au împrumutat pe făgăduitorul în urma făgădueli zestrii.

Adică: întîi aceea ce se înzestrează ia zestrea ce i s'a făgăduit ei, şi apoi se răfuesc împrumutătorii celui ce s'a făgăduit.

[1]) Fratele este dator să înzestreze pe sora sa chiar din avutul său, ca să o mărite după bărbat de potriva şi după cinstea ei. Bul. Cas. p. 646/87.

— Vezi şi art. 17 lit. c şi art. 32 al. 2. cap. IV p. 4.

www.dacoromanica.ro

18. Cînd tatăl sau mama, rudă sau străin făgăduesc zestre şi nu o dă, atunci bărbatul e slobod să o ceară prin judecată.

19. Cînd bărbatul neprimind toată zestrea cită se coprinde în foaea de zestre, a pornit judecata şi iarăşi nu o a putut lua, e dator a răspunde nevestei cită a primit.

20. Cînd bărbatul lenevindu-se, nu se va porni în cursul paragrafiei ca să-şi ceară prin judecată zestrea cea făgăduită şi făgăduitorul va scăpa, bărbatul este dator; iar de se va porni nu este dator.

21. Cînd bărbatul va lăsa zestrea cea făgăduită la făgăduitorul să umble cu dobîndă, şi va scăpăta făgăduitorul, bărbatul este dator.

22. Cînd se va da lui zestre, vre un lucru ce în silnicie se ţine de altul, şi va fi primit, atunci dacă bărbatul neoprindu-se de vre-o neapărată stînjeneală, ci din lenevire, nu se va porni prin judecată în cursul paragrafiei, şi paragrafia se va isprăvi după şase luni de la ziua nunţii, bărbatul este dator.

Iar de se va isprăvi mai înainte de şease

www.dacoromanica.ro

luni, nu este dator bărbatul dacă nu se va fi pornit [1]).

23. După cum tata, sau mama, sau moşul, înzestrînd o fată, se vor aşeza cu ginerile pentru zestre, acel aşezămînt rămîne nestrămutat; [2]) adică:

24. De se vor aşeza ca, murind muerea fără moştenitor, să moştenească bărbatul toată zestrea muerii sau o parte, să urmează întocmai după aşezămînt, şi celelalte.

25. Cîte, fata sărmana sau văduva săr-

[1]) După principiul codului Caragea bărbatul este în drept să represinte în justiţie pe soţia sa şi în toate acţiunile relative la imobilul dotal. Bul. Cas. p. 122/86.

— Din coprinsul art. 22 c. 16 p. 3 din vechea legiuire Caragea şi din întreaga economie a acelei legiuiri resultă ca bărbatul este în drept de a face orice acţiune în numele femeei sale şi de a o representa în justiţie, în tot ce se atinge de imobilele dotale, fără distincţie dacă e reclamant sau pîrît.—De unde urmează ca o dată ce bărbatul a făcut un recurs în casaţie contra unei decisii relative la un asemenea imobil şi acel recurs a fost respins, hotărîrea dată asupra'i este oposabilă femeei, ca constituind autoritatea lucrului judecat faţă cu un nou recurs ce şi dînsa a făcut în urmă. Bul. Cas. p. 585 93.

— Prescripţia începută asupra unui imobil, nu se poate întrerupe prin faptul că el în urmă a devenit dotal. Bul. Cas. p. 399/85.

[2]) Vezi nota No. 1 la pagina 50.

www.dacoromanica.ro

mană vor aşeza cu bărbatul lor pentru zestre cînd se mărită, rămîn nestrămutate.

26. Lucrurile de zestre cele mişcătoare neînsufleţite, se pot da şi preţuite şi nepreţuite [1]).

27. Numai ţiganii, dobitoacele şi toate cele nemişcătoare, nepreţuite să se dea.

28. Zestrea cea preţuită se primejduieşte pe seama bărbatului fără deosebire.

29. Zestrea cea nepreţuită orice stricăciune va cerca din vicleşug, sau din neîngrijire, sau greşală a bărbatului, el este dator ; iar ce stricăciune va cerca din neapărată întîmplare (cum foc, cufundare, răzmeriţă şi altele), paguba este a nevestii.

30. Ţiganii şi dobitoacele se primejduesc pe seama bărbatului fără deosebire,

[1]) Sub cod. Caragea numai imobilele sunt inalienabile, bunurile mişcătoare se pot înstrăina.

— Dreptul de farmacie este un fond de comerţ, şi prin urmare, un bun mobil, acelaşi lucru exista şi sub legea Caragea, cînd dreptul de farmacie nu era un „privelegium rei“ alipit de un imobil determinat.

— Sub legiuirea Caragea femeea minoră se emancipeaz prin căsătorie şi dobîndeşte toate drepturile unui minor emancipat ast-fel dînsa poate înstrăina lucrurile sale mişcătoare. Bul. Cas. p. 496/81.

www.dacoromanica.ro

căci cîştigă prăsila lor ce ca o roadă a zestrii este a lui.

31. Cîte cheltueli va face bărbatul spre paza lucrurilor de zestre, sunt ale lui; iar cîte va cheltui la zidire din temelie (cum namestii) sau spre venit nou al zestrii (cum heleşteu, mori şi celealalte), acele cheltueli sunt ale muerii [1]).

32. Nici bărbatul, nici muerea nu pot să vînză zestrea sau să o zălogească, sau să o dăruească, afară numai: [2])

33. Cînd bărbatul va pune cu ştirea judecăţii altceva în locul zestrii de acelaşi

[1]) Cu drept cuvînt curtea de fond face aplicaţia legei lui Caragea la o construcţie făcută sub imperiul ei şi după care cheltuelile făcute de bărbat la o zidărie pe loc zestral cad în sarcina femeei, ear menţiunea numai în mod ipotetic a legei noi, nu poate constitui un mijloc de casare. Bul. Cas. p. 653 83.

[2]) Nemişcătorul dotal, constituit sub imperiul legiuirei Caragea, poate fi înstrăinat de soţi, cînd în contractul dotal diuşii au stipulat aceasta. Bul. Cas. p. 868 92.

— Cestiunea de a se şti dacă un imobil dotal constituit dotă sub imperiul vechei legiuiri Caragea poate fi urmărit de creditori pentru datorii contractate de femee în timpul căsătoriei se resolvă după legea sub care s'a încheeat actul de zestre, adică după legiuirea Caragea, iar nu după noul codice civil sub imperiul căruia s'au contractat împrumuturile Bul. Cas. p. 266/95.

www.dacoromanica.ro

preţ, atunci lucrul de zestre poate să-l vînză, să-l zălogească, să-l facă or ce va voi; şi [1]).

34. Muerea cînd va voi să-şi pue la cin politicesc pe bărbatul său, sau cînd va voi să desrobească, or să scoată de la închisoare, or să tămăduească pe el, or pe copilul ei, or să mărite vre-o copilă a sa, este volnică să vînză lucrul de zestre al ei prin adeverirea judecăţii.

— Un imobil dotal constituit zestre sub imperiul vechei legiuiri Caragea nu poate fi urmărit de creditori pentru datorii contractate de femee în timpul căsătorie, fie sub imperiul nostru cod civil, fie sub vechea legiuirei Bul. Cas. p. 266/95.

[1]) Asemănat art. 33 c. 16 p. 3 din legea Caragea, bărbatul putea pune, cu ştirea judecăţei altceva în locul zestrei, de acelaşi preţ şi atunci putea vinde sau zălogi lucrul de zestre.

— Omisiunea ce face o instanţă judecătorească de a se pronunţa asupra mijlocului de apărare invocat de un defendor într'o acţiune în revendicare, şi întemeiat pe aceea că imobilul revendicat de o femee măritată ca fiind al ei zestral, îl are cumpărat de la soţul reclamantei, care conf. cod. Caragea, putea vinde imobilul dotal dacă punea în locul său altceva de acelaşi preţ, este o omisiune esenţială de natură a atinge casarea hotărîrei. Bul, Cas. p. 1417 97.

— Vezi circulara departamentului deptăţei No. 45 din 2 Ianuarie 1848. (anexa No. 17).

— Vezi nota No. 2 la pagina 67.

www.dacoromanica.ro

35. Muerea cînd lucrul de zestre al ei se va întîmpla a fi netrebnic, sau cu anevoe a se sluji cu dînsul, sau mai mult de pagubă de cît de folos, este volnică prin adeverirea judecății să-l dea schimb pe altceva, sau să-l vînză și să cumpere lucru de trebuință și mai de folos [1]).

36. Fiind căsătorie nu e slobodă muerea să-și ea zestrea de la bărbat, afară numai:

37. Cînd bărbatul se va dovedi risipitor și cheltuitor, sau ingreunat cu datorii, poate

---

[1]) In circulara depart. drept. No. 269 din 14 Ianuarie 1849, adresată tutulor judecătoriilor se spune „ca să cearâ judecătorii de la vînzători ca de o dată cu săvîrșirea vînzării de zestre, să se săvîrșească și cumpărătoarea ecaretului pentru care se sloboade vînzarea".

— După codul Caragea femeea putea, cu autorizarea tribunalului, să dea în schimb un lucru de zestre cînd era netrebnic sau anevoe de slujit cu dînsul sau să-l vînză și să cumpere lucru de trebuință și mai de folos.

Pentru aceasta însă, legiuitorul nu arăta ce formalități trebuia să îndeplinească tribunalele; nici nu cerea ca din bani obținuți din vînzarea unui imobil dotal să se cumpere alt imobil, care să devie dotal, ci numai un alt lucru cari să fie mai de folos: nici nu prescria ca înstrăinarea imobilului dotal să se facă prin forma vînzărilor publice; astfel că, chiar dacă s'ar face vînzarea sub codul nou, nu se poate recurge la formalitățile prevăzute de acest cod, căci s'ar atinge principiul neretroactivității legilor. Bul. Cas. p. 568/93.

www.dacoromanica.ro

muerea cu mijlocul judecăţii să-şi ea zestrea sau să ceară siguranţa ei; şi:

38. Cînd biserica va osebi pe muiere de bărbat pentru un curs de vreme cu nădejde de împăcat, şi atunci poate să-şi ceară siguranţa zestrii.

39. Cînd va muri bărbatul, muerea rămîne de sineşi stăpîn pe zestrea ei.

40. Cînd murind bărbatul, are muerea lipsă de zestre, atunci averea lui să împlinească atîta lipsă cîtă îi lipseşte împotriva pravilelor ce sunt pentru zestre.

41. Cînd se va despărţi bărbatul de muiere pentru pricinile a. b. c. d. f. k (§ 6), atunci bărbatul e dator zestrea muerii după cum la (§ 40) se hotărăşte.

42. Cînd se va desface căsătoria din pricină că muerea a cugetat rău împotriva vieţii bărbatului său (§ 6) atunci bărbatul să stăpînească jumătate din zestre, de n'au copii, iar de au, să o ţie pentru dînşii sub epitropia sa, luîndu-i rodurile în cît va trăi; şi muerea să se închidă în mănăstire de călugăriţe, nu mai puţin de cît două luni, nici mai mult de cît doi ani.

www.dacoromanica.ro

Iar cînd se va desface căsătoria din pricină ca bărbatul a cugetat rău împotriva vieţii muerii, atunci să-i răspunză zestrea întreagă după cum la (§ 41) şi preţul zestrii pe jumătate, şi el asemenea să se închiză în mănăstire de călugări.

43. Cînd se va desface căsătoria pentru preacurvia muerii, atunci să se urmeze precum şi pentru primejduire de viaţă (vezi § 42), fără de a se închide muerea în mănăstire de călugăriţe.

Iar cînd se va desface căsătoria, pentru căci bărbatul hrănea ţiitoare, sau pentru căci ponosluindu-şi muerea ca pe o neficioară, sau prea curvă, nu o va dovedi, sau pentru că se neguţătorea cu cinstea ei; atunci să se urmeze precum şi cînd va cugeta împotriva vieţii sale (vezi § 42), fără de a se închide în mănăstire de călugări [1]).

§

Pentru exoprică.

44. Toată averea mişcătoare sau nemişcătoare, cîtă are muerea afară din zestrea ei, exoprică se zice.

[1]) Cele două articole din urmă s'au modificat prin art. 254, 266 270 din condica penală din 1850.

www.dacoromanica.ro

45. Toată exoprica trebue să fie ştiută bărbatului de unde o are muerea ; iar fiind neştiută este a bărbatului [1]).

46. Cită exoprică ştiută bărbatului are muerea, toată ca nişte lucruri ale sale o stăpineşte ea desăvîrşit, şi este volnică să facă cu dînsa ce va vrea, adică să o vînză să o închirieze, să o zălogească, să o împrumute şi să o dăruească.

47. Dacă muerea va da exoprica ei în mîinile bărbatului ca să o cîrmuiască, trebue bărbatul să îngrijească de ea ca de chiar lucrurile sale; iar de nu, orice i se va întîmpla din nepurtarea lui de grije, sau din vicleşug, este dator.

48. Cînd bărbatul va întoarce muerii zestrea, sau moştenitorilor ei, dator este să întoarcă şi toată exoprica, afară numai din cîte a vîndut ea, ori a dăruit,

[1]) Dispoziţia art. 45 p. III c. 16 din codul Caragea, după care se presupune ca aparţinînd bărbatului orice avere dobîndită de soţie, fără ca proveniența banilor să fi fost cunoscută bărbatului, este o dispoziţiune generală, aplicabilă sub ori ce regim matrimonial şi putîndu-se invoca de creditorii personali ai soţului anterior sau posterior achiziţiunei. Bul. Cas. p. 790.

www.dacoromanica.ro

ori s'a stricat, nu din neîngrijirea sau vicleşugul lui, ci din pricina vremii, ori din altă întîmplare neapărată.

CAP. XVII.
Pentru învoeală.

1. Învoeala să fie tocmeala aceea ce doi sau mulţi prigonitori fac între dînşii, adică să ajungă la prigonirile lor, ca să nu se mai judece la judecată.

2. Învoeala se face şi înscris, şi prin grai, şi prin mijlocitori şi fără mijlocitori.

3. Dacă la învoeli se rînduieşte osîndă acelui ce nu va păzi tocmeala, osînda se pune în lucrare în tocmai.

4. Dacă la una şi aceiaşi pricină prigonindu-se mulţi, unii dintr'înşii se vor învoi, iar alţii nu, atîţi sunt legaţi a păzi acea învoeala, cîţi se vor fi învoit.

5. Cine nu se învoeşte cu chiar stăpînul prigoniri sau cu vechilul lui, nu se socoteşte că se învoeşte.

6. De nu se va numi hotărît la ce prigonire se învoesc, atunci este neştiut de s'a făcut învoială sau nu şi pentru aceea

www.dacoromanica.ro

de nu se va dovedi hotărît la ce prigonire este fără tărie.

7. Dacă vre-o parte prigonitoare, va ascunde sau va fura, or însăşi sau prin altul, dovezile dreptăţilor celeilalte împrotivnice părţi, şi cu vicleşug se va învoi cu aceea, şi apoi se va vădi adevărul, nu se socoteşte că s'a învoit.

Cum moştenitorul unui împrumutător mort cînd se va învoi cu datorul ca să-i dea din datoria lui atît, şi să-i erte cealaltă, şi apoi după învoială se va arata diata mortului în care erta datorului său toată datoria; sau cînd un moştenitor d'împreună cu altul, ştiind toată averea mortului, nu va arăta-o deplin celuilalt moştenitor, şi acela crezîndu-l se va învoi pe cît i-a arătat celălat.

8. Ucigaşul poate să se învoiască pentru uciderea cu rudele celui omorît.

9. Învoiala cea silită, cînd se va dovedi, este fără de tărie.

CAP. XVIII.

Pentru eretocrisie.

1. Eretocrisie se zice toçmeala aceea ce doi sau mulţi prigonitori, alegînd pe unul

www.dacoromanica.ro

sau pe doi inşi, sau mai mulţi îi vor rîndui judecători pricinilor.

Se zic şi judecătorii aceia, judecători aleşi.

2. Orice prigonire de tocmeală şi de daruri, afară numai de despărţenia căsătoriei, de zestre, de epitropie, şi de moştenire, se poate judeca şi prin eretocrisie.

3. Pricina de vinovăţie nu se judecă prin eretocrisie.

4. Orice obraz poate să fie eretocrit, adică judecător ales.

Afară de muieri, nevîrstnici nebuni şi de oameni în vileag osîndiţi de necinstiţi.

5. Tocmeala eretocrisiei totdeauna înscris să se facă.

6. Pînă a nu da în mîna judecătorilor aleşi pregonitoarele părţi carte de tocmeala eretocrisiei, sunt slobozi, dacă nu vor voi să strice tocmeala; iar după ce vor da-o nu mai sunt slobozi.

7. Cînd în tocmeala eretocrisiei se va orîndui osîndă împotriva celui ce nu va sta la hotărîrea judecătorilor, osînda să se împlinească.

www.dacoromanica.ro

8. Cîte şi ce fel de pricini vor orîndui părţile prigonitoare în tocmeala eretocrisiei, atîtea şi acelea numai sunt slobozi judecătorii să judece.

9. Cei ce se judecă sunt siliţi să stea şi să dea ascultare pînă la sfîrşitul hotărîri.

10. Pînă a nu intra în cercetarea pricini, judecătorii aleşi sunt slobozi să se lapede de a fi judecători.

11. După ce va intra judecătorul ales în cercetarea pricinii, nu se mai poate lăpăda, afară numai cînd se va necinsti de către cei ce se judecă, sau de este să purceze undeva, sau de se va orîndui în slujbă politicească, sau de i se va întîmpla vre-o boală ce nu se poate tămădui, sau de va dovedi că i s'a întîmplat trebi neapărate, din pricina cărora nu se îndeletniceşte.

12. Cînd un judecător ales, afară din zisele pricini (§.11) nu va să judece şi să hotărască, atunci să se silească prin stăpînire.

13. Cînd unul sau toţi judecătorii aleşi se vor lăpăda de judecată pentru prici-

www.dacoromanica.ro

nile acelea (§ 11), atunci slobozi sunt cei ce se judecă să strice eretocrisia, sau d'impreună cu aceia să orînduească pe altul, sau pe alţi judecători la pricina lor, de vor voi.

14. Judecătorii aleşi din cei ce îi vor orîndui, nu pot pe altul nici să-l judece, nici să-l îndatoreze.

15. Cînd judecătorii aleşi nu se unesc la hotărîre, şi cîţi sunt cei ce nu se unesc atîţi sunt şi cei ce se unesc, atunci însu-şi ei cu toţii să aleagă un al treilea judecător peste dînşii, [1]) fără de a se întreba cei ce se judecă de voesc sau nu.

16. Orice va hotărî judecătorul ce s'a ales peste ceilalţi, sunt datori şi judecătorii şi cei ce se judecă să primească negreşit.

17. Cînd cei mai mulţi judecători se unesc la hotărîre şi cei mai puţini nu se unesc, atunci are putere părerea celor mai mulţi.

18. Cînd unul din orînduiţii judecători aleşi lipsind, nu va auzi şi el toată cur-

[1]) Supra arbitru.

www.dacoromanica.ro

gerea prigonirei, nici va da părerea sa, hotărîrea celorlaţi n'are nici o putere, afară numai, lipsind, va lăsa hotărîrea sa la tovarăşul său.

19. După ce vor iscăli hotărîrea judecători aleşi şi o vor da celor ce se judecă, numai sunt judecători; şi nu pot nici să mai judece de isnoavă pricina, nici de vor fi greşiţi să-şi îndrepteze hotărîrea afară numai de se va fi întîmplat greşeala la numere sau la numărătoare.

20. Hotărîrea judecătorilor aleşi, ori dreaptă sau nedreaptă va fi, apelaţie n'are.

21. Eretocrisia n'are tărie:

Cînd pricina nu se judecă prin eretocrisie (§ 2, 3).

Cînd se face judecător ales cel ce se opreşte de către pravilă (§ 4).

Cînd cei ce se judecă, pînă a nu se începe judecata, şi după ce se va începe singuri se vor învoi.

Cînd se va lăpăda sau va muri vreunul din judecători, şi cei ce se judecă nu vor orîndui altul.

Cînd va muri vreunul din cei ce se judecă.

www.dacoromanica.ro

CAP. XIX.

Pentru vechilet.

1. Vechilet zicem fapta vechilului.

Iar vechil este cel ce stă în locul stăpînului la vre-o treabă.

2. Vechiletul se întocmeşte din tocmeala stapînului şi a vechilului, adică: unul să pue în lucrare treaba, iar celălalt să primească cele lucrate.

3. De multe feluri se face vechiletul, după felurimile pricinilor:

Adică să tocmească, să vînză, să cumpere, şă închirieze să dea, să ia, să privegheze, să domnească, să se judece, să se învoească şi celelalte.

4. Se poate da vechiletul de către stăpîn, de însuşi sau prin altul, înscris şi nescris pentru un lucru şi pentru multe cu deosebire şi fără deosebire, cu deplină putere şi ori cum alt.

5. Vechilul e dator să pue în lucrare treaba vechiletului său după tocmeală, după cugetul stapînului şi fără vicleşug.

6. Care vechil va pune în lucrare treaba vechiletului împotriva tocmeli şi cu-

www.dacoromanica.ro

getului stăpînului, sau va lucra cu viclenie şi va pricinui paguba, este dator paguba.

7. Dacă vechilul va pune în lucrare treaba după tocmeală, după voia stăpînului, şi fără vicleşug, şi se va pricinui pagubă din întîmplare, nu este dator.

8. Dacă vechilul, după ce va primi vechiletul, se va lenevi, or fără nici o întîmplare neapărată, nu va pune nici de cum treaba în lucrare, atunci de nu se va întîmpla pagubă, nu se învinovăţeşte numai pentru această a lui simplice lenevire; iar de se va întîmpla să învinovăţeşte; căci se cuvenea or să nu primească vechiletul sau după ce l'a primit să pue treaba în lucrare.

9. Cîtă cheltueală va face de la sine vechilul cu cuviinţă în lucrarea vechiletului său este dator stăpînul acea cheltueală s'o plătească cu dobîndă, măcar şi de nu-i va fi poruncit să cheltuiască.

Şi cînd îi va fi orînduit, cît să cheltuească şi vechilul va cheltui mai mult cu cuviinţă, iarăşi stăpînul este dator la cele mai mult cu cuviinţă cheltueli.

www.dacoromanica.ro

Iar de va cheltui fără cuviinţă mai mult, el este dator.

10. După ce stăpînul va da vechilet vechilului şi vechilul va începe a pune în lucrare treaba, îndată este dator stăpînul a primi orice va face vechilul după porunca lui.

11. Poate stăpînul după ce va da vechilului întîia poruncă, să dea şi al doilea cu totul împotriva celei dintîi, sau spre dresul cel dintîi în parte, şi a treia şi a patra, şi de rînd totdeauna, însă pînă a nu începe vechilul a lucra; căci după ce va începe, se cade să primească stăpînul cele lucrate.

12. Cînd va orîndui stăpînul şi al doilea vechil tot la acea pricină, dupa ce a orînduit pe cel dintîi; atunci de va fi apucat cel dintîi să pue treaba în lucrare, este dator stăpînul să primească toate cîte va fi lucrat pînă atunci, şi cheltuelile cele cuviincioase.

13. De se vor orîndui de stăpîn doi, sau mai mulţi vechili tot la aceeaşi pricină, toţi sunt datori deopotrivă pentru aceea

www.dacoromanica.ro

şi de nu vor apuca treaba cu toţi d'impreună, pentru că toţi deopotrivă au primit vechiletul.

14. Cînd din doi sau mulţi vechili de o seamă orînduiţi la aceiaşi pricină, unul sau unii vor lucra fară ceilalţi, atunci stăpînul volnic este, de se păgubeşte, să-şi ceară de la toţi paguba.

15. Are voe vechilul după ce va primi şi se va face vechil, să se lapede, or pînă a nu începe treaba sau şi în lucrare fiind, din cuviincioasă pricină şi zăticneală:

Adică de se va bolnăvi, sau se va orîndui în slujbă politicească, şi n'are vreme:

Sau din altă a sa întîmplare ce într'adevăr îl zăticneşte, şi altele asemenea.

16. Are voe vechilul şi fără pricină să se lapede, dacă lasă pricina într'acest fel de stare în cît cu lăpădarea sa să nu pricinuească pagubă, şi să poată şi stăpînul să orînduească altul să dea săvîrşire pricinii, că într'alt chip, de va fi adică pricina în primejdie şi se va lăpăda fără pricină este dator paguba.

17. De oricare cuvînt se va trage ve-

www.dacoromanica.ro

chilul, pînă a nu înştiinţa pe stăpînul că se trage, nu e slobod să se tragă; iar altmintrelea e dator paguba, afară numai cînd din zăticnire firească sau întîmplare nebiruită nu va putea să înştiinţeze.

18. Toate vechileturile după moartea stăpînului sau a vechilului, contenesc şi să strică.

19. Cînd vechilul după moartea stăpînului, neştiind adevărat de moartea sa, lucrează neîncetat, este dator moştenitorul să primească, cîte după poruncă pînă atunci a lucrat, dimpreună şi cheltuelile cele cuviincioase.

20. Cînd vechilul ştiind moartea, nu va conteni, atunci orice pagubă se va pricinui din orice pricină, este dator a o răspunde, căci de contenea, o cerea poate moştenitorul.

CAP. XX.

Pentru vechilul de judecată.

1. Vechil de judecată este cel ce se orînduește de altul ca să se judece în locul lui.

2. Vechilul de judecată să se orînduească cu adeverinţă înscrisă.

www.dacoromanica.ro

Vechilul fără adeverinţă înscrisă să nu fie primit la judecată.

3. De se va orîndui vechilul cu deplină putere, cînd se va osîndi să plătească, este dator să plătească; iar de nu, stăpînul este dator.

4. Moştenitorul vechilului nu este dator a primi vechiletul de nu va vrea [1]).

CAP. XXI.

Pentru epitropie.

1. Epitropie se zice vechiletul epitropului. Epitrop este vechilul tatălui celui nevîrstnic şi chivernisitorul creşterii şi averii lui.

2. Se poate orîndui epitrop, sau de către pravilă, sau de către Domnie, sau de către judecători, şi atunci se zice după pravilă, sau de către părinţii nevîrstnicului prin diată, şi atunci se zice după diată.

3. Se orîndueşte sau unul sau mulţi epi-

[1]) Vezi circulara departam. dreptăţei cu No. 13645 din 1 Noembrie 1837 şi cea cu No. 6095 din 13 August 1843. care opreşte pe funcţionarii judecătoriilor de a fi vechili şi avocaţi ai părţilor care se prigonesc; cea de a doua are şi resoluţie domnească „ca slujbaşii Logofeţii şi ai Divanurilor să fie popriţi a se face avocaţi la vre-o pricină".

www.dacoromanica.ro

tropi unui nevîrstnic, după mărimea averii lui; şi ori se orîndueşte a fi epitrop toţi peste toată averea, sau fiecare pe parte.

4. Cînd epitrop după diată nu este, atunci cea mai de aproape rudă se face epitrop după pravilă.

5. De se vor întîmpla rude multe tot de aceiaşi mai de aproape spiţă, toţi să se orînduească epitropi, sau cel mai bun, de nu este folos a se orîndui toţi.

6. Cînd nu sunt rude, se face epitrop vornicia obştirilor [1]).

7. Epitropii să se orînduească oameni cinstiţi şi de bună stare, sau cu chezăşie [2]).

8. Cînd între epitropi unul e cu stare bună, iar altul dă chezăşie, cel de al doilea se protimiseşte; afară numai cînd vre un cuvînt va da pliroforie împotrivă;

Adică de este om de bănueală, sau risi-

[1]) Destiinţată de Reg. Organic.

[2]) Vezi circulara depart. drept. cu No. 45 din 2 Ianuarie 1848, din care se vede că chezăşiile date de epitropi urmează a se trece din cuvînt în cuvînt în condica rînduită pentru epitropii, să se iscălească de chezaş şi apoi să scrie şi să iscălească şi epitropul că va urma datoriile sale cu toată îngrijirea.

www.dacoromanica.ro

pitor, sau de vieţuire urîtă, sau altfel, în cît şi cu chezăşie să nu fie vrednic de epitropie.

9. Se întîmplă de multe ori a se orîndui privighetori epitropilor, rude, străini, boeri, neguţători, numai pentru cinste, or să ia aminte epitropilor, sau ca să ceară epitropii povaţă de la dînşii pentru lucrurile cele mai mari sau orcum altmintreli.

10. Epitropul cel după pravilă sau şi cel după diată, cînd se va vădi că urmează rău cu epitropia, să se scoată.

11. Să nu se orînduească nici odată epitrop, om ce este în prigonire, sau în orcare vrajbă cu părinţii nevîrstnicului sau cu el, măcar rudă, măcar străin fie.

12. Să nu se orînduiască niciodată epitrop unui nevîrstnic femee (decît mama sa sau moaşa sa [1]).

13. De se va mărita, de al doilea, mama, să nu mai fie epitroapă.

[1]) Circulara depart. drept. No. 8976 din 8 Decembrie 1850 incunoştinţează pe judecători că mama poate să fie epitroapă minorilor ei copii. fără intervenţia judecătorească, dar să fie supusă la aceleaşi îndatoriri ca şi ceilalţi epitropi.

www.dacoromanica.ro

14. Cînd nevîrstnicul va fi sărman de mamă, atunci tatăl său să fie epitropul său la averea mamei sale.

15. După ce se va orîndui epitropul, pînă a nu se apuca de chivernisirea lucrurilor dator este să facă două catastishee anume de primirea averii şi a datoriei nevîrstnicului şi pe unul după ce-l va iscăli însuşi şi-l vor adeveri rudele sau judecătorii, să se dea în păstrare la Mitropolie sau la Episcopie, sau la vornicia obştirilor, iar celălalt şi acela iscălit şi adeverit aidoma, să-l poprească însuşi.

Ca să fie de trebuinţă, adică cel dintîi cînd va da seama epitropiei epitropul, iar celalalt epitropului spre chivernisirea lucrurilor.

16. Mamele sărmanilor, ori moaşele, şi de nu se vor întîmpla să fie ele însuşi epitroape, să fie însă purtătoare de grijă creşterii sărmanilor.

Iar de se vor mărita de al doilea mamele, atunci or să li să lase iarăşi îngrijirea creşterii, de vor îngriji de creşterea lor, sau să li se ridice de nu vor îngriji.

www.dacoromanica.ro

Numim bună creştere, învăţătura sărmanului după starea lui, hrana lui, îmbrăcămintea şi căutarea la boală.

17. Cînd tatăl prin diată va orîndui într'alt chip şi în altă parte creşterea sărmanului, după orînduiala tatăsău să crească afară numai cînd se va vădi că nu i se dă bună creştere.

18. Episcopul este dator a chivernisi pe sărmani şi casa lor ca un părinte.

19. Toate cîte privesc spre folos nevîrstnicului este slobod epitropul a le face.

20. De orce va face epitropul, or cu vicleşug, sau din greşeală, spre paguba nevîrstnicului, este răspunzător.

21. Orce pagubă se va întîmpla averii nevîrstnicului din firească sau întîmplătoare neapărată pricină, este a nevîrstnicului, fără numai cînd se va dovedi că epitropul putînd să o apere, s'a lenevit.

22. Orce va face epitropul cu cuvînt, luînd, dînd, cheltuind, tocmind, să socoteşte că le face nevîrstnicul, şi se îndatorează cu dînsele; iar ce va face fără cuvînt, singur epitropul este dator.

www.dacoromanica.ro

23. Să nu aibă voe epitropul să cheltuească pentru nevîrstnic mai mult decît venitul lui, fără numai la o mare trebuinţă; căci într'alt chip orce va cheltui mai mult, păgubeşte însuşi.

24. Epitropul toate cele cu cuvînt de prisos, mişcătoare, şi toate cele ce se strică lesne (cum grîu, orz şi altele asemenea lor), să le vînză, şi preţul să-l facă capete.

25. Nici o dată nu e slobod epitropul să vînză nemişcător lucru al sărmanului, de cît numai la o mare trebuinţă, dar şi atunci cu ştirea stăpînirei [1]).

26. Nici o dată nu e slobod epitropul să schimbe lucru nemişcător al sărmanului; iar de-l va schimba să se îndatoreze a-l răspunde cu toată paguba.

27. Este slobod epitropul a schimba ţiganii, dar tot cu cercetarea judecăţei.

28. Vase de argint sau de aur, pietre scumpe, şi orce sculă de preţ scumpă a nevîrstnicului, să nu vînză epitropul, fără de cît la o trebuinţă şi cu ştirea stăpînirei.

[1]) Sub imperiul legei Caragea vînzarea imobilelor de minori nu se cerea să fie prin licitaţie publică, era destul să se ordone o expertiză în faţa locului şi aceea era adevărată lui valoare. Bul. Cas. p. 799/84.

www.dacoromanica.ro

29. Epitropul nu poate cumpăra lucrul celor ce sunt sub epitropia lui în cîtă vreme este epitrop.

30. Să dea epitropul cu dobîndă banii nevîrstnicului, împrumutîndu-i mitropoliei, episcopilor, mănăstirilor; iar de-i va împrumuta aiurea să-i împrumute cu zălog îndoit la preţ.

31. Toate pricinile de judecată ce se întîmpla sau spre ajutorul, sau împotriva nevîrstnicului, să le caute epitropul cu ştirea şi povaţa rudelor sau a privighetorului, iar de le va căuta numai el singur, şi se va năpăstui nevîrstnicul, el este dator paguba.

32. Fiind doi sau mulţi împreună epitropi, de li s'a orînduit în diată sau de la judecată peste ce şi la ce să fie epitropi; atunci fiecare dintr'înşii este dator pentru partea ce i s'a dat lui în seamă; iar de sunt toţi fără osebire orînduiţi peste toată averea, atunci toţi pentru toate, şi fie-care în parte pentru toată, sunt datori [1]).

[1]) Cînd pentru administraţia averei unui minor sunt numiţi mai mulţi tutori, dînşii sunt responsabili solidari de întreaga gestiune. Bul. Cas. p. 909 89.

www.dacoromanica.ro

33. De vor fi doi sau mai mulţi împreună epitropi, şi se vor prigoni între dînşii, vrînd să fie fiecare singur epitrop, atunci, să se protimisească cel mai vrednic prin ştirea stăpînirei.

34. Privighetorii de se vor orîndui şi ei epitropi peste oareşicare deosebită parte din toată epitropia epitropilor, se îndatorează şi ei împreună cu epitropii la aceasta.

35. Mama fiind epitroapă a sărmanilor ei copii, de se va mărita al doilea pînă a nu-şi da socoteala epitropiei, şi pînă a nu se orîndui alt epitrop, atunci orice va fi pătimit, sau va pătimi averea nevîrstnicului, e datoare şi ea şi bărbatul de al doilea a o răspunde.

36. Moştenitorii epitropului sunt datori la orice e dator epitropul către nevîrstnic.

37. Cînd tatăl nevîrstnicului va orîndui anume în diată că epitropul său să nu fie dator să dea socoteala, nici în vremea epitropiei lui, nici după sfîrşitul epitropiei, să nu se asculte; ci epitropul să-şi dea negreşit socoteala.

38. Epitropul este slobod să se lase de

www.dacoromanica.ro

epitropie din pricină de boală îndelungată de bătrîneţe, sau pentru căutare de trebi chiar ale sale ce nu se poate să le lase, de slujbă politicească, şi de călătorie, însă cu ştirea stăpînirii.

39. Conteneşte epitropia:

Cînd nevîrstnicul sau nevîrstnica vor împlini douăzeci şi cinci de ani ai vîrstei lor.

Cînd nevîrstnicul sau nevîrstnica se vor învrednici de la Domnie de ertarea vîrstei.

Cînd se va mărita nevîrstnica.

Cînd va muri cel ce e sub epitropie.

Cînd se va lăsa epitropul din pricină de boală, sau altele cum mai sus (§ 38) [1]).

CAP. XXII.

Pentru cele puse în păstrare sau depoziton.

1. Cînd unul va da altuia lucru să-l păstreze, atunci să numeşte pus în păstrare sau depoziton.

2. Punerea în păstrare este o tocmeală, adică unul să pue în păstrare şi altul să păstreze.

[1]) Vezi Anexa No. 5 Cap. VIII Reg. Org. şi ofisul No. 552 din 27 Dec. 1844 (anexa No. 18)

www.dacoromanica.ro

3. Orce tocmeală se va face între păstrător şi între cel ce pune în păstrare, pentru lucrul ce să dă în păstrare, întocmai trebue să se păzească.

4. Păstrătorul se cade să ia aminte pentru cele puse în păstrare ca de chiar lucrurile sale.

5. Orce stricăciune se va întîmpla depozitului, din vicleşug, sau din dovedita lenevire, sau din greşala păstrătorului, stricăciunea la el priveşte.

6. In orice va pătimi din întîmplare neapărată, priveşte la cel ce a pus în păstrare.

7. De se va da în păstrare lucrul, cu tocmeală să-l vînză păstrătorul, şi să se poprească preţul în socoteala datoriei atunci şi înaintea vînzării, şi după vînzare, orce va pătimi lucrul, şi din orce pricină fără deosebire, păgubeşte păstrătorul; căci acest fel de lucru nu se mai numeşte depoziton, ci isbrănire, adică lucru dat spre răfuirea datoriei.

8. De se vor da în păstrare bani cu tocmeală să se. slujească pastrătorul cu dînşii, atunci orice vor păţi, şi mai îna-

www.dacoromanica.ro

inte, şi după ce se va sluji cu dînşii, paguba este a păstrătorului fără deosebire.

Pentru că aceasta nu se mai socoteşte păstrare, ci împrumutare.

9. Păstrătorul fiind nevîrstnic sau nebun, dacă va păţi ceva lucrul cel pus în păstrare, şi se va zminti, atunci paguba priveşte la cel ce a dat lucrul în păstrare, pentru că a ales acest fel de păstrător.

10. Când se va da lucrul în păstrare cu voia de a se sluji cu el, atunci numai volnic este păstrătorul să se slujească cu el, iar altă dată nu. [1])

11. Cînd lucrul cel pus în păstrare se va cere de cel ce l'a pus, dator este păstrătorul a-l da precum l'a primit.

Şi de va fi lucrul roditor, este dator şi rodul, bez numai cînd se va lega împotrivă.

12. De se va numi şi locul în care să se dea lucrul cel pus în păstrare, să se urmeze dupe tocmeală.

13. Cînd se va vădi că lucrul cel dat

1) Vezi şi art. 344 din codul penal din 1852 şi art. 332 din cel din 1864

www.dacoromanica.ro

în păstrare este de furat sau străin, şi se va cere de stăpînul său, este dator păstrătorul a-l da judecăţei, că, de nu-l va da se învinovăţeşte.

14. Cînd mulţi vor pune în păstrare un lucru şi-l vor cere, atunci păstrătorul este dator să-l dea fiind toţi împreună; că de nu, se învinovăţeşte.

15. Cînd mulţi vor pune în păstrare lucrul deavalma, cu aşezămînt ca să-l poată da păstrătorul fiecărui ce-l va cere, sau tutulor, atunci să urmeze după tocmeală.

16. Cînd la doi inşi se va pune lucrul în păstrare, este dator fiecare dintr'inşii să-l dea cînd se va cere, şi de-l va da unul dintr'inşii cu lipsă de cît a fost, dator este şi acel ce l'a dat, şi celălalt păstrător lipsa lucrului.

17. Cînd se va da în păstrare lucru acoperit şi pecetluit, atunci păstrătorul este dator a da lucrul cel acoperit şi pecetluit cum s'a dat, cînd i se va cere, fără a mai fi dator altceva din cîte poate să ceară cel ce l'a pus în păstrare, că le-a avut acoperite şi pecetluite; dar de-i va arăta

www.dacoromanica.ro

mai întîi păstrătorului cele ce pune în păstrare cîte una una, şi apoi le va pecetlui atunci păstrătorul este dator şi el a le da cîte una una.

18. De se va cere lucrul cel pus în păstrare, şi nu se va da, în vreme ce putea să se dea, atunci orice va păţi lucrul, din orcare pricină fără deosebire, este dator păstrătorul, pentru că nu l'a dat cînd i s'a cerut; fără numai cînd se va arăta cu dovadă că atunci nu se putea da din pricină neapărată.

19. Cînd va vrea păstrătorul să dea şi înaintea sorocului celui orînduit, de se va întîmpla, lucrul cel pus în păstrare, este dator cel ce l'a pus să-l primească; afară numai de se află şi el împotriva în vre-o întîmplare ca să nu poată să primească, iar păstrătorul poate să-l păstreze mai multă vreme.

20. Cînd păstrătorul va cheltui ceva de trebuinţă spre paza sau hrana lucrului celui dat în păstrare, cel ce l'a dat în păstrare e dator cheltueala.

www.dacoromanica.ro

CAP. XXIII.

Pentru sechestru [1]).

1. Sechestru este un fel de depoziton, cînd doi inşi sau mulţi pun cu mulţumita lor un lucru de prigonire, la un al treilea obraz, în păstrare, ce se zice păstrător, ca să-l păzească şi să-l dea aceluia ce se va dovedi stăpîn al lucrului.

2. Pînă a nu se dovedi cine e stăpînul lucrului, păstrătorul nu poate să-l dea nici unuia din cei ce-l pun în păstrare.

3. De se va tocmi şi altceva între cei ce pun în păstrare şi între păstrători, să urmează tocmeala.

4. Dupe ce se va dovedi stăpînul lucrului celui pus în păstrare, atunci păstrătorul e dator să dea lucrul şi rodul de va avea.

5. In scurt cîte am legiuit pentru depoziton (§ 3, 4, 5, 6, 9, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21) toate le legiuim şi pentru sechestru.

---

[1]) Vezi art. 7 Cap. 3 partea 6 anexa No. 2 Cap. VII Reg. Org. şi ofisul deslușitor din anul 1838.

www.dacoromanica.ro

Partea patra

CAP. I.

Pentru daruri [1]).

1. Darurile sunt or lucruri, sau folosuri de lucruri.

2. Se fac daruri şi pe vremea de acum şi pe vremea viitoare.

3. Se fac daruri şi cu legătură şi fără legătură.

4. Pînă a nu se da darul, poate să se lege orice legătură; iar după dare nu.

5. Orce va dărui bărbatul în viaţă femeei sale după nuntă, şi femeia bărbatului său, se socoteşte împrumutare, iar nu dare.

[1]) Circulara No. 45 din 2 Ian. 1848 ordonă „ca actele de dar a lucrurilor nemişcătoare să se adevereze cu îndeplinirea formelor cerute pentru vînzări“ trecîndu-se în condica de vînzări de bună voe.

www.dacoromanica.ro

Pentru că de se va lăsa să dăruiască unul altuia cu desăvîrşită stăpînire, se poate din dragoste să-şi dăruiască toată averea unul altuia, şi la urmă, întîmplîndu-se a se despărţi, să rămînă săraci; şi iarăşi se poate avînd, or bărbatul, or femeia, împrumutători; să dăruiască unul altuia totdeauna şi împrumutătorii să rămînă păgubaşi.

6. După ce se va da darul, nu se va mai cere înapoi, afară numai:

a) De va fi dat darul cu legătură şi cel ce l'a luat nu va urma legăturii.

b) De va necinsti primitorul darului pe dăruitor, sau de-l va păgubi, sau de va cugeta în faptă rea asupră-i, sau de va da jalbă asupră-i cu pîră nedreaptă.

7. Darul cel necinstit nu se cere nici odată înapoi, şi necunoscător şi cunoscător de se va arăta obrazul cel necinstit.

CAP. II.

Pentru darurile dinaintea nunţii.

1. Afară din darurile de la logodnă, orce va dărui bărbatul femeei sale înaintea nunţei se chiamă dar dinaintea nunţei.

www.dacoromanica.ro

2. Orcum şi orce se va aşeza înaintea nunţei, pentru daruri dinaintea nunţii, acea tocmeală să se păzească întocmai [1]).

3. De se va făgădui de către bărbat dar dinaintea nunţii, şi nu se va numi ce şi cît, să nu fie dator.

4. Cînd înaintea nunţei nu se va da, sau nu se va făgădui dar dinaintea nunţii, după nuntă să nu se ceară.

5. Orce dar dinaintea nunţii va dărui nevîrstnicul, se primeşte.

6. Cînd nu se va face nunta, darurile dinaintea nunţei să întorc înapoi.

7. După nuntă şi darurile de la logodnă fireşte urmează orînduelile darurilor dinaintea nunţei; şi cîte legiuim pentru darurile dinaintea nunţei, aceleaşi înţelegem şi pentru ale logodnei.

8. Darul dinaintea nunţii, ca şi zestrea, nici se înstrăineză, nici se zălogeşte; afară numai la cîte întîmplări, şi cum se zălogeşte zestrea şi se înstrăinează, şi

[1]) Sub imperiul legiuirei Caragea darurile făcute între soţi înaintea căsătoriei erau permise. Bul Cas. p. 686/95.

www.dacoromanica.ro

cînd bărbatul are datorie dinaintea nunţei şi nu i se ajunge celalalt avut al lui ca să se plătească.

9. Cînd se va desface căsătoria pentru cugetarea rea a muerii împotriva vieţii bărbatului, sau pentru precurvia ei (vezi pentru căsătorie, partea 3. Cap. 16. art. 6), atunci darul cel dinaintea nunţei se întoarce întreg bărbatului, şi, de nu vor avea copii, îl stăpîneşte desăvîrşit, iar de vor avea, este al copiilor, şi el ia numai rodul.

10. Cînd se va desface căsătoria pentru cugetare rea a bărbatului împotriva vieţei soţiei sale, sau pentru că are ţiitoare, şi celelalte (vezi pentru căsătorie partea 3, cap. 6 § 6), atunci darul dinaintea nunţei rămîne al muerii; şi de n'au copii, îl stăpîneşte ea desăvîrşit, iar de au copii, este al lor, şi ea numai cu rodul se foloseşte.

11. De se va mărita femeia în ajunul jalii, să piarză darul dinaintea nunţii; şi de va avea copii să fie al lor, iar de nu, să fie al moştenitorilor bărbatului.

www.dacoromanica.ro

12. Cînd bărbatul va muri, şi nu se va mărita muerea, sau se va mărita după anul jălii atunci, de va avea copii, darurile dinaintea nunţii să fie ale copiilor, avînd ea folosul acelor daruri ; iar de nu are, şi bărbatul nu are datorie dinaintea nunţii (§ 8) să le stăpînească cu desăvîrşită stăpînire.

CAP. III.

Pentru moştenire sau clironomie.

1. Moştenire este primirea unui viu a dreptăţilor unui mort, căruia îi sunt dăruite dupa pravilă, fără de diată sau cu diată (1).

2. Dreptăţile mortului ce se moştenesc sunt:

a) Toată averea lui, afară din boerii, din privilegiurile persoanei sale, şi afară din pedeapsa pentru vinile persoanei sale.

b) Toate datoriile lui.

1) In ofisul domnesc No. 558 din 13 Martie 1851, relativ la moştenirile obrazelor călugăreşti, dat de Barbu Dimitrie Ştirbei, se ordonă a se avea in vedere hrisovul din 1776 şi înaltul împărătesc hatişerif din 1802, prin care se prevede ca averea călugărilor morţi să se ia ca un venit al mănăstirei la care erau închinaţi.

www.dacoromanica.ro

c) Toate tocmelile lui după care or el este altora cevaşi îndatorat, or alţii lui.

d) Orce pricini de judecată politicească.

3. Diata se zice cartea prin care rînduieşte mortul cine să-i fie moştenitor.

4. Moştenitorul este obrazul la carele trec toate acele drepturi (§ 2) al mortului.

5. Cel ce nu voeşte, cu sila moştenitor nu se face.

6. Să aibă voe moştenitorul, cerînd de la judecată soroc de şease luni, să cerceteze averea mortului şi datoriile, ca să-şi ea seama de voeşte a se face moştenitor sau nu.

7. In diastima chibzuiri de şease luni să se orînduiasce de judecată epitrop pe averea mortului ca să caute să nu se risipească.

8. Are voe moştenitorul să ceară de la judecată a se cerceta averea şi datoriile mortului cu catastişhee carele să i se dea lui ca săşi ia seama.

9. Cînd moştenitorul este nevîrstnic, epitropul sau ruda cea mai de aproape, prin ştirea judecăţi, se cade a face chibzuire de trebue să primească sau nu nevîrtsnicul moştenirea.

www.dacoromanica.ro

10. Cel ce va primi odată şi se va numi moştenitor, sau chibzuinduse în zisul soroc (§ 6), sau nu, acela nu poate să se mai lapede de moştenire, ci rămîne bun moştenitor.

Incă şi cel ce nenumindu-se moştenitor, va urma ca un moştenitor (plătind adică datoriile mortului, sau vînzînd din averea lui, şi celelalte) rămîne şi acela bun moştenitor, şi nu se mai poate lăpăda.

11. Nevîrstnicul, de se va numi moştenitor cu mijlocul judecăţii prin epitrop, rămîne moştenitor, şi nu se mai poate lăpăda de moştenire.

12. Moştenitorul nu este slobod o parte din averea mortului să moştenească şi alta nu; ci or toată, or nimic.

13. Copii sunt datori să primească numai moştenirea mamei, şi a tatălui nu, de nu le e de folos; sau a tatălui numai, şi a mumei nu.

§.

Moştenire fără diată.

14. Fără diată moştenesc rudele.

Se împart rudele, în rude din sus, din jos şi de alăturea.

www.dacoromanica.ro

Rude din jos sunt copii, nepoţii, strănepoţii şi celelalte.

Rudele din sus părinţii, moşii, strămoşii şi ceilalţi.

Rude de alăturea sunt fraţii, unchii, nepoţii, verii şi ceilalţi.

15. Toate rudele moştenesc pînă la a 8-a speţă a rudenii.

Spiţa de rudenie zicem rîndul obrazelor la carele trec averile morţilor, după figura Z [1]).

Fig. Z, obrazul ce se moşteneşte fiul lui este întîia spiţă, nepotul lui este a doua spiţă, şi de rînd cei din jos;

Şi iarăşi tatăl lui Z, întîia spiţă, moşul său a doua, şi drept de rînd cei din sus.

Şi iarăşi fratele lui Z, a doua spiţă, pentru că tatăl său (prin carele el se rudeşte cu frateseu), este spiţa întîi.

Iarăşi vărul lui Z, spiţa patra, pentru că tatăl lui Z, este spiţa întîi, moşul a doua, unchiul a treia, vărul a patra, şi de rînd cei de alăturea.

1) Vezi tabloul la sfîrşit.

www.dacoromanica.ro

16. Rudele cele din jos se protimisesc de cele din sus la moştenire, şi cele din sus de cele de alături.

Rudele de jos.

17. a) Cînd mortului nu-i trăeşte muerea sau moartei bărbatul, şi au numai un copil, atunci moşteneşte copilul.

b) Cînd au numai feciori, moştenesc feciorii, de opotrivă fiecare.

c) Cînd au feciori şi fete, numai feciorii moştenesc deopotrivă, şi pe fete, de vor fi neînzestrate, datori sunt să le înzestreze şi să le căstorească [1]).

1) Vezi art. 13, cap. 16, p. 3 mai sus, şi art. 32 mai jos. —Fraţii după legea Caragea, fiind datori să-şi înzestreze surorile cu din chiar avutul lor propriu, cînd nu este avere părintească, rezultă de aici că ei nu pot pretinde să fie obligaţi la plata dotei numai în proporţiunea părţei ce au moştenit şi prin urmare să o dividă faţă cu sora de măritat şi între ceilalţi comoştenitori ai săi. Bul. Cas. p. 846/87.

— Sub Codul Caragea fetele nu moşteneau pe părinţii lor, ci numai feciorii, cu obligaţie însă de a înzestra pe fete.

Astfel o fată, fie căsătorită chiar după moartea părinţilor şi fraţilor ei, nu poate revendica nimic de la nepoţii ei din moştenirea rămasă dupa urma părinţilor săi dacă se constata că a fost înzestrată din averea părintească. Bul. Cas. p. 786/900.

www.dacoromanica.ro

d) Cînd au fete neînzestrate şi înzestrate numai cele neînzestrate moştenesc deopotrivă fiecare.

e) Cînd au numai fete înzestrate, atunci moştenesc ele deopotrivă una ca alta.

f) Cînd, afară din copiii lor cei vii, au şi nepoţi de fiu, se chiamă şi aceştia la moştenire şi moştenesc dimpreună cu unchii lor partea ce se cădea să moştenească tatăl lor de a treia.

g) Cînd, neavînd feciori în viaţă, au nepoţi, din feciori şi din fete, atunci nepoţii cei din feciori, depărtează pe nepotii cei din fete (precum se cădea să depărtează feciorii de trăiau pe fete de trăiau) şi moştenesc pe obrazul părinţilor lor.

Luînd adică fiecare familie partea ce se cuvenea să ia tatăl lor de trăia.

— Codul Caragea recunoştea numai băeţilor dreptul la moştenirea părintelui lor nu şi fetelor. cînd erau şi băeţi şi fete şi în acest caz dacă fetele nu erau înzestrate, fraţii erau datori a le înzestra şi mărita. Bul. Cas. p. 554/94 şi 961/94.

— Fetele avînd numai dreptul de a fi înzestrate, iar băeţi de moştenitori ai averei părinţilor decedaţi, numai aceştia puteau să ridice contestaţii la executare, iar nu şi fetele. Bul. Cas. p. 367 85 şi 51 83.

www.dacoromanica.ro

h) Cînd au nepoţi din fete numai, aceî numai moştenesc de casă.

i) De le trăesc tata şi mama, şi au şi nepoţi de copiii, nepoţii aceia opresc din moştenire pe tată şi pe mamă, după cum trebuia să-i oprească şi părinţii lor de ar fi trăit.

Asemenea urmează şi cînd în loc de tată sau de mamă, are mortul or moarta moşi, sau moaşă; şi celelalte rude din sus asemenea.

j) Copii vitregi de tată, moştenesc pe mamă, deopotrivă, şi pe tatăl fiecarele deosebi pe al său.

k) Cînd mortului îi trăeşte muerea şi are copii cu dînsa, sau moartei îi trăeşte bărbatul şi are copii cu dînsul, atunci copii, sufletul mortului sau al moartei şi soţia cea vie moştenesc deopotrivă averea, după cum mai jos se arată:

Adică copii îşi iau părţile lor, pe care sunt stăpîni desăvîrşit, luînd asupra lor şi partea sufletului pentru cheltuelile îngropării şi a pomenirilor mortului sau moartei; iar soţia cea vie are numai chrisis, adică folosul părţei sale.

www.dacoromanica.ro

Iar de se va întîmpla, în urma morţei unuia din părinţi peste trei ani, să trăească copii, şi după acea vreme să moară copilul, însă partea bărbătească mai înainte de al 14-lea an al virstei sale, iar partea femeească mai înainte de al 12-lea an al vîrstei sale, atunci părintele ce va fi viu să ia a treia parte a sufletului în bani gata; iar de vor muri copii înaintea împlinirii a trei ani după moartea unuia din obrazele părinţilor, atunci obrazul dintre părinţi ce este viu, de va fi făcut cheltueli pentru îngropare şi pomeniri, să arate socoteală către clironomii (vezi al. c. de la § 18) şi clironomii să-i plătească cît va fi cheltuit [1]).

Rudele de sus.

18. a) Cînd va muri copilul fără de moştenitor, însă partea bărbătească, după cel patrusprezecelea an al vîrstii sale, iar partea femeească după al 12-lea an, atunci îl moşteneşte tatăl şi mama deopotrivă.

[1]) Succesibilul apucat să plătească datoriile autorului său, ca să fie scutit, trebue să dovedească că a renunţat la moştenirea lui, iar nu că nu a acceptat succesiunea. Bul. Cas. p. 96/85.

www.dacoromanica.ro

b) Cînd multe din cele de sus rude trăesc, după moartea vreunui din cei de jos ce n'are moştenitor, atunci cei mai de aproape la spiţă se protimisesc la moştenire din cei mai depărtaţi:

Cum am zice tatăl numai, sau mama numai, sau amîndoi împreună de trăesc, se protimisesc din moşi, şi moşul din strămoşi şi celălalte.

c) Cînd va muri copilul, parte bărbătească mai înainte de al patrusprezecelea an al vîrstei sale, iar parte femeiască mai înainte de doisprezece ani ai vîrstei sale, ori înaintea morţii unuia din părinţii săi, ori după moartea acelui părinte şi alt copil nu va mai rămînea, atunci periusia acelui părinte să se facă trei părţi din care o parte să o moştenească obrazul cel viu dintre părinţi cu desăvîrşită stăpînire, însă în bani gata, altă parte să o moştenească rudele cele de sus ale părintelui celui mort sau frate numai (de vor lipsi rude de sus), iar cealaltă a treia parte să o moştenească sufletul copilului celui mort, care parte să o ia tot acele rude

www.dacoromanica.ro

ale părintelui celui mort, pentru cheltuiala îngropării şi a pomenirilor.

Iar cînd nu vor trăi nici rude de sus, nici fraţi ai părintelui celui mort, atunci obrazul dintre părinţi care trăeşte să moştenească pe părintele cel mort al copilui, şi rudele de alăturea ale părintelui celui mort, pînă la a patra spiţă, să aibă pronomion a răscumpără, de vor voi, numai căminul lor, de va fi.

§.

Rudele de alături.

19. a) Mortul care n'are rude din jos şi din sus, se moşteneşte de rudele de alăturea.

b) Fraţii şi surorile se protimisesc la moştenire dintre toţi lăturaşii.

c) Fraţii cei buni se protimisesc la moştenire din cei vitregi.

d) De va muri vre-un frate sau vre-o soră fără de moştenitori, şi au fraţi, sau surori şi nepoţi de fraţi, atunci dinipreună cu fraţii moştenesc şi nepoţii partea tatălui lor, sau a mamei lor, ce se cădea să o ia de trăia.

www.dacoromanica.ro

e) Cînd vreun frate, sau vreo soră, murind fără de moştenitor, au fraţi vitregi şi nepoţi de fraţi sau de surori buni, atunci, nepoţii opresc de la moştenire pe fraţii vitregi după cum trebuia să-i oprească şi tatăl sau mama lor de trăiau.

f) Cînd vreun frate sau vre-o soră, murind fără de moştenitori, n'au nici fraţi sau surori buni, nici nepoţi din fraţi sau din surori buni, atunci fraţii şi surorile cei vitregi, buni de tată sau de mamă, moştenesc deopotrivă.

g) După cum copiii fraţilor buni moştenesc d'impreună cu unchii sau cu mătuşele pe unchiul cel bun sau pe mătuşă (§ e de mai sus) aşa şi copiii fraţilor vitregi moştenesc pe unchiul cel vitreg sau pe mătuşă, d'impreună cu unchii cei vitregi sau mătuşele.

h) Pravila ce chiamă copiii fraţilor celor morţi ca să moştenească d'impreună cu unchii, nu se întinde şi la rudele dealăturea cele mai depărtate; ci după fraţi şi nepoţi de fraţi, toţi ceilalţi lăturaşi moştenesc după spiţa rudeniei, protimisindu-se

www.dacoromanica.ro

totdeauna cei mai de aproape din cei mai de departe [1]).

§.

20. La moştenirea căminurilor totdeauna or din sus rude de vor fi moştenitori, or din jos, or de alăturea, se protimiseşte partea bărbătească plătind cu bani la partea femeiască analogon ce li se face şi să ia din moştenirea căminurilor.

§.

21. Copilul din curvie fără diată nu moşteneşte pe tatăl şi pe rudele sale din sus, nici tatăl său pe dînsul, şi pe rudele lui din jos, căci el nu este ştiut lor, nici ei lui;

Copilul din curvie moşteneşte, fără diată, pe mama sa şi pe moaşa despre mama sa; şi unchii, moaşa şi mama pe el, pentru că împotrivă el este cunoscut de dînşii şi ei de dînsul [2]).

---

[1]) Fraţii primari, care vin în concurs cu trei fraţi uterini, au dreptul, chiar trăind ambii părinţi, la o a patra parte din averea de succesiune plus 1/16 din totala avere. Bul. Cas. p. 880 87.

— După art. 6, 19, 20 şi 21 p. VI c. II cod. Caragea fetele neînzestrate au drept la 1/6 parte din moştenirea părintelui lor. Bul. Cas. p, 88 89.

[2]) Copilul natural are drept de moştenire în averea fra-

www.dacoromanica.ro

22. a) Copii de suflet, or rude de vor fi, or străini, moştenesc pe părinţii lor cei sufleteşti, după cum şi copii cei adevăraţi, fără de diată întocmai.

b) Copii de suflet nu moştenesc după cuvîntul iothesii alte rude dintr'ale sufleteştilor lor părinţi, nici din sus, nici din jos, nici dealăturea.

c) Părinţii cei sufleteşti, or rude, or străini de vor fi, cînd după moartea copilului de suflet trăesc părinţii lui cei fireşti, moştenesc d'impreună cu dînşii deopotrivă pe copilul de suflet; dar cînd nu trăesc îl moştenesc singuri.

d) Părinţii sufleteşti nu moştenesc cu cuvîntul iothesii alte rude ale copiilor lor de suflet.

§

23. Cînd bărbatul cu muierea trăind zece ani şi nefăcînd copii, va muri unul din obraze şi nu va avea copii dintr'altă căsăto-

telui şi surorei sale de mamă, de şi legea nu spune expres aceasta, căci atît dispoziţiile art. 21 p. IV c. III din legiuirea Caragea, cît şi despoziţiile art. 677 din c. c. actual, care vorbesc de moştenirea, copilului natural, nu sunt restrictive. Bul. Cas. p. 843/97.

www.dacoromanica.ro

rie mai dinainte, atunci obrazul cel viu moşteneşte fără de diată a şasa parte din avutul lui; iar cealaltă avere rudele lui.

Cînd bărbatul cel mort n'are rude, nici de sus, nici de jos, nici de alăturea, îl moşteneşte fără de diată soţia sa; şi pe soţie, de nu va avea rude de sus de jos şi de alăturea o moşteneşte fără de diată soţul ei.

§.

24. Cînd mortul n'are nici rude, nici nevastă, sau moarta nici rude, nici bărbat, se moşteneşte fără de diată de cutia milelor [1]).

§.

Moştenire cu diată.

25. Moştenesc şi rudele şi străinii cu diată.

26. Diata să se facă înscris, iscălind-o cel ce o face şi mărturisind-o cu iscălitura sa şi arhiereul locului, sau judecătorii, sau trei martori, care să fi văzut sau să fi auzit de la cel ce a făcut diata, că este a sa.

[1]) Vezi şi art. 10 şi 11 din legiuirea pentru obştească epitropie.

www.dacoromanica.ro

Cînd cel ce face diata, nu va să ştie martorii cele scrise în diată, este slobod strîngînd-o sau pecetluind-o, să o dea, să o iscălească pe din afară, spuindu-le numai că este diata sa.

Iar de va fi scrisă diata de tot cu mîna celui ce a făcut-o, atunci şi fără de martori să aibe tărie întocmai ca cea mărturisită [1]).

[1]) Era valabil testamentul făcut de un om care nu ştia carte, dacă subscrierea prin punere de deget era adeverită de scriitor şi de trei martori. Bul. Cas. p. 434 83 şi 1098 93.

— Prin condiţia ce legea Caragea cere pentru validitatea testamentelor, prin art. 26 de la partea IV c. IV nu se înţelege ca testamentul să conţină menţiunea din partea martorilor că au văzut sau auzit de la testator că testamentul este al său: este destul ca testatorul să declare în testamentul său că l'a făcut în de faţă cu martorii care semnează, ca cerinţele legei să fie îndeplinite. şi partea care atacă testamentul n'are de cît să ceară ascultarea acelor martori, conform art. 19 p. VI c. II din zisa lege. Bul. Cas. p. 1060 91.

— Este nul testamentul sub legea Caragea, care nu avea, pe lîngă semnătură şi adeverirea a trei martori care să fi văzut sau să fi auzit de la cel care a făcut diata că este a sa. Bul. Cas. p. 691/87.

— Legea nu pronunţă nulitatea testamentului în care testatoarele vorbeşte în a treia persoană; condiţiile esenţiale de observat la testamente s'au prescris atît de legea Caragea cît şi de legea nouă. Bul. Cas. p. 181 85.

www.dacoromanica.ro

27. Nimeni să nu fie volnic să-şi facă diată mai înainte de douăzeci de ani ai vîrstei sale.

28. Cel ce face diată trebue să aibă mintea întreagă. De aceia:

Nebunii şi cei zmintiţi la minte nu pot să-şi facă diată.

29. Cel ce are copil şi rude din jos, nu este slobod să lase moştenitori în diate rude din sus.

Pentru că rudele din jos se protimisesc după pravilă din cele din sus. (§ 16).

30. Mama care are copil din curvie, nu este slobodă să-şi lase în diată moştenitori pe rudele din sus; că se protimiseşte acesta după pravilă din rudele ei din sus.

31. Cine n'are rude din jos, şi are părinţi şi rude din sus, nu e slobod să lase

— Testamentul autentic, trebue mărturisit *devisu et-auditu* de însuşi testatoarele. Un procurator cu puteri chiar speciale nu are acest drept. Bul. Cas. p. 320/82.

— Sub legea Caragea nu era oprit ca un testatoare să-şi trimeată testamentul său la Trib. pentru a fi legalizat, printr'un vechil cu procură legalizată de comisie care avea să declare că testamentul este al mandatarului său. Bul. Cas. p. 403/80.

www.dacoromanica.ro

moştenitori în diată rude de alăturea; că rudele din sus se protimisesc după pravila din rudele de alăturea (§ 16).

32. Cînd cineva, neavînd rude de sus şi de jos, are de alăturea, slobod este să lase moştenitor pe care va voi dintr'înşii sau din cei străini pe cel cinstit, sau pe muerea sa, şi muerea pe bărbatul său.

Insă să se însemneze că oricare soră se va înzestra după moartea părinţilor ei de către fratele său, nu din moştenire rămasă de la tată-său sau de la mamăsa ci din avutul cîştigat de către fratesĕu aceia murind fără de copii, să lase pe acel frate al său după datorie moştenitor pe jumătate din avutul său.

33. Cînd cel ce face diată are numai un moştenitor, din jos, sau din sus, atunci după datorie se cade ca jumătate din averea lui să o lase moştenitorului. Iar cînd are doi, atunci se cade să le lase două părţi din trei, şi cînd are trei, atunci trei părţi din patru, şi celelalte; iar jumătate partea (cînd are un moştean), sau a treia parte (cînd are doi), sau a patra

www.dacoromanica.ro

(cînd are trei), şi celelalte, este slobod să o dăruiască cui va voi.

34. Au putere părinţii care fac dieţi, şi celelalte rude din sus să depărteze din moştenire pe copii şi pe celelalte rude din jos pentru următoarele pricini:

a) Cînd copii şi rudele din jos îi vor necinsti ocărîndu-i, sau bătîndu-i sau pornind jalbă asupră-le cu pîri nedrepte.

b) Cînd bolnăvindu-se sau sărăcind, nu vor îngriji de dînşii şi nu-i vor căuta după putere.

c) Cînd vor cădea robi, şi ei, avînd putere, nu-i vor răscumpăra.

d) Cînd vor umbla să-i omoare [1]).

35. Părinţii ce sufleteşte pot să depărteze de moştenire pe copii lor de suflet pentru aceleaşi cuvinte pentru care şi cei adevăraţi părinţi îşi lipsesc copii lui de moştenire.

36. Copii şi rudele din jos pot să depărteze din moştenire pe părinţii şi rudele din sus pentru pricinile (b. c. d. de la § 34).

37. Cînd cel ce face diata va depărta

[1]) Vezi art. 30 cod. penal 1850.

www.dacoromanica.ro

de moştenire pe rude din jos sau din sus, de nu va scri curat în diată şi pricina să nu se ţie în seamă depărtarea de moştenire.

38. Cînd cel ce face diată va să adaoge, sau să scoaţă, sau să dreagă ceva din diată, poate să o facă aceasta şi cu deosebită însemnare în diată peste cele scrise; însă acea însemnare să fie scrisă de însuşi el, sau şi de altul, şi iscălită de dînsul, mărturisite de trei marturi, sau de judecător, sau de arhiereul locului; iar într'alt chip nu [1]).

39. Cel ce face diată, nu e slobod cu însemnare, nici moştenitor să orînduiască nici de moştenire să lipsească.

§

40. Se strică diata de tot:

[1]) Cînd un testament nu formează de cît un singur corp şi după ce o fost defructiv terminat s'a dat şi semnat de testator şi martori, e invederat că data, semnătura, şi asistenţa martorilor pusă în josul lui se raportă la toate dispoziţiunile luate prin el; prin urmare, într'un asemenea caz nu poate fi vorba de vre-o nulitate în înţelesul art. 38 p. IV c. III din legiuirea Caragea, sub imperiul căreia s'a făcut testamentul. Bul. Cas. p. 1060 91.

— Sub codul Caragea se putea face codicile, şi în afară de diata, în formă olografă, şi ele erau valabile ca şi cele făcute prin diată. Bul Cas. p. 1523 96.

www.dacoromanica.ro

a) Cînd se face împotriva pravilelor (§ 26—31).

b) Cînd neavînd cel ce face diata copil mai dinaintea morţei lui, se va naşte, după moartea lui, copilul de care în diată nu se face pomenire.

c) Cînd se va face a doua diată după pravilă, a treia şi celelalte.

d) Cînd se va dovedi mincinoşi.

e) Cînd moştenitorul cel orînduit nu va să se facă moştenitor.

41. Se drege diata în parte şi nu se strică de tot.

a) Cînd după diată se va naşte copil, şi cel ce a făcut diata, avînd orînduiţi moştenitori alţi copii ai săi, nu pomeneşte pentru aceasta; că atunci acest copil se coprinde şi el în moştenire, şi moşteneşte d'impreună cu ceilalţi fraţi deopotrivă din averea părintească; iar celelalte rîndueli ale dieţii nu se strică.

b) Cînd cel ce face diată are copii şi rude de jos, sau părinţi şi rude de sus, şi pe unele din obraze ce sunt tot de-o

www.dacoromanica.ro

spiţă le numeşte de clironomi, iar pe altele nu;

Căci atunci cei nepomeniţi se coprind şi moştenesc împreună deopotrivă averea; iar celelalte rîndueli ale dieţii să urmează.

c) Cînd cel ce face diată, nu va lăsa moştenitorilor din jos, sau din sus, deplină partea jumătate ce e dată să le-o lase (§ 33), sau două părţi din trei, sau trei din patru, şi celelalte; şi va dărui legaturi aiurea mai mult de jumătate (de va avea un moştenitor) sau mai mult de a treia parte (de va avea doi) sau mai mult de a patra parte (de va avea trei), şi celelalte;

Căci atunci ce e mai mult să scoată din legaturi şi se dă moştenitorilor; iar celelalte rîndueli din diată se împlinesc.

42. Rudele din jos şi din sus sunt slobode a porni pîră asupra dieţii pentru orice defăimare va fi avînd; iar rudele de alăturea numai cînd n'are adeverirea cea rînduită de pravili, sau că cel ce a făcut diata nu-şi avea minţile întregi cînd

www.dacoromanica.ro

a făcut-o, sau că este mincinoasă; (pentru care pricini şi cutia milelor cînd nu este moştenitor după pravilă, are voe să facă pîră asupră-i).

CAP. IV.

Pentru legat.

1. Legat se zice darul cel cu diată, sau cu deosebită însemnare dăruit dupe moarte.

2. Poate cel ce face diată să dăruiască legaturi, rudelor, străinilor, unuia din moştenitori sau mai multor, bez moştenirea lor.

3. Cîţi sunt slobozi să-şi facă dieţi, au voe şi legaturi să dăruiască.

4. Se dăruiesc legaturi lucruri sau folosuri de lucruri, cu legătură şi fără de legătură.

5. Cînd vre-un legat se va scri cu legătură, pînă a nu se împlini legătura, nu e dator clironomul să-l dea.

6. Cine este moştenitor şi are legat, este slobod să se lapede de moştenire, iar legatul să şi-l ţie.

7. De se va scrie acela şi legat la mulţi fără de a se orîndui părţile, îl împart deopotrivă toţi; iar dacă sunt orînduite părţile îşi ia fiecare partea sa.

www.dacoromanica.ro

8. De se va scrie legat vre-un lucru zălogit, moştenitorul este dator să-l scoată şi să-l dea, sau de se va fi vîndut, să-i răspundă preţul.

9. Cînd cel ce face diata va dărui legat vre-un lucru străin ştiindu-l şi pe urmă judecîndu-se stăpînul, şi-l va lua, atunci moştenitorii se îndatorează să răspunză legatarului preţul acelui lucru. Iar cînd cel ce a făcut diată va fi dăruit legat lucru străin neştiindu-l şi lucrul acela se va lua de stăpîn cu judecată, atunci moştenitorul nu e dator nimic.

10. De se va lăsa legat vre-un lucru închiriat, atunci moştenitorul să plătească legatarului toată chiria, din ziua ce se va face stăpîn pe lucrul acela pînă la împlinirea sorocului închirierii, şi după soroc să fie al legatarului.

11. Cînd se va scrie legatul se înţelege d'impreună cu acel lucru şi părţile lui cele încheiate.

Cum de se va scrie casă, se înţelege şi uşile, şi celelalte cîte sunt încheiate.

12. Cînd se va scrie legatul, nu se în-

www.dacoromanica.ro

ţeleg şi părţile cele neîncheiate cu acel lucru, de nu se vor numi în diată; cum de se va scrie casă, nu se înţeleg şi aşternuturile, de nu se vor numi şi ele.

13. Cînd se va scrie legat vre-un loc, se înţeleg şi cîte lucruri mai la urmă s'au împreunat cu locul, de nu le va deosebi făcătorul dieţi.

De va scrie cum am zice legat vre-un loc fără de namestie, şi la urmă va face pe dînsul namestii, şi nu le va deosebi, se înţeleg d'impreună cu locul şi namestiile şi celelalte.

14. De se va scrie legat vre-o namestie, sau vie, sau pădure, sau orice alt lucru, este pus vre-un loc, şi se va strica din vre-o întîmplare după vreme, locul se dă.

15. De se va scrie legat cel ce face diata, şi mai la urmă însuşi îl va vinde, sau îl va strica, moştenitorul nu este dator să-l dea.

16. Cînd din multe lucruri de un fel (cum am zice din cai şi altele) un legat scrie nehotărît, unul nehotărît e dator clirono-

www.dacoromanica.ro

mul să dea; iar de va scrie hotărît, pe cel hotărît este dator să dea.

17. De va scrie legaturi lucruri prăsitoare (cum sunt dobitoacele şi celelalte) trebue să se dea legatarului, după moartea celui ce a făcut diata, cu prăsila cîte se va face după moarte.

18. Cîte legaturi, pînă a nu se da, să strică firește, sau din vre-o întîmplare peste putință a se opri, sau de dăruitor se cheltuesc, paguba este a legatarului.

19. Cîte legaturi din vicleşug sau greşeală a moştenitorului să strică, paguba este a moştenitorului.

20. Cîte legaturi sunt scrise în dieţi ce s'au stricat cu totul, nu sunt datori clironomii să le dea.

21. Cînd moştenitorii vor da un legat numai din dieţile ce s'au stricat cu totul sunt datori clironomii să le dea pe urmă toate.

22. De se va scrie legat vre-un rob, şi va fugi pînă a nu se da de către moştenitor, atunci moştenitorul este dator a da or pe rob, sau preţul lui; iar de va fugi

www.dacoromanica.ro

pînă a nu muri cel ce a făcut diata, a tunci moştenitorul nu este dator, iar legatarul este slobod să-l stăpînească unde-l va găsi.

CAP. V.

Pentru iothesie sau facere de fii de suflet.

1. Facerea de fii de suflet este dar spre mîngîerea celor ce n'au copii.

2. Fac fii de suflet numai mirenii vîrstnici, şi mirencele cele vîrstnice.

a) Cîţi sunt căsătoriţi şi n'au copii.

b) Cîţi văduvi sau văduve n'au copii.

c) Cîţi sunt neînsuraţi şi vor voi.

3. Nebunii, risipitorii şi necinstiţii nu fac fii de suflet.

4. Epitropul, în diastima epitropiei, nu face fiu de suflet pe cel de sub epitropia sa.

5. Facem fii de suflet, obraze bărbăteşti, femeeşti, rude sau străini, născuţi din părinţi slobozi, iar nu robi.

Facem fii de suflet şi drept adevăraţi şi pe copii noştrii ce nu sunt din cununie cînd n'avem firește după lege.

6. Se fac fii de suflet vîrstnici şi nevîrstnici, care să fie cel puţin cu 18 ani mai tineri de cît cei ce fac fii.

www.dacoromanica.ro

7. Cîţi fac fii de suflet vîrstnici, să-i facă prin anafora către Domnie, şi prin hotărîre domnească înscris; ca să cerceteze adică cugetul celor ce-i fac fii.

8. Cîţi fac fii de sufiet nevîrstnici, să-i facă prin ştirea şi adeverirea judecătorilor locurilor, înfăţişindu-se însuşi cu dînşii şi cu rudele lor cele mai de aproape.

9. Cîţi fac fii de suflet şi drept adevăraţi pe copii lor ce nu sunt din cununie, slobozi sunt şi cu diata lor să-i facă fii de suflet şi adevăraţi.

10. Cîţi fac fii de suflet împotriva pravilelor (§ 2—4, 6—8), facerea lor de fii întru nimic se socoteşte [1]).

11. Orce inclinare şi datorie au fii cei fireşti către părinţii lor, tot acea inclinare şi datorie au şi fii cei de suflet către sufleteştii lor părinţi, şi aceştia către aceia.

---

[1]) Nulitatea unei adopţiuni pentru viţiu de consimţimînt din partea minorului adoptat este relativă şi nu se poate invoca decît numai de către dînsul. Bul. Cas. p. 37 89

www.dacoromanica.ro

Partea cincea

Pentru vini [1]).

CAP. I.

Pentru omor.

1. Omorul este, sau mai înainte cugetat, sau necugetat.

2. Mai înainte cugetat omor se zice, cînd îl face ucigaşul cu gînd de a omorî, şi necugetat cel împotrivà.

3. Cine va face omor cugetat, singur sau dimpreună cu altul, să se omoare.

4. Omorul cel necugetat, după întîmplări micşorează sau măreşte vina; adică:

a) Cine va omorî apărîndu-şi viaţa de primejdii, nevinovat este.

[1]) Toate dispoziţiile privitoare la „vini" s'au abrogat prin cod. penal din 1852, prin art. 386: deasemenea prin cod. penal din 1864 prin art. 398.

www.dacoromanica.ro

b) Cine fiind copil mic, sau nebun, sau zmintit la minte va omorî, nevinovat este.

c) Cine asvîrlind ceva cu nebăgare de seamă, va omorî, să răscumpere cu bani omorul de la rudele celui omorît.

d) Cine din beţie va omorî, de va fi sărac, să se bată şi să se osîndească la surghiunie de trei ani; iar de va fi bogat, să răscumpere cu bani omorul de la rudele omorîtului, şi iarăşi să se osîndească la surghiunie asemenea

e) Care la mînie lovind va omorî, de va fi lovit cu armă, şi tăind, sau săgetînd, sau împungînd, sau împuşcînd va omorî, să se omoare; iar de nu va lovi cu armă şi va omorî, să se pedepsească ca ucigaşul din beţie.

CAP. II.

Pentru tîlhari.

1. Tîlhari sunt cîţi înarmaţi ies înaintea oamenilor sau îi pîndesc la drumuri, sau năvălesc la locaşurile lor şi-i jăfuesc, şi'i dispoae.

2. Cîţi tîlhari se prind, să se omoare.

3. Cîte lucruri jefuite se găsesc la tîl-

www.dacoromanica.ro

hari, să se cerceteze ale cui sunt şi să se dea stăpînului acelor lucruri.

4. Cîte lucruri, jefuindu-le tîlharii, le vor vinde, de se va dovedi că cumpărătorul, ştiind că vînzătorul era tîlhar, sau că lucrurile erau de hoţie, le-a cumpărat, să le piarză şi să le ea stăpînul lor; iar de se va dovedi că neştiind cumpărătorul le-a cumpărat, atunci stăpînul lucrurilor să-i plătească pe jumătate preţul cumpărătorii şi să le ia; apoi amîndoi să se despăgubească din averea tîlharului (de va avea ceva) luînd adică stăpînul lucrurilor jumătatea preţurilor ce a dat şi cumpărătorul jumătatea ce-a perdut.

5. Cîţi se vădesc gazde de tîlhari, să se cerceteze, şi cînd siliţi fiind de frică primeau pe tîlhari şi-i tăinuiau, să se ierte iar de nu, să se osîndească la ocnă în soroc de cinci ani.

CAP. III.

Pentru furi.

1. Fur zicem celui ce fură adică ia pe ascuns.

2. Cine va fura de la om particular, să

www.dacoromanica.ro

se dea prin tîrg cu bătae, să plătească ce a furat, şi să se închiză la puşcărie un an.

Cînd tot acela va fura de al doilea, să se dea prin tîrg cu bătae, şi să se osîndească la ocnă cinci ani.

3. Cîte lucruri se vor vinde de furi la alţii şi le va cunoaşte stăpînul, să se urmeze la acelea ca şi la cele jefuite de tilhari.

4. Gazda de furi să se pedepsească ca furul.

5. Furul de lucruri sfinte din biserici, să se osîndească ca şi cel ce fură de la particulari, dar mai straşnic, şi gazdele lor asemenea; iar cele furate şi vîndute, unde se vor găsi, să se ia fără de plată.

6. Furii de lucruri domneşti şi obşteşti să se osîndească ca şi furi de lucruri sfinte.

CAP. IV.

Pentru mofluzii mincinoşi.

1. Cei ce se fac mofluzi, fără a fi, furi se socotesc şi sunt.

2. Cîţi se vor dovedi mofluzi mincinoşi să se osîndească la puşcărie un an, să li

www.dacoromanica.ro

să vînză averea, şi să se plătească împrumutătorilor.

3. Tovarăşii mofluzilor mincinoşi, adică cîţi ne împrumutîndu-i se arată de împrumutători şi să dovedesc mincinoşi, sau cîţi împrumutîndu-i mai puţin, se arată împrumutători cu sume mai mari, sau cîţi tăinuesc lucrurile lor prin ştiinţă, sau le-au cumpărat cu economie, aceia să se pedepsească cu plata de bani, adică cît nu se ajunge din averea mofluzilor spre plata împrumutătorilor celor adevăraţi, acea lipsă să se pue de la dînşii şi să o împlinească.

CAP. V.

Pentru plastografi.

1. Plastografi zicem celor ce fac scrisori mincinoase, sau de tot sau în parte.

De tot mincinoase scrisori sunt în cîte peceţile sau iscăliturile sunt mincinoase.

2. In parte mincinoase sunt în cîte cuvîntul celor scrise, sau împreunarea slovelor, sau slovele, sau numerile, sau veleatul sau ziua sunt drese sau rase, şi în locul lor scrise altele.

www.dacoromanica.ro

3. Cîţi fac iscălitura domnească sau pecetea, să li se tae mîna; cîţi dreg cuvinte or slovniri, or slove, ori numere, ori veleat, or lună, or zi, din scrisori domneşti, să se osîndească la ocnă în soroc de cinci ani.

4. Cîţi fac zapise mincinoase de datorii particulare, să plătească îndoit de aceia ce era să cîştige cu zapisul cel mincinos.

5. Iar cîţi vor arăta cărţi mincinoase prin neştiinţă, şi se va dovedi că nu le au ştiut de mincinoase, aceia sunt nevinovaţi.

CAP. VI.

Pentru martorii mincinoşi.

1. Cîţi se vor dovedi martori mincinoşi să se dea prin tîrg bătîndu-se, şi să se treacă în condicile judecătoriilor.

CAP. VII.

Pentru prepuitori sau pîrîtori.

1. Prepuitor se cheamă cel ce porneşte pîră la învinovăţire asupra unui nevinovat.

2. Prepuitorii să se osîndească la pedeapsa ce era să pătimească cel prepus, cînd s'ar fi găsit vinovat.

www.dacoromanica.ro

CAP. VIII.
Pentru tăetorii de bani.

1. Tăetori de bani înţelegem nu numai pe cei ce tae monedă mincinoasă de tot sau în parte, ci şi pe cei ce tae monedă de argint bun şi adevărat, sau de aur în tocmai cu care umblă.

2. Cîţi se vor vădi tăetori de bani, să se osîndească la moarte.

CAP. IX.
Pentru necinstitori.

1. Necinstitorii necinstesc sau cu cuvîntul sau cu fapta.

Cu cuvîntul necinstesc înscris, sau prin grai ocărînd în multe chipuri.

Cu fapta necinstesc bătînd sau altceva spre necinste făcînd.

2. Mărimea necinstei se socoteşte:

a) După felul ei: Precum cînd bate cineva mai mult necinsteşte de cît cînd ocărăşte.

b) Din înclinarea caracterului ce are cel ce necinsteşte către cel ce se necinsteşte. Precum cînd fiul necinsteşte pe tatăl

www.dacoromanica.ro

său, mai mult greşeşte de cît cînd are necinsti pe altul; şi cînd sluga sau robul va necinsti pe stăpînul său, şi cînd un particular va necinsti un boer sau judecător şi celelalte.

c) După locul unde se face necinstea.

Precum cînd se va necinsti boerul sau judecătorul în locul dregătoriei sale, unde îşi împlineşte datoria sa, sau judecă; ori preotul unde slujeşte şi celelalte.

3. Necinstitorul să se pedepsească după mărimea necinstei (§ 2).

4. Feluri de pedepse pentru necinstitori sunt: dare de bani, bătae, închisoare, surghiunie, care să se osîndească cum, şi unde, şi cînd va găsi cu cale judecătorul

5. Cel ce după ce s'a necinstit, se va împăca cu necinstitorul sau se va învoi, nu e slobod să mai jelească pentru acea necinste.

CAP. X.

Pentru preacurvie.

1. Numai bărbatul, iar nu altul. este volnic să pornească pîră de preacurvie asupra femeii, şi numai femeia asupra bărbatului

www.dacoromanica.ro

2. Cînd după curvie se va împăca bărbatul cu femeea sa cea curvă, nu mai poate aduce pîră asupră-i pentru acea curvie.

3. De se va dovedi că bărbatul, ce aduce pîră de preacurvie asupra nevesti sale i-a fost mijlocitor, nevastă să fie apărată.

4. Cînd muerea se va dovedi prea curvă sau bărbatul ei prea cuvar, să se pedepsească precum s'a zis (vezi pentru căsătorie cap. 16 art. 43).

5. Cine curveşte cu muere măritată să se osîndească la surghiunie în soroc de doi ani.

ADAOS.

Pentru stricăciune.

1. Care din ştinţă, sau cu neştiinţă, sau cu greşeală va aduce stricăciune altuia, este dator a răspunde stricăciunea.

2. Care ţine în silnicie lucru străin, se îndatorează să-l întoarcă stăpînului.

3. Care va răni om sau dobitoc, este dator să plătească cheltuiala vindecării.

www.dacoromanica.ro

4. Care va omori dobitocul altuia, este dator preţul acelui dobitoc.

5. Cînd dobitocul cuiva va face vre-o stricăciune, stăpînul dobitocului este dator a o răspunde.

6. De va strica vre un dobitoc bucatele cuiva, stăpînul dobitocului să plătească paguba stăpînului bucăţilor, dînd şi vornicelului gloabă: [1]).

a) Bani cincizeci cînd se va întîmpla să fie dobitocul rîmător.

b) Bani patruzeci, cînd va fi cal sau bivol.

c) Bani douăzeci, cînd va fi bou sau vacă.

d) Bani zece cînd va fi oae sau capră.

7. Cînd va tăia cineva copaci roditori sau neroditori fără de ştirea stăpînului său acela să plătească stăpînului preţul copaciului îndoit.

---

[1]) Vezi anexa No. 2 Cap. III Reg. Org.

www.dacoromanica.ro

Partea șeasa

Pentru ale judecăților [1]).

CAP. I

Pentru prigoniri.

1. Prigonire se zice judecată: mă prigonesc, mă judec.

Prigonitoare părți cei ce se judecă.

Pîrăsc sau jăluesc: dau jalbă și trag pe altul la judecată.

Pîrîș sau jăluitor: cel ce dă jalbă și trage pe altul la judecată.

Pîrît, cel ce se trage de altul la judecată.

2. Prigonirea este ori criminală, sau politicească.

Criminală este, cînd învinovățirea este

[1]) Dispozițiile referitoare la procedură au fost abrogate prin Reg. Org. Cap. VII.

www.dacoromanica.ro

vină, cum zorbalîc, omor, tîlhărie, furtişag şi celelalte.

Politicească este cînd învinovăţirea nu este vină, cum datoria şi celelalte [1]).

3. Slobod este fie care să-şi pornească judecată.

4. Nimeni nu e slobod să pornească judecată ăltuia, afară numai de va aduce obrazul aceluia.

5. Cine va voi să pornească judecată criminală, să nu poată altfel, de cît jurînd mai întîi, că nu o porneşte din vre-o pismă ci într'adevăr [2]).

6. Nici o prigonire să nu se prelungească în veci, şi să se isbrănească în diastima paragrafiei.

---

[1]) Sub imperiul Codului Caragea, posesiunea era deosebit de proprietate.

De şi anume nu erau prevăzute, acţiunile posesorii existau şi, în ceea ce priveşte intentărea lor, nu erau supuse la nici un termen.

Probarea acţiunei posesorii de sub Codul Caragea este lăsat la suverana apreciere a magistratului, fără să se aplice regulele de la hotarnicii care sunt nişte acţiuni petitorii Bul. Cas. p. 522/82.

[2]) Jurămîntul acesta este desfinţat prin codul de procedură criminală.

www.dacoromanica.ro

Paragrafie numim sorocul prigonirii de cînd şi pînă cînd are voe a se porni.

7. Din prigonirile cele pentru bani.

Cea pentru stăpînire cu rea credinţă a lucrurilor celor mişcătoare şi nemişcătoare se porneşte pînă la treizeci de ani de la începutul stăpînirii [1]).

Cea pentru cu bună credinţă stăpînire, de va fi pentru lucruri mişcătoare, se porneşte pînă la trei ani; iar pentru nemişcătoare şi pentru ţigani, de la începutul stăpînirii pînă la 10 ani, de vor fi părţile cele prigonitoare în ţara romînească iar de vor lipsi, pînă la douăzeci de ani [2]).

---

[1]) Prescripţia de 30 de ani de sub codul Caragea, avînd un caracter achizitiv de proprietate instanţa de fond violează aceasta lege cînd refuză de a asculta martori spre a dovedi că cel deposedat actualmente a stăpînit 30 ani mai înainte pămîntul revendicat. Bul. Cas. p. 221/88.

— Posesia de 30 ani constitue, după principiul codului Caragea, un mijloc de achiziţie aproprietăţii.

Prin urmare se interpretă rău art. 7 de la Paragrafii, codul Caragea, cînd se refuză părţei ce nu e în posesia lucrului revendicat, dreptul de a dovedi proprietatea prin stăpînirea ce a avut înainte, în timp de 30 ani. Bul. Cas. p. 1116/90.

[2]) Condica lui Caragea, p. VI c. I, pentru prigoniri, tratînd despre posesiunea de bună credinţă şi de rea cre-

www.dacoromanica.ro

Prigonirea cea pentru călcare de pă-

dința, nu face nici o dinstincție între efectele ambelor posesiuni în ce privește dobîndirea proprietății prin acest mijloc, astfel că urmează neapărat că în codul Caragea sa dat și posesiunei cu rea credință același efect ca și posesiunei de bună credință, cînd timpul cerut de lege pentru fiecare din aceste două prescripții ar fi fost indeplinit. Bul. Cas. p. 291 86; 93/98 și 1433/98.

— Posesiunea cu rea credință, ca și aceia de bună credință, cînd timpul cerut de legea Caragea este împlinit, dă drept la acțiune, întru cît prin lege nu se face nici o distincție în această privință. Bul. Cas. p. 974/87.

— Posesia unui imobil în virtute de just titlu, și în timp de 10 ani, exercitată sub imperiul codului Caragea conduce la prescripție. Bul. Cas. p. 978 90.

— Prescripția de un an se rapoartă la actele făcute cu călcarea legilor și în contra cărora se invoacă, dol iar nu în contra actelor făcute de persoane fără competință, cînd este cazul să se aplice prescripția de 30 de ani. Bul. Cas. p. 940/83.

— Nu se poate admite prescripția de 10 ani, cînd este vorba de executarea unei hotăriri din anul 1839, prin care se determină părțile ce trebuesc să aibă fiecare în trupul unei moșii și cînd justul titlu lipsește.

— Posesia seculară nu numai că nu s'a invocat dar chiar dacă așa ar fi fost era neadmisibilă întru cît era vorba de executarea unei hotăriri din anul 1839 căreia era datoare să se conforme și partea recurentă și întru cît cartea și-a format convincția ca executare s'a făcut conform actelor. Bul. Cas. p. 989/84.

— Se violează legea Caragea, cînd curtea respinge mijlocul de apărare întemeiat, pe prescripția de 30 ani cu rea credință, asupra pămîntului ce se reclamă pe motiv că, contra femeilor căsătorite nu curge prescripția. Bul. Cas. p. 388/81.

www.dacoromanica.ro

mînt, şi de hotare între vecini n'are soroc, precum şi cea pentru ţigani fugari afară din pămîntul ţărei romîneşti [1]).

Pentru robire de lucruri nemişcătoare, pînă la 10 ani de la începutul robirii.

Pentru vînzare şi schimb de lucruri mişcătoare, pănă la treizeci de zile de la darea lucrului; iar de cele nemişcătoare, pînă la cinci ani, afară de cumpărătoarea cu protimisis ce se precurmă după cum la vînzare s'a legiuit [2]).

Pentru închirieri pînă la şease luni, de la sfîrşitul sorocului închirierii [3]).

[1]) Dispoziţii desfiinţate prin legiuirea din 8 Martie 1847, întărită cu ofisul Domnesc No. 195. (anexa No. 19).

[2]) Vînzarea este Perfectă cînd se constată că s'a primit preţul şi are încredinţare pentru dînsul şi cumpărătorul s'a pus în posesia lucrului, legalizarea actului neavînd importanţă de cît pentru tertele persoane.

— Vînzarea făcută sub legea Caragea se prescrie prin 5 ani de cînd ea a devenit perfectă neputînd să se reguleze de cît dupe legea în vigoare la confecţionarea ei. Bul. Cas. p. 921/81.

[3]) Prescripţia de 6 luni prevăzută de art. 7 al. 6 c. 1 p. VI, de la prigonire, din codul Caragea, curge de la data fixată pentru expirarea contractului de arendă, iar nu din ziua cînd lucrul s'a pus în licitaţie pe contul arendaşului, şi dacă prescripţia pentru plata arendei nu era trecute, a forţiori prescripţia acţiunei pentru plata

www.dacoromanica.ro

Pentru clădire de namestii, pînă la trei ani, de la sfîrşitul sorocului închirierii.

Pentru sădire de bucate până la 6 luni.

Pentru cei ce lucrează cu plată, pînă la cinci ani de la isprăvirea lucrului.

Pentru clacă, pînă la un an, de la călcarea legăturilor dintre stăpîn şi clăcaş.

Pentru datorie pînă la 30 de ani, de la împlinirea sorocului de plată, sau din ziua împrumutării de va fi soroc.

Pentru anarghirie [1]) de datorie pînă la doi ani din ziua împrumutării.

Pentru zălog asemenea ca şi pentru datorie.

---

deficitului resultat din arendare nu putea fi împlinită. Bul. Cas. p. 582/89 şi 585/89.

— Se prescrie dreptul de chirie dacă proprietarul nu o reclamă în interval de 6 luni, dupe legea Caragea, fie prigonire între persoane private, fie între autorităţi, precum este comuna cu statul, întru cît nu se constată intenţia de a se întrerupe prescripţia şi statul să fi refuzat a da autorizaţie. Bul. Cas. p. 149/83.

— Cererea de arenzi sau chiriile cu sume determinate şi certe. precum şi stricăciunile lucrului închiriat, se prescriu după un interval de 6 luni. Bul. Cas. p. 52/80 şi 222/80.

[1]) Anarghirie se zice cînd dăm zapis de datorie, şi nu primim or toată suma ce se coprinde sau parte dintr'însa.

www.dacoromanica.ro

Pentru chezăşie de datorie, asemenea ca şi pentru datorie.

Pentru veniturile deavalma între devălmaşi, pînă la trei ani de la începutul pagubelor.

Pentru tovărăşie, de la încetarea tovărăşiei pînă la cinci ani, de vor fi tovarăşi în ţara romînească, şi zece de vor lipsi.

Pentru darurile de la logodnă, pînă într'un an de la stricarea logodnei.

Pentru cererea bărbatului de zestre făgăduită, pînă la zece ani din ziua nunţei [1]).

Pentru cererea muerii de a i se întoarce zestrea şi exoprica, pînă la 10 ani de la moartea bărbatului, dacă n'au fost despărţiţi; sau de la despărţire, de se vor fi despărţit.

[1]) Cînd două persoane, din care unul este socru şi cel lalt ginerile său, pentru a lichida daraverile dintre ele rezultînd din diferite compturi curente, se face un înscris pe care părţile 'l numesc „zapis de împrumut„ şi prin care socrul se recunoaşte dator către ginerile său a unei sume de bani, în care ar intra şi un rest din zestrea ce socrul mai datora ginerelui său, datoria din acest zapis nu este dotală, şi, prin urmare, nu se prescrie prin 10 ani, prescripţie ce codul Caragea acorda pentru zestre, ci prin prescripţia ordinară de 30 ani. Bul. Cas. p. 147/97.

www.dacoromanica.ro

Pentru invoială împotriva pravilelor şi fără de tărie, pînă într'un an după învoială.

Pentru eretocrisie împotriva pravilelor şi fără de tărie, pînă într'un an după hotărîrea judecătorilor aleşi.

Pentru vechilet, pînă la un an din ziua întîlnirei stăpînului cu vechilul după isprăvirea trebii vechiletului.

Pentru epitropie, pînă la patru ani de la darea socoteli epitropului.

Pentru depoziton şi sechestru, pînă la treizeci de ani de la depozirea lucrului.

Pentru întoarcerea darului de la nemulţumitor, un an de cînd şi-a arătat nemulţumirea.

Pentru daruri dinaintea nunţei, ca şi pentru zestre.

Pentru moştenire pînă la treizeci de ani de la moartea celui se moşteneşte [1]).

---

[1]) Se face greşită aplicaţie art. 3 din legea din 1847 pentru împrejurări de pămînt, cînd este vorba de o prescripţie privitoare la succesiuni care se regulează de art. 7 al. 1 p. 6 din cod. Caragea. Bul. Cas. p. 744/81.

— Acţiunile pentru universalitatea juridică de bunuri precum este petiţiunea de ereditate după legea Caragea.

www.dacoromanica.ro

Pentru legat, ca şi pentru moştenire [1]).

8. Iar din pricinile criminale:

Cea pentru necinste şi curvie se porneşte pînă la o lună de la faptă.

Iar celelalte cît trăeşte cel cu vină [2]).

9. Paragrafiile de mai sus zise (7 şi 8) la cei nevîrstnici să se socotească de la douăzeci şi cinci de ani ai vîrstei lor înainte.

10. Fiece prigonire, după ce se va porni odată la vre-o judecată, are soroc de alţi treizeci de ani de la începutul pornirei, şi cînd se va întîmpla să nu isbrănească nici pînă atunci, poate să se înoiască, dacă pînă a nu se împlini, se va cere

---

se prescriu pur 30 de ani de la moartea celui ce se moşteneşte. Bul. Cas. p. 288/83.

— Calitatea de moştenitor constitueşte un just titlu, care unit cu bună credinţă, poate funda prescripţia de 10 ani. Aceasta atit sub imperiul codului actual, cit şi sub legea Caragea şi legea explicativă din 1847. Bul. Cas. p. 841/81.

[1]) Prescripţia ia naştere odată cu acţiunea. Bul. Cas. p. 1032/83.

[2]) Prigonirile relative la vini se regulează după cod. de proced. crim. din 1850 şi cel din 1864.

www.dacoromanica.ro

înoire de către partea prigonitoare prin rugăciune către stăpînire [1]).

11. La prigonirile politiceşti, pîrîşul sa meargă unde se află pîrîtul cu locuinţa, sau unde petrece mai mult, şi acolo să-l tragă în judecată.

Adică pîrîşul Bucureştean pe locuitorul Craiovean să nu-l tragă în judecată la Bucureşti, ci la Craiova; afară numai dacă Craioveanul petrece adese ori şi în Bucureşti s. c. l. [2]).

12. Iar la pricinile criminale, ori unde va găsi pîrîşul pe pîrît să-l tragă în judecată.

---

[1]) O hotărire neexecutată în timp de 30 de ani, își perde caracterul judecății, ea poate servi însă. ca act probator în justiție. Se violează dar legile speciale cînd Curtea de Apel, refuză dar a primi ca act probator, o asemenea hotărire pe motiv că prin neexecutare și-a perdut și forța probatoare. Bul. Cas. p. 223/81.

— Intreruperea prescripției civile se apără printr'un act începător de executare a unui titlu căruia legea-i recunoaște puterea executorie. Bul. Cas. p. 103 85.

— Dupe ce s'a întrerupt vechea prescripție, prin o acțiune introdusă în judecată, se începe o noua prescripție, prescripția litispendenția, 30 de ani de la cel din urmă act de procedură care s'a îndeplinit în instanța începută și delăsată. Bul. Cas. p. 153/83.

[2]) Vezi art. 259 Reg. Organic.

www.dacoromanica.ro

13. Cînd pîrîtul se va chema la judecată pentru prigoniri politicești, să meargă îndată.

14. Pentru pricinile politicești, să nu se cheme la judecată pîrîții:

a) Cînd se află la biserici de se închină.

b) Cînd cu adevărat sunt bolnavi.

c) Cînd se duc în trebi domnești (afară numai de se va da jalbă către domnie și se va porunci într'adins să rămie și să se judece).

d) Cînd petrec mort la groapă.

e) Cînd jelesc vre-un mort rudă, în nouă zile ale jalei.

f) Cînd sunt în treaba lucrurilor pămîntului.

Adică toată luna lui Aprilie și a lui Iulie, și de la 15 a lui Septembre și pînă la 5 ale lui Octombrie.

15. Cînd pîrîtul pentru prigoniri politicești se va chema, și nefiind oprit de nici una din zilele întîmplărei (§ 14), nu va veni la judecată, judecătorii să-i dea soroc de cinci zile; și cînd nici atunci fără de nici o pricină nu va veni, să-l osîndească, lipsind, la cîte jălueşte pîrîșul.

www.dacoromanica.ro

16. Cînd în prigonire politicească lipseşte pîrîtul, judecătorii să-l înştiinţeze şi să-i poruncească să vie, dîndu-i soroc analogon după depărtarea locului; iar de nu va veni la soroc şi nu va da răspunsul din ce pricină n'a venit, să i se dea al doilea acelaşi soroc, şi de nu va veni nici atunci, să se osîndească lipsind [1]).

17. Cei ce se pîrăsc pentru pricini de vinovăţii, să nu aibă hărăsirea numitelor privilegiuri (§ 14) ci precum se va întîmpla să se tragă cu deasila la judecată.

18. Cînd pîrîtul se va înfăţişa la judecată pentru prigonire politicească, şi auzind pîra cea pornită asupră-i, va cere soroc ca să se gătească de răspunsul împotrivă, atunci să i se dea negreşit.

19. La prigonire politicească, cînd pîrîtul va voi mai înainte de judecată să se învoiască cu protivnicul său, slobod este.

20. La prigonire politicească, cînd părţile prigonitoare, în judecată fiind, se vor învoi, să le întărească învoeala de către judecători.

[1]) Vezi art. 251 Reg. Organic care modifică dispoziţiile art. 15 şi 16.

www.dacoromanica.ro

21. Pîrîşul, după ce va începe pricina a se cerceta de judecată, nu e slobod să se lase de judecată, afară numai de se va învoi cu protivnicul său.

22. La pricinile criminale, să nu se judece nici pîrîtul nici pîrîşul prin vechil, ci ei înşuşi înfăţişîndu-se, iar la prigonirile politiceşti au voe şi prin vechil.

23. La pricinile criminale, dacă împotriva va pîri şi pîrîtul asupra pîrîşului-pentru vre-o vină mai mare, să se cerceteze întîi, cea mai mare şi în urmă cea mai mică; iar de vor fi pîrile deopotrivă, atunci să se cerceteze a pîrîşului întîi şi apoi a pîrîtului.

29. La pricinile politiceşti, cînd împotrivă va trage şi pîrîtul pe pîrîş, întîi pricina pîrîşului să se caute şi apoi a pîrîtului.

CAP. II.

Pentru dovezi.

1. Orce cuvînt se provaliseşte de judecată de către părţile prigonitoare, acel cuvînt or să fie vrednic de credinţă, sau nefiind, să-l dovedească cel ce-l provaliseşte.

www.dacoromanica.ro

2. Pîrişul nu poate să silească pe pîrît să dovedească provlima pentru care el jălueşte.

3. Cînd la un lucru ce se cere, cuvintele amîndouă prijonitoarelor părţi au deopotrivă putere, atunci cel ce ţine lucrul, cuvintează mai drept.

Cînd adică lucrul ce se cere este o vie, şi cuvintele amîndouă prigonitoarelor părţi, au putere deopotrivă cel ce se află în stăpînirea viei acela are dreptate [1]).

4. Cine cere atunci cîştigă, cînd va dovedi că lucrul ce se cere este al lui; iar nu cînd va dovedi că nu este al protivnicului său.

5. Dovezile de judecată sunt de două feluri, adică sau cu meşteşug, sau fără de meşteşug.

Dovezi cu meşteşug zicem cîte le isvodesc judecătorii cu isteţimea lor (pe care ca unele ce sunt anevoe de a se coprinde şi de a se canonisi le lăsăm la mintea judecătorilor).

[1]) După principiul pus de legiuitorul Caragea. în materie de posesie, şi în lipsă de acte, cel ce ţine lucrul cuvinţează mai drept. Bul. Cas. p. 482/81.

www.dacoromanica.ro

Fără de meşteşug dovezi numim cărţile martorii, jurămîntul, cartea de blestem şi cazna [1]).

§.

Cărţile.

6. Toate tocmelele cele scrise să se iscălească de către cei ce se tocmesc, şi să se adevereze cel puţin de doi martori, care cu ochii lor au văzut, sau cu urechile lor au auzit, or de către judecător.

7. Toate dietele (de nu vor fi scrise de tot de înşuşi cei ce le fac) să se iscălească de cei ce le fac, şi să se adevereze cu

[1]) Sub legea Caragea în regulă generală proba prin martori era admisibilă pentru orce fel de contestaţii şi ori de cîte ori părţile prigonitoare nu-şi procuraseră un alt mijloc de dovedire. Proba numai prin acte scrise era cerută pentru anume cazuri.

— Paternitatea, maternitatea şi filiaţia se puteau totdeauna dovedi prin martori, întru cît nici-o dispoziţie a legei nu prohibea o asemenea dovedire. Bul. Cas. p. 324 83 şi 303 89.

— Starea civilă se putea dovedi sub codul Caragea prin posesiunea de Stat unită cu proba testimonială întru cît această legiuire la paragraful 5 de la dovezi, prevedea printre probele admise şi aşa zisele „dovezi de judecată cu meşteşug“ adică presumpţiile ce nu sunt anume hotărîte de lege. ci lăsate la suverana apreciere a judecătorilor. Bul. Cas. p. 1327 96.

www.dacoromanica.ro

trei martori singuri văzători sau singuri auzitori, sau de arhiereul locului, sau de judecător [1]).

8. Cărțile celor ce nu știu carte să se pecetluiască negreșit cu pecetia lor, și să se adevereze de scriitori și de alți martori, sau de judecător [2]).

[1]) Veracitatea și sinceritatea datei unui testament făcut sub legea Caragea, este suficient dovedită prin martori instrumentali, intru cît nu se probează contrariul prin martori de aiurea. Bul. Cas. p. 19/82.

— Sub codul Caragea actul sub semnatură privată, chiar diată să fi fost era valabil, deși fără daată, și epoca confecționărei lui se putea proba cu martori și presumțiuni. Bul. Cas. p. 1464/96.

[2]) Pentru că testamentul unei persoane care nu știe carte să fie valabil după legea Caragea (§ 26 p. IV cap II și § 8 p. VI cap. II), trebue ca el să fie pecetluit cu pecetia testatorului și adeverit de trei martori sciutori de carte, care să fi văzut de la cel ce a făcut testamentul că este al său. In ceace privește pecetia, ea se putea înlocui în mod valabil prin punere de drept, intru cît condica Caragea nu a oprit aceasta. Bul. Cas. p. 185/900 și 692/86.

— Actul de dar, al celor care nu știau carte era valabil numai prin punerea degetului, măcar că nu era aplicat pe dinsul sigilul și celelalte. Bul. Cas. p. 225 84.

— Actele de donațiuni, nu erau supuse transcripției precum cere legea nouă, singura legalizare a actului de trib respectiv era suficientă pentru validarea lui. Bul. Cas. p 1048/83.

— Sub imperiul legiuirei Caragea, un act dotal nu se

www.dacoromanica.ro

9. Tocmelele cele întunecoase şi cu îndoeală să se tălmăcească după cugetul celor ce se tocmesc şi după fapta lor; iar de lipseşte fapta, după obiceiul locului sau şi al lor.

10. La tocmelile cele cu îndoeală, căutăm mai mult la voinţa celor ce se tocmesc decît la vorbă şi mai mult la ceeace se face decît la ceeace se zice, pentru că mai de ales şi mai cu putere este înţelegerea decît vorbele.

11. La tocmelele cele întunecoase, primim ceeace este mai de crezut, sau ceace se face mai de multe ori.

12. De cîte ori la tocmeli o vorbă are două înţelegeri, primim ceeace se potriveşte sau ceeace este spre siguranţa lucrului tocmit.

13. La tocmelile cele cu două sume şi cu două vremi primim suma cea mai puţină şi vremea cea mai îndelungată. Adică:

---

cerea a fi transcris în registru cînd era făcut între săteni, faţă chiar de cei de al treilea. Bul. Cas. p. 1272/90.

— Nu se pot opune celor de al treilea actele dotale constituite sub legea Caragea dacă nu au fost legalizate şi transcrise în registrele tribunalului. Bul. Cas. p. 566 82.

www.dacoromanica.ro

Dacă se va tocmi să dea cineva zece, ori cinsprezece bani, atunci primim pe cei zece, şi iarăşi de se va tocmi să dea după un an sau după doi, după doi ani primim să dea, pentru că apururea fiecare va să fie dator mai puţin şi să aibă soroc mai lung.

14. Cele scrise din vicleşug cu nedeslușire, cu îndoială, şi greşite le tălmăcim împotriva celui ce le-a făcut, pentru că el trebue să deslușească ceeace înţelege.

15. La tocmeli, greşelile din scris să se îndrepteze după înţelegerea ce într'adevăr se vede că au.

16. Cîte cărţi nu se pot înţelege de loc drept nimic se socotesc.

17. Cine defaimă cartea de mincinoasă, trebue să o dovedească [1]).

[1]) După legea Caragea cînd nu se defaimă actul de mincinos, ci numai să tăgăduesce, sarcina probei incumbă celui care voeşte a se servi de dinsul. Probă de aiurea de asemenea nu se poate considera ca valabilă cînd ea se face prin scrisori care se tăgăduesc şi nu se probează cu nimic că ar fi proprii ale autorului.

— Nu este permis nimănui a fi martor în propria sa cauză.

— Pe timpul legei Caragea nu se cer concluziile ministerului public în nici un fel de proces nici constatarea prin hotărîre despre asistenţa sa şi a citîrei ei în audienţă publică. Bul. Cas. p. 62'80.

www.dacoromanica.ro

18. Cineva zice că de silă şi cu înşelăciune a dat carte, trebue să dovedească sila şi înşelăciunea.

19. Cînd se tăgăduește cartea, să se întrebe martorii [1]).

20. Cînd se tăgăduește cartea, şi martorii cei iscăliți nu trăesc sau lipsesc, şi nu pot nici să vie, nici prin scrisoare să se întrebe, atunci alergăm la jurămînt.

21. Cînd se tăgăduește cartea şi n'are martori, de nu va eşi dovadă de aiurea, nu se ține în seamă.

22. Cînd va tăgădui vre-o carte a sa de datorie şi se va vădi, se îndatorează să plătească îndoit.

23. Nimeni nu poate să ceară, ceva cu

[1]) Asemănat art. 19 p. VI c. II cod. Caragea, cînd la judecată se tăgăduește cartea sau actul, se recurge la martorii semnați ca exitenți în josul cărței sau actului şi dacă nu va eşi dovadă de aiurea. Bul. Cas. p. 517 900 şi 7 95.

— După art. 19 şi 21 c. II p. IV din codul Caragea, nu era admisa proba cu martori cînd se tăgăduia cartea de cît dacă nu eşa dovadă de aiurea. Astfel cînd instanța de fond, verificînd semnătura a constatat că ea emană de la partea care tăgăduește cartea, aceasta constitue o dovadă deaiurea şi cu drept cuvînt respinge proba cu martori. Bul. Cas. p. 813 89.

www.dacoromanica.ro

cărți scrise de însuși sau străine, cînd tăgăduește acela de la care cere 1).

24. Cineși cunoaște iscălitura în vre-o carte de datorie, și zice că n'a luat din suma datoriei, sau parte, sau toată suma trebue să-și dovedească zisa.

25. Cine va începe să plătească parte din datorie sau din dobîndă, după o carte din datorie, nu poate pricinui că n'a luat suma ce se coprinde în carte.

26. O carte de datorie dată de un tovarăș ca din partea tovărășiei, sau iscălită cutare și tovărășia, îndatorează tovărășia și pe ceilalți tovarăși, cînd tovărășia în cartea așezămîntului lor, îi dă voe să se împrumute, iar de nu-i dă voe, nu îndatorează tovărășia, ci numai pe tovarășul ce s'a împrumutat.

27. O carte da datorie a cîrmuitorului tovărășiei, ce este rînduit cîrmuitor înscris de către tovărășie, îndatorează și pe cîrmuitor deosebi și și tovărășia de obște.

---

1) Nu se violează legea, cînd curtea n'a luat, de bază a decisiei numai raportul inginerului ci și alte acte și fapte ce i-au fost puse în vedere. Bul. Cas. p. 470 81.

www.dacoromanica.ro

28. Cine va arăta copia de carte, acea copie trebue să fie adeverită de judecător sau de obraze publice şi dregători, că este întocmai cu cartea cea adeverită; iar într'alt chip sa nu se creadă.

29. Cine va arăta copie de carte, este dator, cînd i se va cere, să scoată şi pe cea adevărată, sau îndată avînd-o la îndemînă, sau cu soroc, de nu o va avea la îndemînă. [1]).

---

[1]) Atît după legiurea Caragea, cît şi după codul civil actual, copiile de originale, adeverite de judecătorie sau de către alţi funcţionari publici, fac probă în justiţie ca şi originalul, însă originalele acte trebuesc înfăţişate dacă sunt cerute şi dacă se posed de partea ce presintă numai copia lor. In asemenea caz cel ce cere aducerea originalului trebue să dovedească că partea care se servă cu copie posedă originalul. Bul. Cas. p. 1182 98, 98/93 şi 441 91.

— Cerinţa legiuitorului Caragea ca posesorul unei copii este dator să presinte şi actul original, nu se întinde cu exigenţa sa chiar în cazul cînd dintr'o forţa majoră actul original nu se poate presenta; în asemenea caz copia trasă din registrele trib. este suficientă. Bul. Cas. p. 925 83.

— Actele dotale fiind trecute într'un registru special al ministrului justiţiei şi semnate chiar de părţi copiile după dînsele asimilîndu-se cu originalul fac probă în justiţie.

— Este în drept instanţa de fond să respingă o cercetare locală cînd îşi formează convingerea din alte acte şi fapte pe care le-a avut în vedere. Bul. Cas. p. 307/81.

www.dacoromanica.ro

30. Cînd pentru aceiaşi provlimă se pun înainte, de către unul şi acelaşi, două sau mai multe cărţi împotrivitoare una alteia, n'are putere nici una.

31. Nimeni cu o carte, ce se pomeneşte în altă carte, nu poate să ceară ceva de nu va arăta-o pe aceea, sau de nu se va dovedi de aiurea ceea ce cere.

32. Cărţile publice au mai multă credinţă de cît cele particulare [1]).

§.
Martori.

33. Cîţi mărturisesc la pricini politiceşti întîi să jure înaintea judecătorilor, sau de

— Mijlocul întemeiat pe motivul că copia de testament era scoasă după originalul din registrul Trib. este neîntemeiat cînd se constată că nu s'a propus la instanţa de fond. Bul. Cas. p. 443,83.

[1]) Actul autentic şi public are precădere asupra actelor particulare sub semnătură privată; aşa că fata nu poate cere revandicarea unui imobil părintesc pe temeiul unui act dotal nelegalizat întru cît acel imobil a fost vîndut de către fratele său ca singur moştenitor cu un act autentic şi public către o a treia persoană. Bul. Cas. p. 85/80.

— Actele trebuesc făcute dupe cerinţele legei, care domnesc în timpul confecţionărei lor, după principiul de drept, recunoscut al neretroctivităţei legilor. Bul. Cas. p. 723/81.

www.dacoromanica.ro

va face trebuința și în biserică, și apoi să mărturisească.

34. Cîți mărturisesc la pricini criminale întîi să jure în biserică, și apoi să mărturisească.

35. Un martor singur, ca nici unul să socotește.

36. Unde nu e rînduit de pravilă cîți martori să fie, acolo doi martori se cer.

37. Tata in partea fiului său împotriva lui, și frate în partea fratelui său împotriva lui, nu mărturisesc.

38. Nevîrstnicii nebunii, robii, risipitorii necinstiții prepuitorii, martorii mincinoși, tîlhari, furii, plastografii, tăetorii de bani, mofluzii mincinoși, nu sunt slobozi să mărturisească.

39. Muierile mărturisesc unde nu încap bărbați.

40. Muierile la diată nu mărturisesc.

41. Martorii martorilor nu se socotesc de martori; iar la prigonire de stăpînire sau de hotare, primim și mărturia cea după auzire.

42. Cîți mărturisesc la vre-o tăgăduire

www.dacoromanica.ro

nu se ţin drept martori; adică, cînd un împrumutător va zice că nu i s'a plătit datoria, şi va aduce martori pentru această acei martori nu sunt de credinţă, pentru că nici odată nu pot şti cu încredinţare de nu s'a plătit cu adevărat datoria.

43. Cîţi martori se zaticnesc de boală a veni la judecată ca să mărturisească, să se întrebe prin logofătul judecătoriei.

44. Cine va aduce martori de la loc depărtat, are să-i plătească cheltuiala.

§.

Jurămîntul.

45. Cînd dovezile prigonitoarei părţi [1]), nu dovedesc provlima fără cuvînt de împotrivire, dă însă bănueală cuviincioasă de fiinţa ei, atunci judecătorii provalisesc jurămînt la cealaltă parte; adică, cînd o parte din cele prigonitoare, Petru, zice ea e dator lui cealaltă parte, Paul, şi el tăgăduieşte, iar Petru n'are altă dovadă, de cît un martor singur (care de şi nu do-

[1]) Asemănat § 45 p. IV c. II de la jurămînt din Codul Caragea mărturia unui singur martor, deşi nu face proba deplină, constitue însă o presumţie ce se poate complecta ca dovadă prin jurămîntul părţei. Bul. Cas. p. 850/98.

www.dacoromanica.ro

vedeşte fără îndoeală) dar bănueală dă, atunci se provaliseşte jurămînt lui Pavel.

46. Nebunilor, nevîrstnicilor, robilor, risipitorilor, tîlharilor, furilor, prepuitorilor, martorilor mincinoşi, tăetorilor de bani, mofluzilor mincinoşi şi celor ce sunt ştiuţi că au puţină evlavie către cele Dumnezeeşti acelora nu li se provaliseşte jurămînt, nici li se dă credinţă dacă vor jura.

47. Cînd se provaliseşte jurămînt de către judecător, atunci este silit cui se provaliseşte jurămîntul, or să jure şi să se îndrepteze, or nejurînd să se osîndească.

48. O parte din cele prigonitoare spre dovada provlimei sale, nu poate provalisi celelalte să facă jurămînt.

49. Cînd o parte din cele prigonitoare va face o provlimă nedovedită, şi i se va provalisi de către cealaltă parte să o dovedească prin jurămînt, acela atunci de va jura să îndreptează, iar de nu se osîndeşte [1]).

[1]) Jurămîntul decisor după cod. Caragea nu se dă de cît ciud există un început de dovadă.—Proba prin jurămînt decisoriu este regulată de prescripţiile codului Caragea cînd afacerea s'a petrecut pe timpul acelui co-

www.dacoromanica.ro

50. Nimănui nu se dă ascultare cînd singur va cere să-şi încredinţeze provlima cu jurămînt, fără de a-i provalisi judecata sau cealaltă parte prigonitoare.

51. Cui se va provalisi de către judecată ca să jure, şi primind se va opri de protivnicul său, acela se socoteşte ca un jurat, şi protivnicul se osîndeşte.

Asemenea şi cînd unul din părţile prigonitoare face o provlimă, şi celălalt îi provaliseşte jurămînt (49), şi apoi îl va opri.

52. Cînd se va provalisi jurămînt pentru sume de datorii, cel ce e dator se sileşte întîi să pue jos suma la judecată şi apoi să jure celălalt.

53. Cînd unul din prigonitoarele părţi cu hotărîrea judecăţei va jura, şi mai la

---

dice, deşi procesul se tratează sub domnia celui nou. Bul. Cas. p. 45/71.

— Intr'un proces intentat în timpul legei celei vechi. dar ale cărui acte de procedură se săvîrşesc în timpul legii celei noi, cînd o parte cere jurămînt decisoriu, tribunalul nu poate să respingă pretenţiunea, căci acest jurămînt este admis de art. 237 c. pr. civ. nouă şi mai cu seamă de § 49 partea VI cap. II c. Caragea; de oarece se consideră ca o transacţie între părţi, iar nu ca o materie de probă. Bul. Cas. p. 183/73; 30 72 şi 132/72.

www.dacoromanica.ro

urmă va găsi celălalt vrednic dovadă împotrivă, cel ce a jurat strîmb se învinovăţeşte a da îndoit; iar cînd prigonitoarea parte va jura după cererea protivnicului, să rămîe nesupărată, şi de se va găsi pe urmă împotriva dovadi.

§.

Carte de blestem.

54. Cartea de blestem se dă unde şi cum, şi cînd se dă şi jurămîntul; drept aceia:

55. Cîte am legiuit pentru jurămînt, acelaşi înţelegem şi pentru cartea de blestem.

§.

Cazna [1]).

56. Cînd cel pîrît pentru vină se va dovedi vinovat, şi va tăgădui or toată vina, or parte din vină, atunci să se căznească ca să spună adevărul.

57. Vinovaţii care se căznesc, să nu se crează de odată, măcar de vor şi spune că sunt vinovaţi, căci de multe ori de frică şi durere zic şi ceia ce nu este.

[1] Desfiinţată de art 298. Reg. Organic.

www.dacoromanica.ro

CAP. III.

Pentru judecător, judecată și hotărîre.

1. Judecătorul, pricina fiusău, a fiesi, a tatălui său, a mamei sale, a fratesău, a ginerisău, a norăsi, a rudei sale, a prietenului său, a vrăjmașului său, nici odată singur să nu o judece; și partea prigonitoare, cînd va afla un lucru ca acesta să arate la stăpînire [1]).

2. Judecătorii pricina cu o parte numai prigonitoare, lipsind cealaltă, nici să judece, nici să hotărască, afară numai cînd îl vor chema de două ori și nu va veni după cum s'a zis (16).

3. Judecătorii să judece totdeauna dupa aceste pravili ce s'au așezat. Unde nu e pravila, acolo să se întrebe Domnul [2]).

4. Judecătorii să hotărască înscris, iar hotărîrea nescrisă a judecătorilor să nu aibă nici o tărie.

5. Hotărîrea să se dea după părerea or a tutulor judecătorilor, sau a mai multor.

6. Cînd judecătorii vor cunoaște că cu

[1]) Vezi art. 228 și 229 Reg. Organic.

[2]) Vezi art. 330 Reg. Org și art. 81 leg. Curții de Casație.

www.dacoromanica.ro

greşală au hotărît, volnici sunt, înaintea apelaţii prigonitoarelor părţi, să-şi ia înapoi hotărîrea şi să o îndrepteze, iar după apelaţie nu [1]).

7. Judecătorii, înaintea judecăţii şi a hotărîrei, să nu facă sechestru lucrului de ale celui dator pentru datorie, afară numai cînd împrumutătorul va da chezaş sau va pune zălog cu legătură că de se va dovedi după judecată sechestru cu drept, să fie bine făcut; iar de nu, să răspundă celui dator cîtă pagubă cu nedreptate i s'a pricinuit cu sechestrul [2]).

[1]) Circ. depart. Drept. No. 3296 din 16 Noembrie 1845 prevede ca, iscăliturile judecătorilor morţi sau îndepărtaţi, puse pe jurnale înainte de a fi trecute în condica de anaforale, vor avea tărie.

— Judecătorul, sub imperiul legiuirei Caragea, era volnic să-şi retragă iscălitura pusă pe o hotărîre, atunci cînd cunoştea că cu greşală a hotărît, aceasta însă înainte de a se fi pornit părţile cu apelaţie contra ei. Bul. Cas. p. 246,92.

[2]) Circ. depart. drept No. 815 din 21 Ian. 1835 prevede a nu se înfiinţa un sechestru mai mare ca datoria; No. 10209 din 14 August 1836 deslueşte a nu se pune sechestru pe lucruri de neapărată trebuinţă; No. 5861 din 21 Iulie 1852 comunică că nu se pot sechestra lefile anploiaţilor; anexa II c. 7 Reg. Org. şi ofis. Domnesc din 24 Ian. 1838.

www.dacoromanica.ro

§.

8. La pricină criminală, cînd va birui pîrîşul, să se îndatoreze pîrîtul să plătească pîrîşului şi cheltuelile judecăţii, cîte va dovedi el şi le vor găsi judecătorii drepte. Iar de va birui pîrîtul, să se îndatoreze pîrîşul a plăti pîrîtului cheltuelile judecăţii [1]).

9. Cine stăpîneşte lucru străin cu rea credinţă (adică fără de a-l avea cu vre-o tocmeală, sau de dar), acela, cînd lucrul prin judecată se va lua, să se îndatoreze să plătească stăpînului roadele lucrului (de va avea) şi cheltuelile judecăţei.

Iar cine va stăpîni cu bună credinţă lucru străin, acela cînd se va lua prin judecată lucrul, să nu întoarcă roadele, afară numai pentru lucru cumpărat, (vezi pentru vînzare la § 32).

10. Care dator se va hotărî să plătească datoria după tocmeala înscrisă, acela să se îndatoreze să plătească creditorului şi cheltuelile judecăţii (cîte va dovedi el şi

[1]) Vezi art. 39, 40, 41 şi 42 din codul penal din 1852.

www.dacoromanica.ro

judecătorii le vor găsi drepte), şi zeciuiala d' cîtă sumă de datorie plăteşte atunci [1]).

Asemenea şi care datornic se va hotărî să plătească datoria dupe tocmeala nescrisă şi dovedită, şi acela se îndatorează întocmai ca şi cel dator cu carte.

11. In scurt care dintre cei ce se judecă se va dovedi că ştind că era dator, şi cît era dator protivnicului său, nu 'i-a făcut îndestulare, acela să se îndatoreze să-i plătească şi cheltuiala judecăţei.

12. Care după învoiala înscrisă, sau ibrănire, se va judeca pentru aceiaşi pricină pentru care s'a invoit or s'a răfuit, şi va pierde judecata, acela să plătească celeilalte părţi cheltuiala judecăţei, şi cine se va judeca după învoială sau răfuire nescrisă, dar dovedită, şi va pierde judecata, şi acela să plătească cheltuiala judecăţii.

13. Cine se va judeca cu altul pentru eretocrisie făcută împotriva pravilelor şi fără de tărie, şi va pierde judecata, să

[1]) Legea din 28 Febr. 1847 înlocueşte zeciuiala. prin o taxă gradată la introducerea fiecărei acţiuni 4 galbeni austriaci, la întîia instanţă. zece galbeni la Curţile de Apel şi 20 galbeni la Curtea de Casaţie.

www.dacoromanica.ro

plătească celeilalte părţi şi cheltuiala judecăţii.

14. Cine va pierde la a doua cercetare de o hotărîre domnească a vre-unui Domn de mai înainte, acela să plătească protivnicului său şi cheltuiala judecăţii. [1]).

15. După ce se va da hotărîrea judecătorilor din Bucureşti, să înfăţişeze dumnealui vel hatman părţile prigonitoare înaintea Domnului, să li se citească hotărîrea, şi să se întrebe dacă se mulţumesc sau nu; şi de se mulţumesc amîndouă părţile, să se iscălească amîndouă în hotărîre că s'au mulţumit, să le adevereze iscăliturile dumnealui vel Hatman şi atunci să se întărească hotărîrea cu pecetea domnească, şi să se pună în lucrare. (Dar de nu ştiu carte, să-i iscălească altul şi ei să-şi pue degetul, şi să adevereze dumnealui vel Hatman). Iar de nu se mulţumesc, să iscălească precum că nu sunt mulţumiţi, să adevereze dumnealui vel Hatman, şi atunci să dea apelaţie [2]).

[1]) Vezi art. 7, 8, 9, 10 Cap. următor.
[2]) Vezi Reg. Org. art. 260.

www.dacoromanica.ro

Asemenea să se urmeze de dumnealui vel spătar, dumnealui vel agă și de boerii ispravnici cînd este vre'o hotărîre de la judecățile dumnealor.

Intr'același chip și la Craiova să se urmeze de către dumnealui caimacanul.

CAP. IV.

Pentru apelație [1]).

1. Apelație se chiamă jalba ce se dă de către cei ce se judecă, cu cerere de a se cerceta hotărîrea unei judecăți mai de jos de altă judecată mai sus.

2. Apelația să se facă de către cei ce se judecă prin jalba înscris către Domnie în diastimă de 60 de zile de cînd s'a scris hotărîrea.

3. Cîți din cei ce se judecă nu vor porni apelație în diastima numitului soroc, aceia nu mai pot porni la urmă, afară numai de vor dovedi că n'au putut din vre o zăticnire nebiruită.

Din vre-o boală adică grea, răzmeriță și celelalte.

[1]) Posterior s'a aplicat Reg. Org. Cap. VII.

www.dacoromanica.ro

4. Cîţi din cei ce au pricina de judecată, chemîndu-se în două rînduri de către judecători, nu vor veni, şi se vor osîndi, aceia nu pot porni apelaţia.

5. Cîţi din cei ce au judecată vor da inscris la judecată că se vor mulţumi pe hotărîrea acelei judecăţi, aceia nu pot porni apelaţie.

6. Cîţi din cei ce au judecată, să iscălesc la hotărîrea judecăţii că s'au mulţumit, aceia nu pot porni apelaţie.

7. Hotărîrea unui Domn are apelaţie la alt Domn [1]).

8. Hotărîrea unui domn stricate de alt domn, are apelaţie la al treilea domn.

9. Hotărîrea Domnească, întărită de doi Domni, să nu aibă apelaţie.

10. Judecata cercetată de trei Domni, să nu aibă apelaţie [2]).

---

[1]) Abrogat prin art. 213, 324, 325, 331 Reg. Organic dreptul de judecată al Domnului, conservînd numai dreptul de întărire şi priveghere; care şi acesta s'a abogat prin art. 14 din Convenţia din 1858.

[2]) Ofisul domnesc din 3 Aprilie 1846, arată cum hotărîrile neapelate de la un Domn la altul, vor rămîne puternice de asemenea şi cele semnate de Kisselef.

www.dacoromanica.ro

ANEXE

www.dacoromanica.ro

ANEXE

Anexa No. 1 [1]). *Art. 379 din Reg. Organic* este privitor la naturalisarea străinilor şi la drepturile lor civile pe care le pot dobîndi, arătînd obştei adunări, cîtă avere are, meseria sa şi după 10 ani petrecuţi în ţară putînd dobîndi naturalisarea. Cei cari sunt neguţători şi industriaşi, după înscriere în corporaţie, vor avea aceleaşi drepturi ca şi pămîntenii; iar prin *legiuirea din 1 Mai 1836* s'a făcut excepţie în favoarea străinilor din Brăila, putînd să cumpere locuri şi în acel oraş, dînd înscris, că se supun atît personal, cît şi întru ceeace se atinge de proprietăţile lor, întru toate lucrările pravilelor pămînteşti, după toată puterea lor.

Decretul din 19 August 1864, acordă străinilor dreptul de a cumpăra imobile sub condiţia reciprocităţi, poprindu-se colonizările.

---

[1]) In aceste anexe public în rezumat legiuirile, care modifică în citva sau în totul legiuirea Caragea, de oare ce le voi publica în întregime, nu peste mult timp.

www.dacoromanica.ro

Anexa No. 2. Privitor la înscrisurile stărei civile *anexa No. 3 a cap. 8 din Reg. Organic.* spune că trebuesc înfiinţate condici pentru fiecare judeţ care vor fi ţinute de preoţi şi protopopi, sub îngrijirea Mitropolitului şi a Episcopilor. Protopopii şi în urmă prezidenţii judecătoriei trebuesc să cerceteze starea condicilor, ca la întîmplare de nu sunt ţinute în regulă să poată fi înştiinţat logofătul. La cîte două luni se va face un raport către Domn de toate naşterile, căsătoriile şi morţii.

Anexa No. 3. *Legiuirea din 23 Februarie 1833*, prin mai multe articole arată formalităţile pentru dobîndirea *iertării de vîrstă*, sau emancipare cum o numim azi. Ascendenţii pot ierta pe copil la vîrsta de 18 ani, iar fiind sub epitropie, se iartă la 21 ani. Cererea de iertare se va adresa judecătorului care după ce va da hotărîre, o va trimite Divanului spre cercetare mai departe, care d'aci se va trimete Logofeţiei, spre a se supune aprobării Divanului.

Iertarea de vîrstă, dă dreptul nevîrstnicului de a-şi chivernisi persoana şi averea lui; nu va putea însă să se împrumute şi să-şi ridice capitalurile date cu dobîndă, dar la întîmplări grabnice se va putea adresa judecătoriei prin o cerere care după ce o va cerceta va numi mai multe rude spre a priveghea, sub răspunderea lor sumele ce se vor strînge. Nevîrstincul, care va

www.dacoromanica.ro

face neguțătorie, va fi socotit vîrstnic. Cînd va întrebuința rău slobozenia dată, i se poate ridica iertarea de vîrstă.

Anexa No. 4. Asupra punerei risipitorilor sub îngrijirea obștei epitropii lămurește *legiuirea îndeplinitoare cap. 7. Reg. Organic*, că vor fi puși sub îngrijire cei ce se vor dovedi risipitori, vînzînd sau împrumutîndu-se pentru a treia parte a averei lor și aceasta putînd-o cere numai ascendenții în linie dreaptă. la judecătorie și prezidentul hotărînd o zi, după cercetare, va da hotărîrea de judecată care va fi publicată, după 5 zile. Hotărîrea rămînînd definitivă, epitropia va lua sub îngrijirea ei averea risipitorului, asemănîndu-se risipitorul cu nevîrstnicul. Risipitorul va putea să se căsătorească și să-și facă diată.

Anexa No. 5. *Legiuirea din 13 Februarie 1847. Art. 1.* Se slobod din robie toți țiganii Sfintei Mitropolii, ai Episcopiilor și ai tutulor mănăstirilor și metoacelor de obște, cum și ai oricărui alt așezămînt public fără deosebire, cîte se află în coprinsul Țării Romînești.

Aceștia ca și țiganii Statului, supuși la aceași rînduială, vor fi slobozi și volnici a se însoți cu Rumîni parte bărbătească și femeiască.

Legiuirea din 8 Februarie 1850. Art. 1. Robia este desființată. Oricare țigan se află astăzi în această categorie, se liberează, și se va înscri îndată între dajnicii Statului.

www.dacoromanica.ro

Ofisul Domnesc No. 1580 adresat sfatului administrativ la 22 Noembrie 1850 prevede ca să nu se poată vinde ţiganii de cît familia întreagă şi vînzările de la 1—3 familii se vor răscumpăra de visterie.

Anexa. No. 6. *Art. 178 şi 179 din Reg. Organic* prevede ca cei ce vor descoperi mine să le lucreze singuri sau să le închirieze, şi dacă proprietarul, după 18 luni, nu are mijloace, Domnul cu obştească adunare se va îngriji pentru acea lucrare, dînd stăpînului a 10-a parte din cîştig şi despăgubire pentru stricăciuni.

Anexa No. 7. *Regulamentul Organic prin art. 165* prevede ca pentru folosul ce se poate dobîndi de la „gîrlele" Jiul, Oltul, Argeşul, Dîmboviţa şi Ialomiţa, să se trimeată ingineri, spre a se curăţi matca lor, şi să se chibzuiască mijloace pentru despăgubirea proprietarilor, care au poduri mori, zăgazuri, cari trebuesc stricate pentru plutire; ceeace are în vedere *legiuirea din 1835*, care despăgubeşte pe proprietarii de mori şi pive pe cele 5 gîrle şi oprind, totdeodată de a se mai construi mori, pive şi zăgazuri.

Anexa No. 8. *Pentru regularea hotărniciilor.* Prin o serie de circulări ale depart. drept s'a regulat felul cum să se facă hotărniciile, chemîndu-se vecinii răzaşi, dîndu-li-se un prim soroc, şi nevenind nici după al doilea hotarnicul va putea începe lucrarea şi dupe ce o

www.dacoromanica.ro

va termina o va depune la judecătorie spre judecată (circulara No. 1481 din 8 Dec. 1837). Dacă moşia are vecini moşneni, inginerul să însemneze, şi vecinii fiind mulţumiţi, se pot pune pietre (circul. No. 2579 din 1849). Inginerul va trebui să anunţe răzaşilor, porunca judecătoriei numele proprietarilor şi proprietăţei ce se hotărniceşte şi al vecinului (circ. No. 6745 din 26 Sept. 1847) şi ziua cînd sunt chemaţi la hotărnicie toţi vecinii (circ. din 14 Mai 1848) şi un mădular al judecătoriei poate să înştiinţeze (circ. No. 559 din 2 Mai 1849). La moşiile mănăstireşti, hotarnicii vor fi împuterniciţi a lucra numai cînd sunt ceruţi de Depart. bisericesc (circ. No. 6255 din Sept. 1847). Taxa hotărniciei se va plăti de acela care deschide pricina (ofis domnesc No, 436 din 18 Oct. 1847). Procedura hotărniciei se va îndeplini de Tribunalul local (circ. No. 6550 din 3 Dec. 1848), şi cînd sunt mai mulţi moşneni se vor trimite citaţii după numărul lor (circ. No. 2581 din 28 Martie 1848), Profesia de hotarnic şi de avoçat fiind foarte grea, Domnul Gh. Bibescu, (prin ofisul No. 11 din 3 Februarie 1847, hotărăşte, ca toţi să facă o listă de toţi cei care profesează dîndu-li-se un act de slobozenie ce are de a unelti meseria de avocat sau de hotarnic şi amploiaţii de judecătorie neputînd fi luaţi nici odată (ofis. No. 50 din 2 Febr. 1850).

www.dacoromanica.ro

Anexa No. 9. *Pentru mărginirea celor în drept de protimis la vînzare.* Legiuirea din 15 Martie 1840, întărită cu ofisul No. 178.

Art. 1. Căderea de protimis la vînzări de lucruri nemișcătoare și țigani, se desființează de acum înainte. Dobîndirea proprietății de moșii, vii și țigani, nu se poate cuveni de cît feților de rit creștinesc.

Art. 2. Orce zapis de vînzare a lucrurilor nemișcătoare și țigani, se va adeveri de către judecătoria locală. Aceasta va adeveri zapisul de vînzare dupe ce mai întîi va cerceta cu cea mai mare băgare de seamă documentele ce se vor înfățișa de către vînzători, și se va încredința cu destoinică dovadă că vînzătorul este bun stăpîn pe lucrul ce voește a vinde și că acesta nu este zălogit, nici sechestruit, nici supus la vre-o pretenție de zestre.

Art. 3. Cînd se vinde lucru sădit sau clădit pe loc străin și închiriat, stăpînul lucrului are cădere la răscumpărătoarea acelui lucru.

Vînzarea unor asemenea lucruri către obraze străine nu se va face de cît prin canalul judecătoriei[1]). Aceasta va da-o încunoștiințare stăpî-

[1]) Sub imperiul legiuirei din 15 Martie 1840, numai în caz de vînzare de bunăvoe a unui lucru sădit pe loc străin, trebuia încunoștințat și stăpînul locului, nu și în caz de vînzare silită, căci în acest caz înștințarea stăpînului locului rezultă din îndeplinirea formelor cerute pentru asemenea vînzări. Bul. Cas. p. 1117 93.

www.dacoromanica.ro

nului locului, și dacă acesta în soroc de 40 zile, socotită din ziua primirii înștințării, nici banii prețului va răspunde, nici se va lepăda de dreptul său, atunci judecătoria va adeveri zapisul, și vînzarea va fi desăvîrșită.

Art. 4. Paragrafurile 6—11 de la capul al 2-lea partea 3, din pravila pămîntului, precum or cîte dispoziții se vor împotrivi la această de acum legiuire, se desfințează și rămîn pentru totdeauna desputernicite.

Art. 5. Ori cîte reclamații cu dreptul de protimisis vor fi pornite pînă acum, și se vor porni pînă la ziua întăririi și publicării acestei legiuiri, se vor putea judeca după pravila cea veche a țării, iar după întărirea legiuirei și puplicărei ei a nimănui jalba de protimisis nu va mai fi primită.

Anexa No. 10. *Un regulament pentru mezaturi*, anexa No. 5 cap. 7 din Reg. Organic, arată că lucrurile nemișcătoare se vor vinde prin judecătoriile de întîia cercetare a județelor unde părțile vor locui sau unde se vor afla lucrurile ce se vînd, după ce se va dovedi stăpînirea acelor lucruri. Cînd vînzătorul va fi din alt județ, va putea trimite copii adverite de judecătorie. După cercetarea dovezilor, se va anunța marele logofăt și se va publica mezatul dîndu-se un soroc pentru strigare, de 6 luni de va fi de bună voe și de 2 luni, la cele din po-

www.dacoromanica.ro

runca stăpînirei, şi făcîndu-se în 4 sîmbete la judecătorie. Preţurile date se vor trece într'o condică şi logofătul va fi înştinţat. Domnul va întări anaforaua dată de logofeţia mare [1]).

Pentru cheltuelile cancelariei se va opri 3 la sută din preţul lucrurilor vîndute.

Se mai prevede ca cel ce dă lucrul cu mezat şi îl retrage e dator să plătească $1^1/_2$ leu la sută pentru cît s'a ridicat preţul şi acești bani se vor trimete logoteţiei, care va ţine condice şi va da şi el socoteală sfatului Administrativ extraordinar.

Anexa No. 11. *Pentru închiriere sau arendă.* Legiuirea din 1852, întărită cu ofisul domnesc No. 762 din 26 Mai, luată după art. 1714—1751, cod. francez (această legiuire a înlocuit întreg cap. IV p. III).

Art. 1. Inchirierea sau arenduirea este o tocmeală, prin care o parte să îndatoreză a da celeilalte folosul unui lucru, pe un soroc oarecare, şi cu un preţ la care se îndatorează cealaltă parte.

Art. 2. Numim închiriere folosul unei clădiri

[1]) *Ordonanţa Domnească* din 21 Septembrie 1862, dispozează ce actele de vînzări silnice ale imobilelor, care se fac de tribunal, nesupuse la apel se vor libera deadreptul de tribunal, fără altă întărire şi o copie se va putea da persoanei expropriate, putînd face recurs pe temeiul art. 36 lit. a şi în termenul prescris de art. 44 din legea Org. Curţei de Casaţie.

www.dacoromanica.ro

sau a or cărui lucru mișcător.—Numim arenduire folosul unei moșii sau rodurile unei grădini.

Art. 3. Putem să închiriem și să arenduim sau prin înscris sau prin grai, însă închirierea sau arenduirea cea prin grai nu se va putea face de cît pînă la suma de lei una sută cinci zeci [1]).

Art. 4. Dacă închirierea sau arenduirea, făcută prin grai, nu s'a pus încă în lucrare, și una din părțile tocmitoare o tăgăduiește, atunci nu se poate primi dovadă nici prin martori, nici prin jurămînt.

Art 5. Cînd se prigonește prețul închirierii sau al arenduiri, a cărui tocmeală s'a făcut prin grai și care s'a pus în lucrare, proprietarul se poate crede de va săvîrși jurămînt, afară numai dacă chiriașul sau arendașul se mulțumește a se dovedi aceasta din cercetarea oamenilor cu știință de asemenea prețuiri. In astfel de întîmplare cheltuelile sunt în povara chiriașului, sau a arendașului, dacă prețul ce s'a dovedit covîrșește pe cel adevărat.

[1]) Inchirierile sub codul Caragea nu se puteau dovedi de cît prin inscrisuri dacă valoarea lor trecea de 150 lei așa dar, cînd instanța de fond într'o acțiune de revendicare admite proba cu martori ca să se dovedească posesiunea ce se invoacă spre a duce la prescripțiune a fost o posesie cu titlul de chirias, violează art. 3 p. III c. IV din legiuirea din 1852 și pronunță o hotărîre casabilă Bul. Cas. No. 590/90.

www.dacoromanica.ro

Art. 6. Chiriașul sau arendașul poate și el închiria altuia lucrul, afară numai cînd se va tocmi împotrivă.

Art. 7. La închiriere sau arenzi se dă protimis părtașilor care, cînd se dă cu chirie sau arendă lucrul lor cel deavalma, se protimisesc să-l ea.

Art. 8. Moșiile Mănăstirești nu se pot arenda decît după dispozițiile legiuirei din anul 1847 pentru regularea averilor și a veniturilor mitropoliei și al Episcopiilor [1]).

Inchirierile acaratelor se vor putea face și pînă la 5 ani; banii însă nu se vor putea lua înainte decît pe un an.

[1]) *Legea din 1847. Art. 2.* Arenduirea proprietăților Mitropoliei și ale Episcopiilor se va face prin licitație pe un termen de cinci ani, pentru ale mitropoliei în fița mitropolitului iar pentru ale episcopiilor în fița Khiriarchului fiecărei Eparhii, aflîndu-se față la toate aceste arenduiri logofătul credinței și comisia financiară, aleasă din sînul Obștestei Adunări: cînd nu va fi obștească Adunare deschisă.

Condițiile arenduirei se vor alcătui de către Mitropolit împreună cu logofătul credinței, și dupa ce se vor aproba de Domn, se vor publica prin glasul Buletinului cu un an mai inainte de a se săvirși termenul celui din urmă contract, iar licitația arenduiri se va face cu 6 luni mai înaintea acestui termen.

Resultatul licitației se va supune la întărirea Domnului, și apoi se va slobozi la mîna arendașului contract iscălit de Kiriarhul respectiv al fiecărei Eparchii și de către logofătul credinței.

Art. 3. Vinzarea pădurilor Mitropoliei, ale Episcopiilor

www.dacoromanica.ro

Art. 9. Cînd prin contractul de închiriere sau de arenduire se atinge interesele unei a treia persoane ce are un netăgăduit drept asupra lucrului, cum este: nevîrstnicul pe moștenirea sa, creditorul pe lucrul lui ipotecat, contractul trebue să fie respectat numai pe un soroc de trei ani, fără a fi îndatorat arendașul sau chiriașul a plăti noului stăpîn alți bani în socoteala acei arenzi sau închirieri, dacă odată a plătit-o celui dintîi stăpîn, cu deslușirea următoare:

a) Închirierea sau arenduirea contractată de epitrop pentru lucrul celui de sub a sa epitropie, pe un soroc mai mult de cît trei ani, la întîmplare de a'și veni nevîrstnicul în pravilnică vîrstă, nu poate avea putere îndatoritoare pentru dînsul sau pentru moștenitorii săi, de cît numai pe acei trei ani, în cursul cărora nevîrstnicul și-a venit în pravilnică vîrstă, socotin-

și-ale metoacelor, rămîne și de acum înainte poprite, precum se urmează și cu pădurile tutulor mănăstirilor, pînă cînd se va alcătui o pravilă pentru a lor tăere treptată și regulată spre veșnică păstrare. Iar la întîmplare de vre-o trebuință publică de lemne din acele păduri, această se va putea întîmpina prin înțelegerea Khiriarhului Eparhiei cu Logofătul credinței și prin deslegare dommnească.

Art. 4. Bani ce se vor atrînge din arenduiri, închirieri embăticuri și alte asemenea venituri anuale al proprietăților Mitropoliei, Episcopilor, se vor depune într'o obștească casă care se va păstra la Mitropolie.

www.dacoromanica.ro

du-se acest soroc din ziua în care s'a încheiat contractul.

b) Epitropul nu va putea prelungi sorocul închirierii sau al arenduirii lucrului celui de sub epitropie, prin preînoire de alt contract, înaintea espirației termenului celui dintîi, de cît numai cu un an înainte de a răsufla contractul, în cursul căria vremei, nevîrstnicul și-a venit în pravilnică vîrsta. La din potrivă contractul poate a nu se ține în seamă.

c) Inchirierea sau arenduirea contractată de bărbat pentru lucrul de zestre, nu va putea avea tărie, de cît numai pe cît va ține căsnicia și pînă la desfacerea ei prin bisericeasca hotărîre.

d) Dacă lucrul închiriat sau arenduit se dă de zestre, atunci zestrașul este dator să respecteze, pe soroc de trei, contractul încheiat de înzestrător, scotindu-se acest soroc iarăși de la încheerea contractului, afară numai dacă se vor tocmi împotrivă.

e) Dacă contractul de închiriere sau de arenduire a fost făcut pe o vreme mai îndelungată de cît pe trei ani, atunci sorocul se va socoti de la cel din urmă period de trei ani, numărîndu-se fiecare period de la data contractului cîte trei—trei ani.

Art. 10. De va călca tocmeala stăpînul lucrului închiriat sau arenduit, și va păgubi pe

www.dacoromanica.ro

chiriaș, răspunde paguba, asemenea și chiriașul sau arendașul cînd va păgubi pe stăpîn de nepaza contractului.

Art. 11. De va închiria sau va da în arendă stăpînul lucru lui cu soroc, și înaintea acelui soroc va muri, atunci moștenitorul este dator să se ție de tocmeală pînă la soroc. Dacă lucrul închiriat sau arenduit s'a lăsat legaton, chiriașul sau arendașul și atunci rămîne neclintit, iar legatarului i se face îndestularea ce s'a legiuit la legaturi.

Art. 12. Dacă în cursul închirierii sau al arenduirii, lucrul s'a dărăpănat cu totul dintr'o întîmplare nebiruită și din neapărată pricină, închirierea sau arenduirea se desfințează de sineși.

In cazul acesta nici nu se îndatorează la ceva pagubi către stăpîn, nici acesta către chiriaș pentru cele ce va fi suferit el.—Dacă s'a dărăpănat numai parte dintr'însul, chiriașul sau arendașul, poate după împrejurări, să ceară sau scăzămînt în preț sau desfințarea contractului.

Art. 13. Dacă în cursul contractului lucrul închiriat sau arenduit are trebuință de o reparație, care ține mai mult de 40 zile, scăzămîntul prețului se va face cu analogie pe vremea cît au ținut reparațiile și pe folosul de care a fost lipsit.—Dacă reparațiile sunt de o astfel de fire în cît lucrul nu se mai poate locui de către acela ce l'a fost închiriat și familia sa, aceasta poate să ceară desființarea contractului.

www.dacoromanica.ro

Art. 14. Orce pagubă se va întîmpla chi. aşului din pornirea unui alt treilea obraz cu vre un drept asupra lucrului ce s'a fost închiriat, o plăteşte stăpînul.—In cazul acesta, dacă chiriaşul sau arendaşul se va chema în judecată ca să se depărteze din lucrul închiriat sau arenduit sau ca să sufere exersiciul vreunei robiri, şi acesta va arăta pe stăpîn, judecata se va urma cu stăpînul.

Art. 15. Chiriaşul sau arendaşul este îndatorat: 1) să întrebuinţeze lucrul închiriat sau arenduit, întocmai ca un bun părinte de familie şi după tocmeală; 2) să plătească preţul închirierei sau al orînduirei la soroacele hotărîte.

Art. 16. Dacă chiriaşul sau arendaşul se sluje şte cu lucrul închiriat sau arenduit la alte trebuinţe de cît acea pentru care s'ar pricinui paguba stăpînului, acesta poate, după împrejurări, să ceară desfinţarea contractului.

Art. 17. Dacă între închirietor şi chiriaş s'a făcut o catagrafie pentru ceeace priveşte lucrul închiriat sau arenduit, atunci chiriaşul este îndatorat a întoarce lucrul după cum l'a primit, afară numai din ceea ce s'a dărăpănat sau s'a stricat din vre-o împrejurare nebiruită.

Art. 18. Dacă nu s'a făcut catagrafie se presupune că chiriaşul sau arendaşul le-a primit în stare bună de întrebuinţat, şi este dator să

www.dacoromanica.ro

ie întoarcă astfel: afară numai cînd se va face dovadă împotrivă.

Art. 19. Chiriașul sau arendașul este dator a răspunde pentru orce stricăciune sau pierdere va cerca lucrul închiriat sau arenduit în cursul contractului: afară numai dacă va dovedi că aceasta s'a pricinuit fără vre-o greșeală a lui.

Art. 20. De se va închiria vre-o clădire și va arde, dacă se va fi aprins din întru, se îndatorează chiriașul la orce pagubă, afară numai cînd se va dovedi că focul s'a ivit dintr'o pricină neapărată și nebiruită, și din greșeala clădirii.—Dacă focul a venit de aiurea stăpînul păgubește.

Art. 21. Dacă sunt mai mulți chiriași legați printr'un contract, toți sunt solidaricește răspunzători pentru foc.

Art. 22. Chiriașul sau arendașul orce va zidi sau preînoi la locul ce l'a înlocuit, fără știrea stăpînului. cheltueala este a sa, afară numai cînd se va tocmi altmintrelea.

Art. 23. Dacă tocmeala închirierii sau a arenduirei nu s'a făcut înscris, stăpînul nu poate goni pe chiriaș sau arendaș, decît la soroacele obișnuite locului, adică la Sf. George, și la Sf. Dumitru.

Dacă contractul s'a făcut înscris, închirierea sau arenduirea încetează îndată ce s'a sfîrșit sorocul contractului.

www.dacoromanica.ro

Art. 24. Dacă isprăvindu-se termenul contractului, chiriaşul sau arendaşul rămîne îngăduit de stăpîn peste soroc, se va socoti că se întocmeşte pe tăcute un alt contract de a ţine lucrul şi pe al doilea an, regulîndu-se de pe art. închirierilor făcute prin grai, afară numai cînd stăpînul i-a vestit mai dinainte înscris ca să se depărteze.

Art. 25. Contractul de închiriere sau arenduire se desfinţează prin desfinţarea lucrului închiriat sau arenduit, şi prin nepăzirea legaturilor, sau de către stăpîn, sau de către chiriaş, or arendaş, folosindu-se însă de acest din urmă drept partea protivnică ce s'ar vătăma prin nepaza condiţiilor contractului.

Art. 26. La întîmplare de înstrăinare, sau prin schimb, sau prin dar, sau prin vînzare de bună voe, or prin judecătorească îndatorire, a unui lucru nemişcător, de către cei în drept sau îndatorat a-l înstrăina, dacă acel lucru se va afla închiriat sau arenduit, stăpînul cel nou nu va putea depărta pe chiriaş sau pe arendaş cînd aceştia vor avea contracte de închiriere sau arenduire formale, de cît numai după împlinirea de trei ani de la data contractului, afară numai dacă închirietorul se va fi tocmit din potrivă cu chiriaşul.

Dacă într'această împrejurare contractul a fost făcut pentru mai mulţi ani, atunci sorocul în

www.dacoromanica.ro

care noul stăpîn va fi dator a respecta contractul cu chipul arătat la art. 9. va începe după cum s'a zis la acelaș articol, de la cel după urmă period de trei ani.

Art. 27. Dacă prin contractul de închiriere sau de arenduire se va fi tocmit ca la întîmplare de a se înstrăina lucrul, să fie slobod stăpînul cel nou de a depărta pe chiriaș sau pe arendaș, cu făgădueala de a-l despăgubi, și nu se va fi făcut vorbire și despre chipul despăgubirei chiriașului sau arendașului, atunci, pe lîngă întoarcerea cu dobînda lor a banilor ce va fi primit înainte, va despăgubi pe chiriaș sau arendaș și de a patra parte din prețul arendei sau al închirierei unui an.—Precum asemenea și pentru orce clădiri sau fabrice va fi făcut arendașul cu condiția de a se folosi el de dînsele pînă la soroc, despăgubirea se va face de prețul ce se va dovedi prin prețuire de oameni cu știință, împreună și cu dobînda lor legiuită pe anii ce vor rămînea pînă la împlinirea sorocului contractului de arendă.

Art. 28. De va voi stăpînul cel nou a se folosi de clausa contractului de închiriere, prin care se voliniceşte a depărta pe chiriaș sau arendaș, va fi încă dator a da de știre chiriașului și arendașului, cu trei luni înainte celui dintîi, adică chiriașului și cu un an înainte celui de al doilea, adică arendașului. Cu toate a-

www.dacoromanica.ro

cestea, nici chiriaşul, nici arendaşul, nu se pot depărta mai înainte de a se despăgubi, după cum s'a zis mai sus, de către vechiul stăpîn, sau în neaverea acestuia, de către noul proprietar, asigurîndu-l la întîmplare chiar judecătoria din preţul vînzărei.

Anexa No. 12. Pentru rînduiala ce are a se păzi la darea locurilor cu embatic în viitor de către mănăstirile închinate şi neînchinate precum şi de către schiturile cele slobode, *legea din 15 Mai 1843* dispozează ca embaticul să nu fie permis de cît la oraş şi la tîrguri, sfaturile orăşăneşti hotărînd dacă le opresc pentru oraş sau se dau în embatic. Egumenii sunt opriţi fără ştirea stăpînirei a mai da locuri cu embatic, ceia ce va putea face sfînta Mitropolie cu Depart. credinţei.

Privitor la reciproacele drepturi şi îndatoriri ale proprietarului şi lucrătorilor pămîntului, *legea din 23 Aprilie 1851* (art. 138–146 Reg. Org). prevede ca măsura să fie pogonul şi ca proprietarul să dea sătenilor locuri de muncă, după cîte vite au şi săteanul să lucreze drept chirie a pămîntului mai multe zile pe an, prevăzîndu-se şi dijma.

Anexa No. 13. *Legiuirea din 4 Iulie 1836* (aceasta este data cea adevărată) prevede cum se vor aduce la îndeplinire contractele de slujbă ale meseriaşilor, prevăzînd ca pentru plata ba-

www.dacoromanica.ro

va executa de direcţia poliţiei Bucureşti, în judeţe de cîrmuirile locale.

Anexa No. 14. *Pentru împlinirea datoriilor cu zapis.* legiuirea din 28 Martie 1840, prevede ca în 5 zile după judecată, hotărîrea sa fie scoasă ca să fie executată după 8 zile, neputîndu-se apela cele date pentru zapisele cu zălog; iar cele fără zălog putîndu-se apela, dar cei ce sunt obligaţi a plăti să depună sumele ce sunt datori şi de vor pierde pricina vor plăti şi dobîndă. Zălogirile dinainte Reg. Org. trebuesc preînoite. *Legiuirea din 1836* prevede ca judecătorii să dea precădere datoriilor de bani şi mai are şi alte dispoziţii care se aseamănă cu ale legiuirei de mai sus.

Anexa No. 15. *Pentru forma actelor de zălogire* Reg. Org. prin art. 332—341 dispozează ca marele Logofăt să aibă două condice pentru foile de zestre şi pentru zălogiri; şi înaintea lui împrumutătorul să se prezinte cu datornicul arătîndu-se suma banilor şi zălogul, cercetîndu-se dacă au legiuita vîrsta. Inscrierea în condici e gratuită. Dispoziţiile nu se aplică locuitorilor din sate. Cînd se va libera lucrul zălogit se vor înfăţişa părţile din nou.

Legea constitutivă a secţiei a III Trib. civil Ilfov (1860) dă în atribuţia acestei secţii, legalizarea actelor de ipotecă, a foilor de zestre şi vînzările prin licitaţie ş. a., ale locuitorilor judeţului Ilfov şi oraşului Bucureşti.

www.dacoromanica.ro

Anexa No. 16. Art. 335 din Reg. Org. prevede ca foile de zestre să fie trecute în regulă, din cuvînt.

Anexa No. 17. In privinţa înscrierilor foaei de zestre în condice, circul. No. 45 din 2 Ian. 1848 prevede formalităţile cum să se transcrie potrivit cu art. 337 Reg. Org.

Anexa No. 18. Anexa No. 5 a cap. VIII din Reg. Org. are mai multe articole privitoare la *obştească epitropie*, care se înfiinţează în Bucureşti, pentru cei nevîrstnici care vor rămîne fără îngrijitori. Judecătorii şi procurorii trebuesc a face catagrafia averii şi a numi un tutor. Obştească epitropie are îndatoriri, ca şi tutorul de azi, cu cîteva modificări. *Domnul Gheorghe Bibescu* a dat un ofis cu No. 552 la 27 Decembrie 1844 îndeplinitor legiuirilor asupra epitropiilor, poruncind cum să se procedeze de judecători şi după acest ofis, prin circulara No. 5401, din acelaşi an s'a adus acestea la cunoştinţa judecătorilor.

Anexa No. 19. *Pentru mărginirea prescripţiei împresurării pămînturilor şi pentru adevăratul înţeles al stăpînirei cu bună sau rea credinţă la asemenea împresurări.* Legiuirea din 8 Martie 1847, întărită cu ofisul No. 195.

Partea I. *Art. 1.* Alinea a treia a § 7 cap. I partea VI din pravila ţării pentru memărgi-

www.dacoromanica.ro

nirea prescripţii a călcării de pămînt, se desfinţează cu totul.

Art. 2. Prescripţia pentru împresurarea de pămînt intră în categoria obştească a prescripţiei hotărîtă prin pravila ţărei pentru stăpînirea cu bună sau rea credinţă a lucrurilor nemişcătoare.

Art. 3. Cu rea credinţă se socoteşte împresurarea aceia ce se urmează de către însuşi persoana ce a făcut-o şi se supune la cel mai lung termen al prescripţiei de 30 de ani. Dar cu bună credinţă şi supusă la termenul prescripţii de 10 ani, se socoteşte cînd vre-o proprietate d'impreună cu împresurarea ce va fi făcînd la altă moşie învecinată cu dînsa, se va stăpîni de a 3-a persoană la care va fi trecut prin moştenire, cumpărătoare, dar, zestre, sau cu orice alt titlu.

Partea II. *Art. 1.* Impresurătorul cu rea credinţă se îndatorează a întoarce adevăratului stăpîn atît lucrul cît şi rodurile lui, din vremea cînd rău l'a luat în a sa stăpînire.

Art. 2. Impresurătorul cu bună credinţă se îndatorează a întoarce adevăratului stăpîn atît lucrul cît şi rodurile lui, din vremea ce i s'a cerut prin judecată, ca unul ce n'a avut cunoştinţa că stăpîneşte rău, şi stăpînul l'a îngăduit a stăpîni.

Art. 3. Se dă un soroc de un an de la înfiinţarea şi publicarea acestei legiuiri, pentru

www.dacoromanica.ro

toţi acei la cîţi va fi trecut sorocul prescripţiei de pe art. al 3-lea de mai sus de la partea I, ca cunoscîndu-se împresurate, să poată a'şi porni judecata într'acest soroc. Iar după acest soroc toate pricinile pentru împresurare de pămînt se vor judeca fără osebire de pe obşteştele temeiuri legiuite printr'această pravilă.

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII

PAG.

Prefața 5

Câteva acte privitoare la întocmirea legiuirei Caragea 7

I. Pitacul prin care s'a înființat o comisie, ca să întocmească un proect de codice . 9

II. Actul de convocare al unei adunări obștești ca să cerceteze lucrarea comisiei . 10

III. Pitacul prin care se dă poruncă ca să se sfîrșească desbaterea proectului . . 13

IV. Anaforaua obștească a părinților arhierei și a boerilor adresată de Caragea pentru primirea și votarea condicii . . . 14

V. Pitacul prin care se ordonă ca anaforaua comisiei din 9 Iunie 1818, să se tipărească în pravila întocmită 16

VI. Protocolul marelui logofăt C. Bălăceanu 17

VII. Pitacul dat de Caragea prin care promulgă codul 18

VIII. Titlul codicelui tipărit pentru prima oară 21

IX. Porunca domnească tipărită la începutul primei ediții din 1818 . . . 22

X. Adeverirea pusă pe exemplarul care de la divanul velților boeri a trecut la desființata Inaltă Curte și care se află azi la Curtea de Casație 25

www.dacoromanica.ro

PAG.

Textul legiuirei Caragea, după ediția din anul 1818 27
Partea întîia: *Pentru obraze* . . 29
Cap. I. Pentru bărbați și femei . . „
Cap. II. Pentru fii adevărați, din curvie, buni și vitregi 30
Cap. III. Pentru vîrstnici și nevîrstnici . „
Cap. IV. Pentru cei fără minte . . 32
Cap. V. Pentru risipitori . . . „
Cap. VI. Pentru slobozi 33
Cap. VII. Pentru Robi și Țigani . . „
Cap. VIII. Pentru cei sloboziți . . 35
Partea doua: *Pentru lucruri* . . 37
Cap. I. Pentru stăpînirea lucrurilor . „
Cap. II. Pentru robirea lucrurilor . . 39
Cap. III. Pentru vecinătatea lucrurilor . 40
Partea treia: Cap. I. Deobște pentru tocmeli 49
Cap. II. Pentru vînzări . . . 51
Cap. III. Pentru schimb . . . 67
Cap. IV. Pentru închiriere sau schimb . 68
Cap. V. Pentru sădire sau clădire . . 71
Cap. VI. Pentru clacă . . . 74
Cap. VII. Pentru tocmeli de slujbe . 78
Cap. VIII. Pentru împrumutare și datorie. 80
Cap. IX. Pentru polițe 85
Cap. X. Pentru dobinzi . . . 86
Cap. XI. Pentru zălogire . . . 89
Cap. XII. Pentru chezașie . . . 93
Cap. XIII. Pentru obștire sau deavalma . 95
Cap. IV. Pentru tovărășie . . . 97
Cap. XV. Pentru logodnă . . . 103
Cap. XVI. Pentru nuntă, zestre și exoprică 104
Zestre 107
Pentru exoprică 117

www.dacoromanica.ro

PAG.

Cap. XVII. Pentru învoială . . . 119
Cap. XVIII. Pentru eretocrisie . . 120
Cap. XIX. Pentru vechilet . . . 125
Cap. XX. Pentru vechilet de judecată . 129
Cap. XXI. Pentru epitropie . . . 130
Cap. XXII. Pentru cele puse în păstrare sau depoziton 138
Cap. XXIII. Pentru sequestru . . 143
Partea patra: Cap. I. Pentru daruri . 144
Cap. II. Pentru darurile dinaintea nunței 145
Cap. III. Despre moștenire sau clironomie 148
Moștenire fără diată 150
Rudele de jos 152
Rudele de sus 155
Rudele dealături 157
Moștenire cu diată 161
Cap. IV. Pentru legat 169
Cap. V. Pentru iothesie sau facerea de fii de suflet 173
Partea cincea: *Pentru vini* . . 175
Cap. I. Pentru omor . . . . „
Cap. II. Pentru tilhari . . . 176
Cap. III. Pentru furt . . . 177
Cap. IV. Pentru mofluzi mincinoși . . 178
Cap. V. Pentru plastografi . . . 179
Cap. VI. Pentru martori mincinoși . . 180
Cap. VII. Pentru prepuitori și piritori . „
Cap. Pentru tăetori de bani . . . 181
Cap. IX. Pentru necinstiți . . . „
Cap. X. Pentru preacurvie . . . 182
Adaos. Pentru stricăciuni . . . 183
Partea șeasa: Pentru ale judecăților . 185
Cap. I. Pentru prigoniri . . . „
Cap. II. Pentru dovezi . . . 197

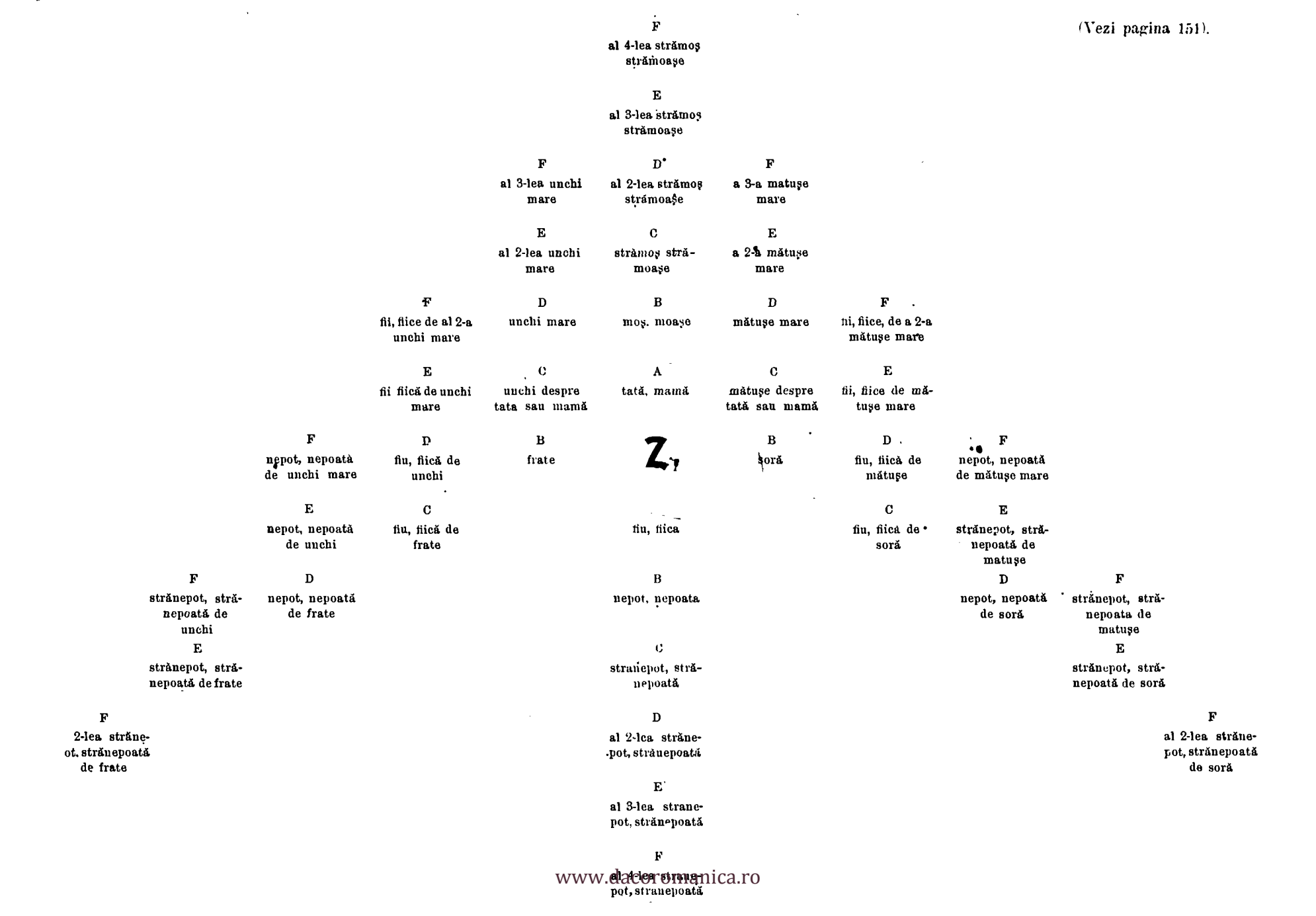
www.dacoromanica.ro

PAG.

Cărțile 199
Martorii 206
Jurământul 208
Carte de blestem 211
Cazna . . . . . „
Cap. III. Pentru judecător, judecată și hotărîre 212
Cap. IV. Pentru apelație 117
Anexe. 221
Tabla de materii 243

www.dacoromanica.ro

(Vezi pagina 151).

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro